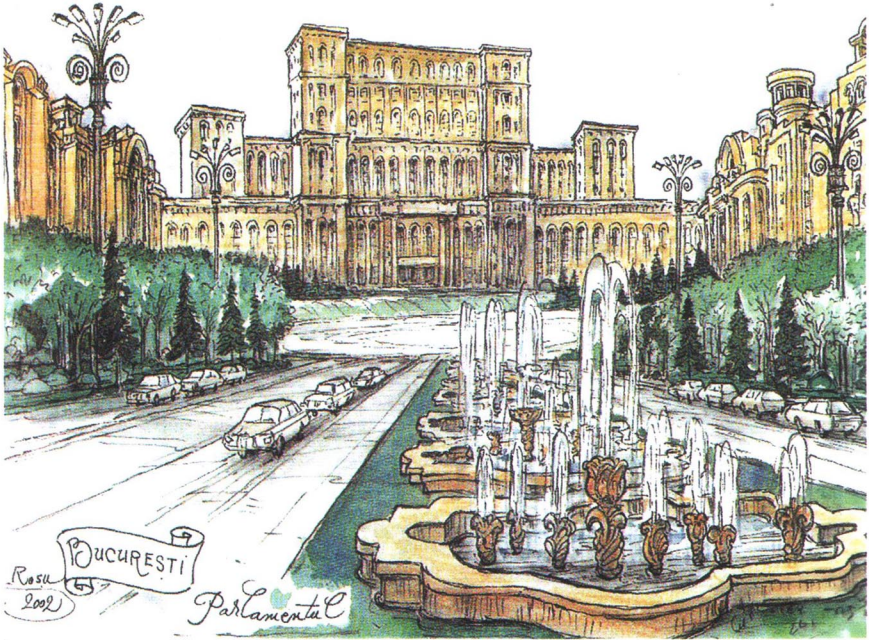

PERISCOP

Nr. 1(25) Anul VII . ianuarie - martie 2014

PUBlicație EDITATĂ DE
**ASOCIAȚIA CADRELOR MILITARE
ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE
DIN SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora și nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe.

„Istoria Europei este o istorie a masacrelor. Se vorbește despre reconstrucția Europei, dar nu de o reconstrucție poate fi vorba atunci când Europa a fost un permanent câmp de luptă. Noi nu o reconstruim, noi vrem să o construim... Și vrem să o construim realizând ceva ce nu s-a mai realizat niciodată în istorie: vrem să o construim pe baza unei alianțe consimțite de către popoarele ei, de către culturi diferite care se respectă reciproc. Și care se îmbogățesc reciproc”.

Thierry de Montbrial, Director general al Institutului Francez de Relații Internaționale, Membru de onoare al Academiei Române

Penser l'Europe/A gândi Europa (București, 2004)

PERISCOP

Anul VII · Nr. 1/25 · ianuarie-martie 2014

**Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă
și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe**

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC :

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU
Academician Dinu C. GIURESCU
Prof. univ.dr. ing. Ștefan IANCU
Prof. univ. dr. Mihai MIRON
Prof. univ. dr. Viorel ROMAN
–Universitatea Bremen, Germania
Prof. univ. dr. Emilian STANCU

REDAȚIA :

Redactor - șef : Ioan Popa
Secretar general de redacție : Dan Sulugiuc
Colegiul de redacție : G. Bărbulescu , A. Botez,
I. Constantin, **V. Dumitru**,
O. Curea, D. Ionescu,
M. Manea, P. Neghiu, I. Pavel
Grafica : Dumitru Roșu

SUMAR

EDITORIAL

Lumea în schimbare.....7

O întrebare firească pentru oricare dintre noi este aceasta: suntem noi, românii, pregătiți pentru a parcurge în condiții sănătoase, fără pierderi, turbulențele actualei epoci? Un prim răspuns este la îndemâna tuturor: se vede cu ochiul liber că societatea românească, în ansamblul său, nu este încă suficient pregătită pentru a înfrunta toate marile provocări ale epocii. (Redactorul șef)

SERVICII SPECIALE

„O profesie nobilă, în care medaliile se poartă pe sub haină ”.....9

Materialul sintetizează o bogată experiență profesională, plină de învățăminte (autorul le numește porunci), atât pentru activiștii din domeniul muncii speciale, cât și pentru beneficiarii rezultatelor acestei munci. Și, desigur, pentru cultura politică și de securitate a oricărui om care se dorește bine informat și educat într-o societate democratică. (Gheorghe Bărbulescu)

Pagini privind confruntarea sovieto-americană în domeniul furtului de tehnologii.....15

Vladimir Vetrov a furnizat contraspionajului francez informații de primă importanță asupra amploarei spionajului sovietic în țările occidentale, în special în domeniile economic, industrial-militar și al cercetării științifice și tehnologice de avangardă . (Ioan Românu)

Operațiunea „GOLD.....24

Este vorba de construirea unui tunel, lung de cca 450 de metri, prin care s-a reușit interceptarea transmisiunilor armatei sovietice și introducerea și scoaterea în secret de agenți și materiale de spionaj din și spre RDG. (Ion Dridea)

Spionajul, între aventurieri și profesioniști.....27

Inteligent și pragmatic, curios și bun orator, manipulator cu sânge rece, șarmant și elegant, lunecos și cu o memorie de elefant, curtenitor și atent la tot ce se petrece în jurul său..., ofițerul de informații, prototipul ideal, firește, poate fi orice, de la un prosper om de afaceri, până la parlamentar, jurnalist sau...viitor șef de stat.

(Alexandru Omeag)

România nu a prejudiciat securitatea națională a S.U.A......35

România, deși nu a constituit ținta principală a serviciilor de informații ale SUA, a ocupat un loc distinct în ansamblul activității acestora. Acest lucru a devenit evident în special după fuga lui I.M.Pacepa, care a declanșat în SUA o amplă

operațiune de reevaluare a relațiilor cu România, cât și a poziției de ansamblu pe plan internațional a țării noastre. (Ion Tudor)

Spania continuă să-și consolideze securitatea națională prin adoptarea unor măsuri de importanță strategică.....37

Linii directoare stabilite acestei strategii constau în faptul că oferă o concepție de Securitate Națională în acord cu riscurile și amenințările actuale, plasează securitatea Spaniei în contextul mondial, identifică principalele riscuri și amenințări pentru țară, stabilește acțiunile și măsurile de luat în materie de securitate națională și coordonează, de asemenea, instituțiile implicate în folosirea eficientă și rațională a resurselor. (Ioan N. Dumitru)

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

Interesul național mai presus de interesele partidelor.....40

Biografii de excepție ale Prim-Ministrilor României Mari. Înțelepciunea și calmul acestor oameni politici au fost puse în slujba interesului național, trecând, adesea, peste orice disensiuni și încrâncenări și ajungând la un consens benefic pentru poporul român. (Carol Roman)

O independență sui-generis a justiției române?.....43

Prin intrarea în vigoare a prevederilor noilor coduri (Penal și de Procedură Penală) sperăm că se va realiza într-o perioadă rezonabilă de timp o îmbunătățire semnificativă a activității în domeniul justiției, în ansamblu, materializată în reducerea infracționalității în România, redobândirea încrederii în Puterea judecătorească precum și în prevenirea oricărei tentative de corupție în rândul magistraților și o comportare demnă a acestora. Și, firește, fără nicio intervenție de la orice nivel, din interior și din afara țării noastre. (Mircea Manea)

Istoria recentă a Republicii Moldova în viziunea primului președinte Mircea Snegur.....47

*În cartea sa de memorii **Labirintul Destinului**, autorul realizează în ordine cronologică o relatare sinceră, neretușată, a evoluției sale începând cu anii copilăriei, ai tinereții ca agronom, președinte de colhoz, activist al Partidului Comunist și membru al Sovietului Suprem al URSS, pentru a ajunge apoi la prezentarea pe larg a marilor provocări din anii maturității, ca președinte al tânărului stat moldovean. (P. Ioan)*

Federația Rusă - Putin inițiază reconcilierea cu trecutul.....51

Cu o întârziere de aproape un secol, fixarea unei plăci în memoria generalului Mihail Drozdovski pe clădirea spitalului din Rostov pe Don dă semnalul unei necesare reabilitări în istoria statului rus. Prin acest gest, se încearcă

reconsiderarea evenimentelor dramatice din perioada Primului Război Mondial (1914-1918). (Leontina Radu)

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

Maghiarizări forțate în Transilvania : Mărturii dezvăluite de studiul „Săcuizarea românilor prin religie”, Cluj, 1927).....53

În perioada întocmirii studiului, în componența ținutului situat în mijlocul țării românești, alături de români intrau în primul rând secui și cetățeni de altă origine etnică (sași, evrei, armeni, țigani ș.a.). În pofida acestui mozaic multietic, cercetătorul era surprins de nivelarea existentă între oamenii ținutului în ceea ce privește limba utilizată, portul și chiar obișnuințele. (I.C. Popa)

Figuranții de la Târgu Mureș.....57

Ce să înțelegi, de pildă, din defilarea secuilor de la Târgu Mureș din 15 martie? Niște figuri ieșite din negura timpului, nerase, cu mustăți de carnaval răsucite până după urechi, îmbrăcați în niște veșminte din recuzita bălciurilor de altă dată, de culoare verde-prăfuit, cu fireturi auriu-decolorat și prea largi pentru purtătorii lor care se voiau gravi. (Ovidiu M. Curea)

„Viitorul se poate construi doar evitând greșelile trecutului” (Considerații pe marginea volumului „Istoria Transilvaniei”)60

Academicianul Ioan-Aurel Pop și profesorul universitar Ioan Bolovan au realizat cu acest volum nu doar o istorie a Transilvaniei, atât de necesară, ci și un îndreptar pentru politicienii de astăzi, la care aceștia să ia aminte - viitorul se poate construi doar evitând greșelile trecutului. Altminteri, înseamnă să bați pasul pe loc și să te minți că ești în mers.(Eugen Uricaru)

Mutații geopolitice pe scena Europei.....65

O analiză lucidă lasă să se întrevadă și posibilități mai optimiste pentru că regiunea Balcanilor a fost și este centrul unde se întâlnesc interesele tuturor blocurilor geopolitice europene importante și, tocmai de aceea, soarta popoarelor balcanice simbolizează soarta tuturor popoarelor europene. (dr. Vasile Leca)

România și Balcanii în viziunea Stratfor70

De câțiva ani, României i se acordă o atenție specială de către Agenția americană privată de informații (intelligence) și prognoze strategice Stratfor. Ultima analiză privind țara noastră s-a referit la disputa provocată de declarațiile unor oficiali unguri în contextul liberalizării, de la 1 ianuarie 2014, a vânzării terenurilor agricole către străini. (Alexandru Botez)

Criza din Ucraina și disputele ruso-occidentale în domeniul energetic.....73

Într-o primă fază, pe fondul tensiunilor de la Kiev, Rusia a avertizat în mai multe rânduri statele vestice ale Europei să nu intervină în problemele interne ale Ucrainei. In replică, secretarul general al Alianței Nord-Atlantice, Anders Fogh

Rasmussen a declarat că extinderea NATO către Est răspunde și intereselor Rusiei, întrucât întărește securitatea acestei țări. Între timp tensiunile au escaladat iar situația s-a agravat... (Dan Bărbuț)

Transnistria – o provocare pentru România.....81

Noțiunea Transnistria a intrat astăzi în limbajul politico-diplomatic și în analizele geopolitice dedicate, de regulă, unui conflict înghețat din spațiul post-sovietic. Ea este utilizată frecvent în sensul său restrâns, suprapunându-se cu așa-numita Republică Moldovenească Nistreană (RMN), autoproclamată în septembrie 1990.

MEMORIALISTICĂ-CONSEMNĂRI

Arhiva „Periscopului” - După 25 de ani.....105

În martie 1989, anul în care regimul comunist din România își dădea, oficial, obștescul sfârșit, era lansat în opinia publică un „document” care a stârnit numeroase controverse la vremea respectivă, cunoscut sub denumirea de „Scrisoarea celor șase”. Cine au fost autorii ? (I.P.).

Consemnări - Nicolette Franck100

O trecere în revistă a biografiei jurnalistice a uneia din cele mai cunoscute personalități de origine română din "emigrația" provenită din țara noastră Nicolette Franck. De la La Libre Belgique, Journal de Genève, la Radio Suisse Romande, RTBF, Europa Liberă. – De la acțiuni promonarhiste, la acțiuni antiromânești. O viață pentru și împotriva României. (Petru Neghiu)

MOZAIC

VITRINA CĂRȚILOR

Tezaurul Titulescu: „Un univers de idei și acțiune”105

Sfârșitul anului 2013 a adus pe masa cititorilor două apariții editoriale de excepție purtând girul Fundației Europene Titulescu: prima se referă la volumul „Titulescu. După 50 de ani din nou Acasă”, iar a doua este reprezentată de un alt volum, în două părți, „Corespondență”, care înmănunchează 354 documente. (Dan Sulugiuc)

Câmpia în vreme de ceață .Un scriitor autentic. (S.D.).....112

Cu gândul la durerile țării - Sine ira. Convorbiri (I.P.)113

Un ziarist de excepție (Șerban Cionoff).....115

Sfaturi pe lumină : 27 – 82 – 04 ... 23 (Mihai Miron).....117

PERISCOP la Numărul 25 (Leon Toader)119

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI122

Colaborări. Activități diverse

LUMEA ÎN SCHIMBARE

Cum poate contribui România la construcția noii Europe?

În mod neîndoielnic, principala caracteristică a epocii actuale o reprezintă SCHIMBAREA. O schimbare profundă, din temelii, care cuprinde toate sferele vieții noastre: socială, economică, politică, militară, morală. Mai mult, se schimbă cu rapiditate clima și mediul înconjurător. O schimbare la scară globală, căreia nimeni nu i se poate sustrage. Revista *Periscop* a mai semnalat la această rubrică opiniile unor experți și lideri politici de certă valoare care atrăgeau atenția că am pășit cu toții într-o eră nouă. Criza multi-dimensională care însoțește această schimbare este doar un simptom al procesului dificil și complex al nașterii unei lumi noi. Ne aflăm pe *nisipuri mișcătoare*, cum afirma nu demult unul dintre distinșii colaboratori ai revistei noastre. În aceste condiții, supraviețuiesc și parcurg mai bine tranziția spre noua eră cei pregătiți sau care au capacitatea și înțelepciunea de a se *adapta* mai rapid la schimbările în curs.

O întrebare firească pentru oricare dintre noi este aceasta: suntem noi, românii, pregătiți pentru a parcurge în condiții sănatoase, fără pierderi, turbulențele actualei epoci? Un prim răspuns este la îndemâna tuturor: se vede cu ochiul liber că societatea românească, în ansamblul său, nu este încă suficient pregătită pentru a înfrunta toate marile provocări ale epocii. Cel puțin deocamdată. Din păcate! Pentru aceasta nu trebuie găsiți neapărat vinovați, deși sunt și ei destui. Vorbim în primul rând de cauze, multiple și ele. Ieșirea din dictatură, realizată printr-o amplă și irezistibilă mișcare populară acum aproape un sfert de secol, nu a însemnat automat depășirea tarelor unui regim totalitar și voluntarist adânc înrădăcinate în mentalul colectiv. Desprinderea de trecut nu este niciodată ușoară sau lipsită de obstacole. Evenimentele în curs din Ucraina ne arată mai bine cum stau lucrurile. Mai mult, *lecția Ucrainei*, pentru că din evenimentele de acolo pot și trebuie trase mai multe învățăminte, ilustrează nu doar faptul că ruptura cu trecutul nu a fost încă înfăptuită pe deplin, ci și apariția unor tare noi, pe care unii le atribuie așa-numitului capitalism sălbatic, dar care țin de slăbiciunile unei societăți în tranziție speculate cu cinism de rechinii mai noi sau mai vechi totdeauna gata să vâneze în ape tulburi. Iar în societățile slabe sau ajutate să slăbească înflorește din plin corupția. Împotriva acestui flagel s-au ridicat ucrainenii, locuitorii din Bosnia și Herțegovina, arabii din Egipt, Tunisia, Libia, Siria, cetățenii din multe alte state.

Corupția a atins (din nou din păcate!) și în România cote insuportabile. Nivelul ei arată slăbiciunile societății românești, mai precis ale instituțiilor sale abilitate să-i apere sănătatea și imunitatea, instituții care, prea adesea și prea adânc au fost căpușate de impostură, de spiritul de clan și gașcă, dușmanii dintotdeauna ai competitivității și sportivității, ai dezvoltării democratice autentice. Corupția a pus

la grea încercare sistemul justiției din România, care își găsește cu greu cursul spre ceea ce ar trebui să-i confere statutul de garant al unei vieți sociale sănătoase. Apartenența noastră la NATO și Uniunea Europeană, două dintre organizațiile cele mai reprezentative ale securității, stabilității și dezvoltării democratice ale epocii noastre, oferă cadrul necesar de manifestare de care România nu a mai beneficiat până acum în istorie. Acest cadru nu este suficient prin el însuși. Este nevoie de efortul propriu la nivelul întregii societăți românești, de reformarea și modernizarea reală a instituțiilor statului, de perfecționarea educației, de stabilirea unor proiecte naționale de perspectivă capabile să coaguleze unitatea și mobilizarea energiilor cetățenilor săi. Europa, așa cum susține un înalt reprezentant al intelectualității franceze, pe care îl cităm și în motto-ul acestui număr al revistei, urmează să fie nu *reconstruită*, ci *construită* pe baze noi, la care și România are un cuvânt de spus. Are propriile valori și tradiții care îmbogățesc patrimoniul european și universal, căruia îi aparțin.

În aceste vremuri tulburi, cea mai importantă avuție națională rămâne *tezaurul uman*. Numărul mare al tinerilor români care urmează astăzi studii universitare în Occident este o realitate care confirmă noile oportunități create de libertatea de mișcare câștigată după 1989. Aceasta este însă doar o față a medaliei. Plecarea în masă a unor specialiști români de înaltă performanță, cei mai mulți dintre ei pregătiți chiar aici în România, poartă alt nume decât liberă circulație a persoanei. Ea se numește în toată lumea *fugă a creierelor*, o veritabilă hemoragie de inteligență, creativitate și vigoare pentru națiunile mai puțin dezvoltate, primele care ar avea nevoie de acest tezaur. Aceasta este o altă față a medaliei, care ilustrează adevărul trist al unei societăți în criză, dezbinată și subminată de interese obscure. Intrarea în drepturi depline a noilor generații, care începe să devină vizibilă și la noi în ultimul timp, reprezintă speranța țării și a poporului român. Tocmai de aceea, protejarea și valorificarea tezaurului uman, în primul rând a tineretului, ar trebui să fie sarcina de căpătâi a oricărui om politic animat de spiritul responsabilității. În Europa, în general, și în România poate mai mult decât oriunde.

În fața atâtor provocări ale epocii pe care o parcurgem, rezerviștii provenind din serviciile secrete, veteranii de pe frontul invizibil rămân devotați crezului lor de o viață, a cărui expresie concentrată o reprezintă primatul apărării integrității statului, a tezaurului uman, a averii publice, a coeziunii și neatârării neamului. Pe scurt, primatul interesului național.

Redactorul șef

„O PROFESIE NOBILĂ, ÎN CARE MEDALIILE SE POARTĂ PE SUB HAINĂ ...

**Un punct de vedere american despre activitatea de contraspionaj
de M. OLSON**

*Acest articol a apărut în **Studii de Intelligence**, ediția neclasificată, toamna-iarna anului 2001, Nr.11, publicat de Centrul CIA pentru Studiul Intelligence. Centrul urmărește să promoveze studii și dezbateri pentru înțelegerea a rolului serviciilor de informații în sistemul american de guvernare. Autorul, **James Olson** a lucrat în Agenția Centrală de Informații în cadrul Direcției de Operații și este în prezent profesor la George Bush School of Government and Public Service at Texas A&M University. Textul de mai jos sintetizează o bogată experiență profesională, plină învățăminte (autorul le numește **porunci**) atât pentru activiștii din domeniul muncii speciale, cât și pentru beneficiarii rezultatelor acestei munci. Și, desigur, pentru cultura politică și de securitate a oricărui om care se dorește bine informat și educat într-o societate democratică. Redăm în continuare sfaturile expertului american.*

„O! De ai fi luat aminte la poruncile Mele, atunci pacea ta ar fi fost ca un râu și fericirea ta ca valurile mării!” (Cartea lui Isaia 48:18)

Necesitatea muncii de contraspionaj nu a dispărut și nici nu există vreo probabilitate în acest sens. Încheierea Războiului Rece nu a însemnat și dispariția amenințării informative care exista atunci din partea Uniunii Sovietice. Noul serviciu de informații externe al Rusiei democratice, S.V.R., continuă să acționeze contra noastră.

S.V.R. este cel care a preluat de la K.G.B., în anul 1991, pe Aldrich Ames și tot S.V.R. a fost cel care a lucrat împotriva S.U.A. cu ex-ofițerul CIA, Harold James Nicholson în perioada 1994 -1996 și cu foștii agenți speciali ai FBI, Earl Pitts (arestat pentru spionaj în anul 1996) și Robert Hanssen, arestat pentru aceeași infracțiune în anul 2001. Același S.V.R. instalase (în anul 1999) un dispozitiv de ascultare într-o sală de conferințe a Departamentului de Stat. Dar rușii nu sunt singurii. Există deja o mare îngrijorare în legătură cu spionajul chinez în S.U.A. Departamentul Energiei și-a sporit semnificativ măsurile de securitate la laboratoarele sale naționale, încă din anul 2000, ca reacție la afirmațiile că serviciile speciale chineze au furat din S.U.A. secretele armelor nucleare.

Paul Redmond, fost director adjunct pentru contrainformații în cadrul CIA a afirmat în anul 2000, în fața Comitetului Permanent Special pentru Informații al Camerei Reprezentanților, că cel puțin 41 de state încearcă să facă spionaj împotriva Statelor Unite. Pe lângă Rusia, China și Cuba, sunt menționați și câțiva "prieteni", inclusiv Franța, Grecia, Indonezia, Israel, Filipine, Coreea de Sud și Taiwan.

Statele Unite, ca singura super putere rămasă în arena mondială, va fi o țintă constantă a geloziei, resentimentelor, rivalităților și provocărilor la adresa prosperității ei economice, a securității și a calității de lider mondial. Aceasta înseamnă că S.U.A. vor face obiectul unei activități de spionaj la scară extinsă.

După o carieră preponderent contrainformativă în cadrul CIA, se poate spune că regulile acestei munci sunt general valabile și trebuie umate scrupulos. Diferențele sunt mici; depinde dacă adversarii sunt rușii, chinezii ,cubanezii sau altcineva. De asemenea, sunt puține diferențe dacă vorbim de 1985 sau de 2005. Îngrijorarea crescândă este că ele nu sunt respectate.

Aceste "porunci" nu au căzut din cer. Ele sunt, prin ce au mai bun, rodul unei experiențe personale (îndelungate) și au fost adunate pentru colegi care lucrează în această muncă și pentru tinerii care ar putea s-o facă în viitor.

Prima poruncă : Fii ofensiv!

Dacă această muncă este doar pasivă, reactivă și defensivă va eșua. Nu putem doar să așteptăm ca lucrurile să se desfășoare de la sine. Cheltuim prea mult pe gratii, seifuri, alarme și alte măsuri pur defensive de păstrare a secretelor, dar nu pe acest teren am primit lovituri în ultimii ani. Spionii sunt cei care ne-au produs prejudicii. Concepția noastră trebuie să fie neabătut ofensivă. Trebuie să-i căutam pe adversari, să-i urmărim. Acțiunile "agresive" cu agenți dubli sunt esențiale în orice plan de contraspionaj, dar nu sunt suficiente. Trebuie să punem oamenii noștri inteligenți și imaginativi să elaboreze noi scenarii pentru acțiuni controlate de noi. Serviciile adverse trebuie să fie ținute cu garda jos, pentru a nu suspecta că noi controlăm acțiuni pe care acestea cred că ele le-au inițiat.

Dar ofițerii care lucrează în acest domeniu nu trebuie să se bazeze exclusiv pe eforturile proprii. Și trebuie să-și îndemne permanent colegii care lucrează cu surse umane să identifice, să puncteze și să recruteze ofițeri din serviciile adverse. **Cheia succesului în contraspionaj este penetrarea.**

Ar trebui să acționăm cu agresivitate atât împotriva adversarilor tradiționali, cât și a celor netradiționali. De câte exemple avem nevoie cu privire la acțiuni contra S.U.A. desfășurate de țări așa-zise prietene, pentru a ne convinge de corectitudinea adagiului: **"Există națiuni prietene, dar nu servicii de spionaj prietene!"**

- Când avem suspiciuni că ofițerii unui serviciu de informații, prieten sau adversar, operează împotriva noastră, ar trebui să-i supunem unor teste, plasându-le o momeală ispititoare. Dacă, însă, deschidem o acțiune, dacă o resping, ca aliați adevărați, tot am aflat ceva. Orice serviciu străin este un potențial adversar netradițional; nici un astfel de serviciu nu ar trebui să primească un cec în alb vizavi de măsurile noastre contrainformative ofensive.

A doua poruncă: Onorați-vă profesioniștii!

De-a lungul anilor s-a dovedit într-o măsură sau alta, în funcție de caz, că profesioniștii din acest domeniu nu au primit ceea ce meritau în materie de avansări, obținerea unor posturi, aprecieri, stimă și alte forme de recunoaștere. **Adevărul este că aceștia nu sunt prea populari și nu sunt întotdeauna bineveniți, pentru că, de regulă, aduc vești proaste.**

Când lucrurile ies prost, ei sunt buni de criticat. Succesele lor sunt eșecurile lor.

Dacă prind un spion, sunt săpuniți și întrebați de ce a durat atât de mult.

Dacă nu prind nici unul, sunt întrebați de ce și ce-au făcut cu banii pe care i-au cheltuit pe operațiile de contraspionaj. Oricum ar ieși, tot rău este.

S-a putut observa în timp că mulți din cei mai buni profesioniști au evitat să lucreze în contraspionaj (și contrainformații externe). Nu era o cale rapidă de promovare și obținere a unor poziții. Unii șefi au lăsat o moștenire detestabilă în această privință, alții au încercat s-o atenueze. Totuși, bătălia nu este pierdută complet. **Trebuie să facem mai mult pentru ca acești oameni să fie promovați, recunoscuți și respectați, astfel ca cei mai buni ofițeri tineri să fie atrași să ne urmeze în această profesie nobilă, în care medaliile se poartă pe sub haină...**

A treia poruncă: Controlați strada!

Acest lucru este fundamental, dar este probabil cel mai ignorat, deși acesta este câmpul de acțiune al spionajului.

Timp de ani de zile; noi am cedat străzile capitalelor lumii (inclusiv ale marilor centre de spionaj), în favoarea K.G.B., G.R.U. și a altor servicii secrete est-europene, fie pentru că n-am știut cum să le controlăm, fie pentru că nu eram dispuși să plătim prețul unei supravegheri meticuloase, profesionale și permanente. Ofițerii serviciilor adverse trebuie urmăriti, iar zonele cunoscute de întâlnire supravegheate. Când o acțiune este în curs de desfășurare, trebuie să fie folosite măsurile de filaj și supraveghere nedetectabile, să fie identificați participanții și să se obțină probe.

Dispozitivele de supraveghere sunt scumpe (selecția și pregătirea personalului, mașini, aparatură foto, radio și video, apartamente sigure, posturi de observație și așa mai departe), dar dacă nu le avem, vom fi un contraspionaj de mână a doua și nu vom rezolva cazuri majore.

Porunca a patra: Cunoaște istoria propriului serviciu!

Este foarte descurajant să stai de vorbă cu tinerii ofițeri și să constăți ce puțin știu ei despre istoria contraspionajului american. Aceasta este o profesie dificilă și periculoasă. Multi ofițeri buni și bine intenționați au făcut greșeli îngrozitoare. În cele mai multe cazuri, eșecurile lor sunt bine documentate, dar învățămintele se pierd dacă ofițerii noștri nu citesc asemenea literatură.

Cunosc ei, de exemplu, cazurile Nosenko, Pollard sau Shadrin? Au examinat ei greșelile noastre în cazul X sau cazul Y? Sunt ei la curent cu cele publicate mai recent, ca de exemplu „*Arhiva Mitrokhin*”? Se poate aprecia că este o activitate indispensabilă a formării unui ofițer american de contraspionaj (și cu certitudine o obligație profesională) să studieze aceste eșecuri din trecut, să reflecteze asupra lor și astfel acestea să nu se mai repete.

Porunca a cincea: Nu ignorați munca de analiză!

Analiza a fost prea adesea “copilul vitreg” al contraspionajului. În general vorbind, lucrătorii operativi fac analize de slabă calitate. Ei acționează, se mișcă, sunt rapizi, poate puțin impulsivi, poate un pic “cowboy”. Ei se simt cel mai bine afară din birou. Le place să iasă în oraș. Cercetarea și analiza constituie preocuparea lor, dar când au încercat să le facă n-a ieșit bine.

Analiztii sunt altfel. Sunt mai cerebrali, sedentari și au răbdare. Ei descoperă lucruri pe care lucrătorii operativi le văd; ei scriu mai bine.

Apar lucruri interesante atunci când un număr suficient de analiști se apleacă asupra rapoartelor noastre privind agenții dubli, asupra transcrierilor de benzi magnetice, a hărților, datelor de deplasare și a rapoartelor de filaj. Ei găsesc explicații, fac conexiuni și concentrează atenția noastră asupra domeniilor unde se pot obține rezultate mai bune.

Multe departamente ale comunității contrainformative au înțeles acest lucru și au introdus analiști cu experiență în operațiile lor, dar altele n-au făcut-o.

Porunca a șasea: Nu fi lipsit de colegialitate!

De-a lungul anilor, probabil că mai mult rău au produs comunității contrainformative obstrucțiile și sabotajele dintre agenții, decât chiar inamicii noștri. Au existat timpuri când cei de la CIA și FBI nici nu-și vorbeau și ambele disprețuiau serviciile secrete militare. Nu e de mirare că activitatea de contraspionaj și contrainformații seamănă cu o scenă de măcel și că unii spioni incredibil de periculoși au rămas mult timp nedepistați.

Aceste atitudini, comentarii și manifestari cinice au otrăvit mintea ofițerilor tineri și au afectat cooperarea, făcând caz de presupusa noastră "superioritate" și denigrând capacitatea altor organisme.

Activitatea de contraspionaj e atât de dificilă, chiar și în cele mai bune circumstanțe, încât nu poate fi realizată decât împreună (cu alții). N-ar trebui să permitem ca unele trăsături de personalitate, gelozii sau competiții să stea în calea unor misiuni comune. Colegii noștri din alte servicii sunt tot atât de atașați activității ca și noi, tot atât de profesioniști, de harnici și de patrioți. Să fim, deci, colegiali.

A șaptea poruncă: Pregătește-ți oamenii!

Contraspionajul este o disciplină distinctă, cu deprinderi care se însușesc în timp. Nu e doar o problemă de logică aplicată și bun-simț în acțiuni, ci un mod foarte specializat de a vedea și de a analiza lucrurile. Este o profesie care trebuie învățată. Nu există înlocuitor pentru acest tip de profesionist. Numai un sistem de pregătire extins, regulat și specializat poate crea astfel de cadre.

Porunca a opta: Nu te lăsa dat la o parte!

Există oameni, în munca de informații și în structuri guvernamentale cărora nu le plac în mod deosebit ofițerii de contraspionaj, pentru că au o reputație amestecată, văd probleme peste tot, pot face exces de zel, se amestecă în acțiuni și dau bătaie de cap. Ofițerii de caz și șefii lor nu acceptă să creadă că acțiunile lor ar putea fi penetrate de adversar, și este o tendință umană naturală a acestora de a se opune controlului contrainformativ. Ei cred că îl exercită ei înșiși și nu le place să li se spună de către așa-ziii specialiști în contrainformații, neimplicați în acțiuni, cum să le conducă.

Și mai mult, funcționarii guvernamentali care conduc programe sensibile sau persoanele care încheie contracte pe probleme de apărare și informații prea adesea tind să minimalizeze riscurile contrainformative și să se opună intervențiilor de acest gen. După părerea lor, ofițerii de contraspionaj agită problemele și reacționează exagerat la ele. "Succesele" lor în materie de prevenire sunt invizibile și imposibil de cuantificat, în timp ce semnalele de alarmă trase la descoperirea unor probleme generează agitație uriașă; nu e de mirare că ei sunt adesea priviți ca un fel de pacoste.

Atunci când este necesar, un serviciu de contraspionaj/contrainformații trebuie să se impună în fața organizației pe care este desemnat să o protejeze. Un profesionist ținut pe dinafară sau invitat înauntru doar când îi convine gazdei, nu-și poate face bine treaba.

Deci, atunci când sunteți blocat de un om obtuz, cu optică ostilă contraspionajului (contrainformațiilor), ocoliți-l, mergeți la superiorii săi și documentați toate cazurile de refuz de acces, de cooperare sau alte obstrucții.

Dacă n-o faceți și ceva merge prost (cum este și probabil în astfel de situații), atunci veți fi considerați vinovați.

A noua poruncă: Nu renunța niciodată!

Este cea mai importantă poruncă. Ce s-ar fi întâmplat dacă cei ce se aflau pe urmele "cărțiței" Ames ar fi renunțat după 8 ani de supraveghere și n-ar fi intrat în al nouălea? Ce-ar fi fost dacă noi am fi întrerupt o anumită acțiune de supraveghere după 5 luni și nu am fi continuat în a șasea? Istoria e plină de astfel de exemple. FBI acuză astăzi cetățeni americani

implicați în spionaj în anii '60 și '70. Organele de contrainformații externe ale armatei fac la fel. Numele acestui "joc" este insistența. **Cei fără răbdare n-au succes.**

Spionajul nu are limite și noi n-ar trebui să ne creăm una proprie automanipulare și inacțiune. Trădătorii și spionii trebuie să știe că nu vor fi niciodată în siguranță și nu vor avea somn liniștit. Dacă investigațiile sunt permanente și persistente, următorul fugar, următoarea penetrare sau supraveghere, următorul indiciu, vor fi în favoarea noastră. **Nu renunțați niciodată!**

Porunca a zecea: Nu rămâne prea mult!

Contraspionajul are elemente de hazard și nu cred că cineva ar trebui să facă din asta o carieră întreagă și neîntreruptă.

Cei îmbătrâniți în contraspionaj devin puțin fantomatici; e greu să te cufunzi în fiecare zi în această lume contorsionată și acaparatoare, fără a cădea eventual pradă unor deformări ale gândirii, denaturării și excesului de zel. Exact aceste trăsături au dus la cele mai mari dezastre în istoria noastră contrainformativă.

Această muncă are nevoie de aerisire și gândire proaspătă. Oameni dinafara sistemului contrainformativ trebuie aduși progresiv și prin rotație. Ar mai trebui ca profesioniștii cu vechime în această muncă să lucreze câte 2-3 ani în cadrul grupului pe care sunt însărcinați să-l protejeze. Se vor întoarce împrăpătați, mai deștepți și mai puțin predispuși să cadă în iadul gândirii duble, al impresiei că munca lor este cea mai importantă, în tiparul "noi împotriva lor" sau în sindromul "nimic nu e ceea ce pare".

Aceste "zece porunci" sunt rezultatul unei experiențe personale. Alți profesioniști pot să nu fie de acord cu ele, să aibă alte priorități.

Adaptat de Gheorghe Bărbulescu

PAGINI PRIVIND CONFRUNTAREA SOVIETO-AMERICANĂ ÎN DOMENIUL FURTULUI DE TEHNOLOGII

Dosarul Farewell

Realizarea în urmă cu câțiva ani în Franța a filmului de spionaj de succes "Bonjour Farewell" readucea în actualitate unul dintre cele mai importante cazuri de spionaj din epoca Războiului Rece. Vladimir Vetrov a fost un ofițer KGB care a furnizat Franței date extrem de prețioase despre programul sovietic de sustragere de informații și documente secrete din domeniul științific și tehnologic al lumii occidentale.

Student strălucit al unui institut de înalt nivel tehnic, sportiv de performanță, tatăl unei familii model, Vladimir Ippolitovici Vetrov dispunea de calitățile unui bun spion. Recrutat rapid de KGB, după instruire este trimis în misiune, sub acoperire, la Agenția comercială sovietică de la Paris, pe care o îndeplinește cu brio, apoi în Canada, unde însă nu mai dă deplină satisfacție, fiind rechemat în Centrala KGB și numit într-un post de analist, poziție din care a putut să aprofundeze problematica spionajului științific și tehnologic sovietic. În această calitate, el evalua informațiile culese de agenții sovietici din toată lumea, selectând informațiile, documentele și materialele relevante pentru beneficiarii din Uniunea Sovietică.

În viața privată Vetrov este nefericit, căsnicia nu merge, acasă se ceartă cu soția care-l înșela cu un coleg, în timp ce și el avea o amantă. Se apropia de 50 de ani când s-a hotărât să devină spion al Occidentului, detestând regimul sovietic din motive ideologice și profesionale. În 1980 expediază din Ungaria o scrisoare unui amic din Franța, în care solicită în termeni ambigui să stabilească un contact cu cineva din serviciile secrete. Neprimind niciun răspuns, repetă oferta, în urma căreia DST-ul hotărăște să ia legătura cu el printr-un intermediar. La întâlnirea din 5 martie 1981, Vetrov impresionează prin altruismul său, nesolicitând să fie recompensat în bani, nici să fie extras din URSS pentru serviciile sale, spunând că dorește doar să furnizeze informații secrete care să lovească în regimul sovietic.

Documentele transmise îi șochează pe francezi și vor fi folosite de președintele Francois Mitterand ca un argument puternic pentru a-l convinge pe președintele american Ronald Reagan de caracterul său ireductibil față de comunismul sovietic, în ciuda prezenței unor comuniști în guvernul socialist de la Paris.

Ziaristului sovietic Serghei Kostin i-a luat doi ani pentru a cerceta arhivele KGB-ului și a asculta relatările mai mult decât relevante ale martorilor ruși și

francezi asupra acestei afaceri, pe baza cărora a scris o carte intitulată "Bonjour Farewell". Kostin a ajuns la concluzia că între 1981-1982, Vladimir Vetrov a furnizat contraspionajului francez informații de primă importanță asupra amploarei spionajului sovietic în țările occidentale, în special în domeniile economic, industrial-militar și al cercetării științifice și tehnologice de avangardă. Astfel, Vetrov a predat DST-ului aproape 4.000 de documente, inclusiv lista completă a celor 250 de ofițeri KGB sub acoperire din ambasadele sovietice din Occident, pe baza informațiilor sale fiind identificate încă alte 100 de surse din 16 țări, provocând colapsul programelor tehnico-științifice sovietice din acea vreme.

Ronald Reagan nu s-a sfiit anume că acesta a fost „unul din cele mai mari cazuri de spionaj ale secolului”.

Potriviți concluziilor lui Serghei Kostin trădarea lui Vetrov ar fi fost provocată atât de motive conjugale, cât și profesionale, dar mai ales de dezgustul resimțit față de KGB, devenit sub Brejnev un cuib al nepotismului nomenclaturist. Francofilia, înclinația către democrație și anti-comunismul său au fost puse în evidență de către DST, pe când mercantilismul și descompunerea morală - tezele favorite KGB-ului - nu pot fi luate în considerare atâta timp cât pentru serviciile oferite el a refuzat să fie plătit.

DST-ul francez a fost alegerea exclusivă de colaborare a lui Vetrov. Bine plasat pentru a cunoaște pericolele la care se expune, Vetrov s-a gândit că DST-ul, prin natura sa, ar fi fost mai puțin supravegheat de către KGB, neavând încredere în serviciile anglo-saxone puternic penetrate de sovietici în anii ante și postbelici. El știa că DST-ul nu era aproape deloc infiltrat de KGB și putea contacta cu ușurință un „prieteni” din conducerea firmei franceze Thomson, cunoscut din timpul șederii sale în Franța, prin intermediul căruia trimitea informațiile și documentele secrete.

Farewell a căzut în februarie 1982 în urma unei infrațiuni de drept comun. Acuzat că ar fi încercat să-și omoare amanta și că a ucis un martor al acestei scene, el a fost trimis în Gulag. Trădarea lui va fi descoperită un an mai târziu, după expulzarea a 47 de diplomați sovietici din Franța. Se spune că pentru a justifica această expulzare, un document „Farewell” ar fi fost arătat de un înalt funcționar de la Quai d'Orsay unui membru al ambasadei sovietice. Aceasta este una din ipotezele avansate pentru a explica descoperirea unui spion care a relevat Occidentului amploarea jafului a cărui victimă era. O altă variantă este că ancheta din 1983 a KGB-ului cu privire la scurgerile de informații l-ar fi găsit vinovat, fiind demascat de indiscrețiile fostei soții, de perchezițiile de la domiciliu, precum și de faptul că, în închisoare fiind, ar fi relatat într-o scrisoare că ar fi fost implicat într-o "afacere importantă". A fost împușcat în ianuarie 1985, fără proces, în închisoarea Lefortovo. Mărturiile sale, în care denunță sistemul sovietic totalitar și corupt, au fost cuprinse

în *Confesiunile unui trădător*:

În 1985, cazul a luat o turnură bizară atunci când informațiile despre Dosarul Farewell au devenit publice în Franța. Președintele Mitterand a ajuns să suspecteze că Vetrov ar fi fost tot timpul plantat de CIA cu scopul de a-i testa loialitatea, pentru a vedea dacă va înmâna materialele americanilor ori le va păstra în Franța. Persistând în această părere greșită, Mitterand l-a concediat pe șeful DST, Yves Bonnet.

Spionajul științific și tehnologic sovietic

În cursul Războiului Rece, în special în anii 1970, spionajul sovietic făcea un substanțial și de succes efort clandestin pentru obținerea de informații științifice și tehnice din Occident

Dacă în domeniul științei, sovieticii își câștigaseră o reputație binemeritată, programul lor spațial demonstrând originalitatea și succesele realizate în domeniul rachetelor, în cel economic le lipseau know-how-urile necesare angajării într-o competiție pe termen lung cu Statele Unite. Managerii sovietici întâmpinau dificultăți în transpunerea rezultatelor cercetării în producție, controlul calității produselor era deficitar iar întreprinderile erau destul de prost gestionate. Iar în domeniul de avangardă al progresului științifico-tehnic, cel al microelectronicii și calculatoarelor, sovieticii erau total în urma standardelor occidentale, apreciindu-se că exista un decalaj de peste un deceniu.

Conducerea sovietică era conștientă de aceste neajunsuri. Pentru a soluționa acest decalaj tehnologic, autoritățile reconstituiseră și revigoraseră domeniul colectării informațiilor științifice și tehnologice. Se înființase o nouă unitate, Directoratul T al Principalului Directorat al KGB-ului, pentru a investiga în secret programele de cercetare-dezvoltare ale economiilor occidentale. Comitetul de Stat pentru Știință și Tehnologie și Comisia Militar-Industrială stabileau Directoratului T temele de interes, prioritare ale economiei sovietice. La rândul lor, Informațiile Militare (GRU), Academia de Științe sovietică și Comitetul de Stat pentru Relații Externe completau aceste liste.

Majoritatea informațiilor și documentațiilor erau obținute de KGB și GRU, cu sprijinul larg al serviciilor de informații din Europa de Est. Se constituise un formidabil aparat pentru realizarea spionajului științifico-tehnic, amploarea acestei structuri dovedind importanța sa. Destinderea facilita accesul la astfel de documentații și mostre și deschidea noi căi de exploatare a informațiilor și materialelor obținute. Spionajul sovietic se folosea pe deplin de acest avantaj.

La începutul anilor 1970, Administrația Nixon nu dispunea încă de o politică cuprinzătoare pentru desfășurarea relațiilor economice cu URSS. Vânzarea produselor strategice către țările comuniste era autorizată de Comitetul de Coordonare al NATO (COCOM), care administra o listă a Alianței Nord-Atlantice

cu echipamentele și informațiile supuse embargoului. Politica lui Nixon acționa în acest sistem, iar pentru exportul produselor ce excedau lista aprobată, erau necesare aprobări speciale.

Apoi, printr-un nou set de aranjamente comerciale și științifice, Statele Unite și Uniunea Sovietică înființaseră în comun o Comisie tehnică pentru desfășurarea cooperării bilaterale. Principalele domenii includeau agricultura, energia nucleară, computerele și mediul înconjurător. În această privință, Kissinger remarcă: "Cu timpul, comerțul și investițiile ar putea diminua tendințele autarhice ale sistemului sovietic, invitând economia sovietică la o asociere graduală cu economia mondială și favorizând un grad de interdependență care să adauge un element de stabilitate relației politice".

Începând din 1972, delegații de specialiști sovietici soseau în Statele Unite pentru a vizita firme și laboratoare asociate comisiilor lor. Directoratul T, de fiecare dată avertizat, includea în aceste delegații propriile cadre de informații; de exemplu, dintr-o delegație agricolă de 100 de persoane, o treime erau ofițeri de informații sau colaboratori. În una din vizite, oameni de știință și manageri de înalt nivel din industria sovietică a calculatoarelor și electronicii obținuseră viză pentru o vizită la Uranus Liquid Crystal WatchCompany of Mineola, Long Island (o firmă care nu era printre cele 500 din Fortune). Cu trei zile înainte de sosirea delegației, sovieticii au solicitat o extindere a itinerarului pentru a cuprinde aproape toate firmele americane de computere și semiconductori. Această manevră s-a realizat pentru a putea cunoaște ultimele tehnologii și a fost făcută în ultimul moment, astfel ca Departamentul Apărării să nu mai aibă timp să obiecteze. Era o acțiune legală, Directoratul T studiasse atent reglementările americanilor pentru a le folosi în avantajul său.

Pentru a obține ultima tehnologie din domeniul aviației, în 1973 sovieticii au propus firmei Lockheed, pe atunci în dificultate financiară, cumpărarea a 50 de avioane cu condiția ca aceasta să construiască și să echipeze un "oraș modern al aviației" în URSS. O propunere similară a fost prezentată și firmei Boeing, izvorâtă de imaginația lui Brejnev de a se vedea apărând în cabina unui avion sovietic 747 (Jumbo Jet), o minune a aviației din acei ani. Directoratul T practica vechea tehnică corporatistă a instigării concurenților și, prin această licitație, sovieticii urmăreau să obțină date tehnice pentru a le folosi acasă. Este cunoscut faptul că în 1969, două companii, britanică și franceză, concepeau Concorde-ul, primul avion de pasageri supersonic din lume, intrat în funcțiune în 1976. La scut timp, a urmat replica copiată a sovieticilor - Tupolev (Tu)-144 - pe care publicul l-a identificat imediat și denumit în mod ironic ConCORDsky.

Politica SUA de export al computerelor

La sfârșitul anului 1973, președintele Nixon a cerut Consiliului său pentru Politica Economică Internațională să precizeze care din computerele și produsele tehnologice asociate ar putea fi vândute cu prudență țărilor comuniste. Studiul era necesar întrucât destinderea implica și expansiunea comercială spre Europa Răsăriteană și URSS; un nou și mai liberal set de reguli COCOM era solicitat pentru a se implementa în această perspectivă, iar procesarea datelor era cel mai important produs ce se cerea revizuit. S-a elaborat un studiu pentru a analiza problema unui transfer mai larg de calculatoare, o primă tehnologie revăzută în cadrul destinderii, care urmărea să stabilească beneficiile pentru Statele Unite din vânzarea calculatoarelor, în raport cu riscurile acestor livrări pentru securitatea națională.

Fără a fi surprinzător, studiul a ajuns la concluzia că URSS nu dispunea de calculatoare dar nici de mijloace de plată pentru a le importa. Analiza prezuma că sovieticii intenționau să folosească puținele lor resurse valutare în cel mai avantajos mod, prin achiziționarea celor mai puternice computere, cele care, de asemenea, prezentau și cel mai mare risc pentru securitatea națională a Americii, fiind folosite în domeniul armelor nucleare și al criptologiei. Raportul sublinia că potențialul exportului de calculatoare către URSS era mic, iar riscul era enorm dacă se permitea vânzarea unora dintre computerele cele mai puternice. De asemenea, studiul recomanda COCOM creșterea moderată a livrărilor calculatoarelor cele mai performante. Practic, exportul marilor calculatoare trebuia să fie prohibit. Printr-o decizie a Consiliului de Securitate Națională din martie 1974, președintele Nixon a aprobat aceste recomandări, ele devenind noile orientări de export. Ca urmare, sovieticii erau excluși de importarea celor mai puternice calculatoare din Occident, în ciuda destinderii existente în relațiile cu acesta.

Dacă sovieticii ar fi urmat să ajungă într-o situație comparabilă cu cea a Statelor Unite în domeniul calculatoarelor, specialiștii lor ar fi putut crea și produce și ei astfel de echipamente. De aceea, Directoratul T trebuia să-și folosească resursele informative pentru a obține know-how-ul care ce le lipsea pentru a le putea produce în URSS. Desigur, Memorandumul aprobat de Consiliul Securității Naționale excludea posibilitatea ca Occidentul să fie o sursă deschisă la dispoziția sovieticilor, dar serviciile de informații din Vest nu cunoșteau capacitatea spionajului sovietic de a se mobiliza și acționa pentru obținerea acestor tehnologii.

Suspiciuni puternice și scepticism

La începutul anilor 1970, câțiva oficiali guvernamentali americani au început să suspecteze faptul că în spatele acțiunilor sovietice de obținere de documentații științifice și tehnice exista de fapt un plan general. Probe directe nu existau, dar se cunoștea că în istoria recentă a spionajului său, sovieticii se puteau

lăuda cu succese precum spionajul atomic. De asemenea, după Al Doilea Război Mondial, sovieticii copiaseră avionul american B-29 și motorul cu reacție Rolls-Royce (după care au construit avionul MiG 15), iar doi foști membri ai rețelei Rosenberg se aflau la originea înființării industriei microelectronice sovietice. Toate acestea dovedeau că spionii sovietici se arătau a fi adevărați profesioniști în depistarea și colectarea de date și informații științifice și tehnologice, iar rezultatele obținute o dovedeau.

Cei care suspectau că exista un "mare joc" în spionajul tehnologic, responsabilii contraspionajului american, încercau să avertizeze oficialitățile americane că Statele Unite se confruntau cu o amenințare semnificativă. Se primeau însă răspunsuri descurajatoare, de genul "nu există probe, nu este în practica sovieticilor, nu sunt surse, etc." Totuși, cu timpul, probele au început să apară. Departamentul Comerțului a descoperit o acțiune a Directoratului T pentru obținerea unui computer supus embargoului printr-o corporație fictivă, creată special pentru această tranzacție. În 1975, andocarea navei spațiale Apollo-Soyuz a fost folosită pentru a obține accesul la informații despre programul spațial american. Acest proiect fusese conceput de Administrația Nixon ca parte a destinderii, iar președintele Ford n-a avut altă opțiune decât de a-l continua. Spre consternarea NASA, cu câteva săptămâni înaintea lansării navei spațiale, contraspionajul a descoperit că unul dintre cosmonauți era chiar un ofițer KGB care fusese implicat în strângerea de informații în cursul desfășurării acestui proiect.

Președintele Carter a fost primul șef al executivului american care a acordat atenție scurgerilor de informații din domeniul științific și tehnologic. Pe timpul administrației sale, CIA începuse să informeze despre deturnarea calculatoarelor din Vest către complexul de apărare sovietic și Carter a dispus obținerea de detalii. Agenția și-a mobilizat personalul și a reușit curând să constituie un tablou complet al sustragerilor de tehnologie de la începutul activității Directoratului T. De asemenea, Carter a ordonat un prim studiu total al transferului de tehnologie, evaluarea Memorandumului prezidențial al lui Nixon, document care se adresa amenințării colectării clandestine de date și informații din acest domeniu. Ca urmare a informațiilor primite, Carter a răspuns invaziei sovietice din Afganistan prin instituirea de sancțiuni, amânarea unor vânzări de calculatoare și oprirea furnizării echipamentului destinat unei uzine de camioane de pe râul Kama.

Președintele Reagan a venit la Casa Albă cu intenția de a inversa situația din Războiul Rece purtat cu sovieticii, apreciind că există o "fereastră de vulnerabilitate" ce favoriza achiziția de către sovietici de arme strategice din Statele Unite. De asemenea, el credea că economia URSS era în declin și că statul sovietic era pe cale să se prăbușească și chiar să se desființeze. Intuiția sa îl conducea spre

crediința că Războiul Rece putea fi câștigat. Echipei Consiliului Securității Naționale (NSC) al lui Reagan i s-au alăturat toți cei care credeau în mod similar și achiesau ideii că presiunile economice asupra sovieticilor ar putea avea efect. Stafful NSC a căutat să elaboreze politici care să fructifice avantajul asupra slabei productivități a economiei sovietice, al decalajului tehnologic față de Occident, al poverii cheltuielilor de apărare și al ineficienței structurilor economice.

Un dezertor disponibil

În acest climat receptiv al Administrației Reagan a sosit președintele francez Mitterrand, aducând informațiile despre Farewell. Într-o întâlnire privată ocazionată de summitul economic de la Ottawa din 1981, acesta i-a prezentat președintelui american sursa care le oferea francezilor informații despre spionajul tehnico-științific al sovieticilor în lumea occidentală. Dosarul a fost transmis vicepreședintelui Bush și apoi CIA. Se deschidea astfel un canal prin care Statele Unite aflau despre operațiunile Directoratului T din cadrul KGB-ului.

La primirea documentelor din dosarul Farewell, experții CIA au avut un coșmar aflând că, într-adevăr, din 1970 Directoratul T obținuse mii de documente și eșantioane de produse, o cantitate care ducea la concluzia că sectoarele militare și civile sovietice își realizau cercetările pe baza celor sustrase din Vest, îndeosebi cele ale Statelor Unite. Au constatat cu uimire cum știința și tehnologia occidentală sprijinea de fapt capacitatea militară a Uniunii Sovietice. Între pierderi se enumerau radare, calculatoare, mașini unelte și semiconductoare. Directoratul T realizase peste două-treimi din solicitările instituțiilor sovietice, o performanță cu totul impresionantă.

Peste noapte, problema transferului de tehnologie a devenit o prioritate de vârf pentru Comunitatea de Informații a Americii. CIA a înființat de îndată un Centru pentru transferul de tehnologie iar Pentagonul a creat grupe pentru evaluarea daunelor și găsirea căilor de întărire a controalelor asupra exporturilor de tehnologie. Însă, studierea atentă a materialelor din Dosarul Farewell sugera că s-ar putea obține cu mult mai mult decât își propuneau comitetele Congresului american. Prin informațiile furnizate de Farewell, CIA dispunea și de lista cu tehnologia necesară sovieticilor, astfel că și-a propus să controleze în propriul interes transferul de tehnologie solicitat de KGB, organizând și conducând în mod abil un joc de dezinformare.

Ca urmare, în ianuarie 1982 directorului CIA William Casey i s-a propus folosirea materialelor dosarului Farewell pentru "intoxicarea" KGB-ului cu produse căutate de Directoratul T, anterior "prelucrate" de americani, astfel ca la ajungerea în Uniunea Sovietică să pară autentice. Spionajul american a început să vină cu

"oferte" în întâmpinarea necesităților Directoratului T, stabilite de Vetrov, cu propria versiune a acestor produse, satisfăcând pe deplin așteptările rețelei informative sovietice desfășurate pentru achiziționarea lor. Directorului CIA Casey i-a plăcut propunerea și a aprobat-o.

O operațiune clandestină

CIA și Departamentul Apărării, în parteneriat cu FBI-ul, au stabilit un program de acțiune: produsele modificate erau făcute disponibile și puse la dispoziția surselor prin care agenții sovietici colectau documentații și mostre de tehnologie modernă. CIA, liderul proiectului, și asociații săi studiau materialele Farewell și examinau licențele de export pentru a concepe introducerea produselor modificate în achizițiile făcute de KGB. La rândul său, industria americană sprijinea pregătirea de produse care să fie scoase pe "piața neagră" pentru a fi oferite sovieticilor.

Cipuri contrafăcute pentru calculatoare au luat drumul către echipamentele militare sovietice, turbine cu defecte erau instalate pe conductele de transport a gazului, planuri eronate întrerupeau producția uzinelor chimice și ale fabricilor de tractoare etc. La rândul său, și Pentagonul introdusese informații false convingătoare în planurile de producere a noilor avioanelor invizibile.

Când William Casey l-a informat pe președintele Ronald Reagan despre ce întreprinsese, acesta s-a arătat entuziasmat. Cu timpul, proiectul s-a dovedit a fi un model de cooperare între agențiile americane, FBI-ul realizând operațiunile interne, iar CIA fiind responsabilă pentru cele din străinătate. Programul a avut succes și nu a fost niciodată descoperit de sovietici.

Pentru a preveni folosirea produselor livrate pentru proiectul Farewell de către țările occidentale, directorul CIA și-a trimis un adjunct în Europa pentru a informa guvernele și serviciile de informații din țările NATO despre amenințarea operațiunilor KGB-ului, în urma cărora au fost expulzați sau compromiși circa 200 de ofițeri sovietici de informații și surse ale lor, provocând colapsul acestor operațiuni în Europa. Operațiunea sovietică de spionare a tehnologiei occidentale s-a destrămat și nu și-a mai revenit. Lovitura mortală s-a produs însă atunci când Reagan a conceput Inițiativa de Apărare Strategică (SDI), cunoscutul "Război al Stelelor", și a introdus avioanele Stealth în dotarea armatei americane.

Strategia de Securitate Națională

Pentru a defini politica relațiilor cu URSS, la 17 ianuarie 1983 președintele Reagan a aprobat Directiva 75 asupra Securității Naționale, document ce prezenta scopurile, temele și strategia competiției cu sovieticii pe timpul Războiului Rece.

Aceasta menționa trei elemente politice importante: izolarea și inversarea expansionismului sovietic, promovarea de schimbări în sistemul intern al statului sovietic pentru a reduce puterea elitei conducătoare și angajarea în negocieri și încheieri de acorduri cu sovieticii care să satisfacă interesele americane. În domeniul politicii economice, strategia sublinia necesitatea controlării tehnologiei; rapoartele Farewell îi determinaseră pe cei care concepuseră Directiva să pună accentul pe prevenirea pierderilor tehnologice, iar președintele a fost de acord. Astfel că se poate afirma că un defector KGB care lucra pentru un serviciu de spionaj străin și-a pus amprenta asupra unei părți a politicii prezidențiale americane.

Apoi, în 1983, președintele Reagan a propus SDI, pe care Gorbaciov și armata sovietică l-au luat mult mai în serios decât mulți comentatori americani, exercitând presiuni economice și tehnice de nesuportat asupra sistemului de apărare sovietic. Discursul din 1983 al președintelui american despre "Imperiul Răului" a produs imediat un efect economic devastator, armata sovietică solicitând creșterea bugetului militar, deja aflat la limita suportabilității cheltuielilor de apărare.

Două evenimente dincolo de controlul prezidențial american se racordaseră Directivei 75. Politica monetară restrictivă a Rezervelor Federale americane de la începutul anilor 1980 condusese la scăderea prețurilor la aur și materii prime, din a căror vânzare se constituiau surse valutare importante pentru sovietici. Iar descoperirea petrolului din nordul Alaskăi a contribuit la prăbușirea prețului petrolului în 1986, reducând drastic veniturile atât ale țărilor OPEC, dar și ale URSS.

*

În 1994, fostul consilier științific al lui Gorbaciov, Roald Sagdeev, scria că în domeniul calculatoarelor și microelectronicii - sectoare cheie ale tehnologiei moderne civile și militare - sovieticii se aflau în urma occidentalilor cu 15 ani și că cea mai izbitoare probă a rămânerii lor în urmă era absența realizării în țară a unui super-computer. Sovieticii considerau că un super-computer era un "atribut strategic", lipsa acestuia fiind de nescuzat pentru o super-putere. Directoratul T nu obținuse documentația pentru un asemenea echipament super-performant, nici savanții informaticieni sovietici nu reușiseră să realizeze așa ceva iar embargoul instituit oprise ajutorul Vestului.

Ioan Românu

O P E R A Ţ I U N E A „ G O L D ”

Acţiune de spionaj de amploare desfăşurată de CIA și SIS în Berlinul anilor '50.

După cum este cunoscut, Berlinul a fost împărțit în 1949 în două zone: cea de Vest, constituită din sectoarele de ocupație american, britanic și francez, denumită Berlinul de Vest și cea de Est, denumită Berlinul de Est, constituită din sectorul de ocupație sovietic și proclamată ulterior drept capitala RDG. Deși din punct de vedere juridic Berlinul de Vest a fost considerat ca o entitate aparte, RFG l-a tratat ca fiind un land al său până la reunificarea Germanie din 1990, când a redevenit capitala țării.

În toată perioada Războiului Rece, Berlinul de Vest a constituit placa turnantă a spionajului mondial. Aici se întâlneau interesele politice, economice, militare și de altă natură ale țărilor aparținând celor două sisteme politice mondiale existente în acea vreme. Deosebit de active erau serviciile de spionaj ale SUA, Marii Britanii, Uniunii Sovietice, RDG, RFG dar și altele. Cu toate că Berlinul de Vest era în mod oficial separat de Berlinul de Est, după anul 1949 – anul nașterii celor două Germanii- timp de mai bine de zece ani a existat libertatea mișcării de persoane între cele două sectoare, făcând ca Berlinul să funcționeze ca un oraș unitar. Rețelele de metrou și tramvai, reconstruite după război, acopereau toate sectoarele de ocupație. Berlinezii care locuiau în cele două părți ale orașului se puteau mișca dintr-o parte în alta fără probleme. Odată cu înțelegerea războiului rece, tot mai mulți est-germani fugeau în Vest, folosind facilitățile oferite de situația de fapt existentă în Berlin. Autoritățile est-germane au închis în 1952 granița cu Germania de Vest, dar nu au închis și granița din interiorul Berlinului. Tocmai pentru a stopa acest exod spre vest, și din alte considerente politice, guvernul est-german a construit în august 1961 un zid de separație între cele două sectoare, cunoscut sub denumirea de „zidul Berlinului”.

Am făcut o scurtă incursiune în istoria Berlinului pentru o înțelegere mai bună a situației operative și a împrejurărilor în care s-a desfășurat operațiunea „GOLD”.

Așa cum am menționat mai sus, operațiunea „GOLD” a fost o acțiune de spionaj de amploare a CIA în colaborare cu Serviciul Secret de Informații britanic (SIS), astăzi cu denumirea de MI6, desfășurată în zona de demarcație între Berlinul de Vest și cel de Est. În zona aceea a fost construit un tunel, lung de cca 450 de metri, prin care s-a reușit interceptarea transmisiunilor armatei sovietice și introducerea și scoaterea în secret de agenți și materiale de spionaj din și spre RDG.

Pregătirile operațiunii au început în 1953. Pe un teren din Wiltshire

(Anglia), SIS a construit un tunel de probă și l-a testat în timpul lucrărilor cu persoane fără vedere categorie recunoscută ca având simțul auzului foarte dezvoltat, punându-le să se plimbe pe deasupra pentru a constata dacă se aude zgomotul excavației subterane. Odată testul trecut, s-a continuat cu obținerea de informații utile desfășurării acțiunii de la sursele informative existente în rândul salariaților Poștei din Berlin. Astfel, s-au stabilit locul și poziția cablurilor subterane ale Poștei, folosite de trupele sovietice și cum se poate ajunge la ele din sectorul american. În cele din urmă s-a ales un teren situat în sudul Berlinului, în apropierea aeroportului est-german

Schonefeld. Aeroportul oferea o acoperire bună pentru construirea tunelului. Construcția propriu-zisă a tunelului a început în august 1954 și s-a terminat în februarie 1955. Mai întâi s-a construit un depozit dotat cu antene radar. Rivalii sovietici trebuiau să creadă că acesta va servi traficului aerian. Pentru a nu crea nicio suspiciune, hainele agenților CIA care săpau tunelul erau curățate înainte de a ieși de la lucru. Pământul rezultat din excavații era ascuns într-un depozit subteran. S-a acordat o atenție deosebită oricărui detaliu care ar fi deconspirat acțiunea. Construcția tunelului s-a considerat încheiată odată ce s-a ajuns la cablurile folosite pentru transmisiuni de către armata sovietică. Au intrat apoi în acțiune specialiștii în electronică ai SIS care au instalat aparatură de interceptare a transmisiunilor prin cablu, făcând toate conexiunile necesare interceptării și înregistrării convorbirilor.

Pe durata celor aproximativ 7 luni cât a „funcționat” tunelul, specialiștii CIA și SIS au înregistrat zilnic 12.000 de convorbiri și 300 m de transmisiuni telex. S-a estimat că, în perioada respectivă, au fost ascultate în total peste 443.000 convorbiri și s-au înregistrat peste 50.000 de casete audio. Din conținutul acestora, specialiștii și analiștii CIA și SIS au obținut informații deosebite despre trupele sovietice și relațiile lor cu armata RDG, acțiuni de interes ale acestora etc.

La 22 aprilie 1956, orele 0:50, observatori din partea CIA au descoperit că un grup de persoane înarmate cu lopeți, hârlețe și târnăcoape sapă la capătul de est

al tunelului. 12 ore mai târziu au ajuns în tunelul secret folosit până atunci pentru acțiuni de spionaj. Odată ajuns în dreptul graniței, grupul a instalat în tunel o barieră din saci de nisip și a pus un anunț în limba germană : „*AICI ÎNCEPE SECTORUL AMERICAN*”. Operațiunea „*GOLD*” se încheiase. Primii care au intrat în tunel după deconspirarea lui au fost Markus Wolf, șeful STASI (Serviciul de informații al RDG) și ministrul de interne est-german din acea vreme Ernst Wollweber. După acest eveniment au urmat declarații belicoase de ambele părți, învinuiri reciproce și alte gesturi inamicale care au culminat cu un nou puseu de înrăutățire a relațiilor Est –Vest. Fostul șef al spionajului est-german, Markus Wolf, aprecia construcția tunelului ca fiind „*o minunăție a tehnicii și un vis al oricărui serviciu de informații*”.

Ceea ce nu știau autoritățile est – germane și nici armata sovietică era faptul că Serviciul de informații sovietic KGB cunoștea despre operațiunea „*GOLD*” încă din 1953 de la „*cârțița*” George Blake, agent dublu englez, recrutat ca agent sovietic când se afla în prizonierat în Coreea. După ce a revenit în Anglia, Blake, a fost încadrat în SIS. El a furnizat informația despre planul operațiunii „*GOLD*” ofițerului său de legătură Kondrașov din KGB. Despre acest plan a fost informat și mareșalul Andrei Greciko care era în acea perioadă comandantul trupelor sovietice din RDG. Așa că, pentru a nu deconspira pe „*maestrul spion*” Blake, atât KGB- ul cât și armata sovietică au trebuit să suporte timp de 7 luni pierderi destul de mari în confruntarea cu serviciile de informații vestice.

Astăzi, nu a mai rămas aproape nimic din vestitul tunel. El este considerat de mulți drept o „*relicvă a războiului rece*”. Acțiunea în sine reprezintă însă, pentru profesioniștii din domeniul serviciilor de informații, un model de planificare, organizare și desfășurare a acțiunilor de spionaj.

Ion Dridea

SPIONAJUL, ÎNTRE AVENTURIERI ȘI PROFESIONIȘTI

În loc de motto: *spionajul este a doua între cele mai vechi meserii din lume și la fel de respectabilă ca prima!*

Profesioniștii ai disimulării, spionii sunt adevărați cameleoni, polivalența și adaptabilitatea fiind talente native. Ofițerii de informații își pot schimba nu doar înfățișarea, ci și comportamentul sau chiar sentimentele pentru a intra în pielea personajului, dacă asemenea metamorfoze îi ajută să-și atingă obiectivul propus.

Concretizarea aspirațiilor pentru selectarea și încadrarea ca ofițer de informații (intelligence) este influențată de o multitudine de factori, obiectivi și subiectivi, care țin, în general, de politica de cadre a fiecărui serviciu secret, dar și de capacitatea candidatului de a sesiza diferența între mit și realitate.

Până a ajunge să intrăm în detalii trebuie să subliniem *trei axiome*, care ar putea descuraja din start mulți aventurieri, dar și sensibiliza tineri cu adevărat capabili să slujească, fără onoruri oficiale, interesele națiunii:

- pentru a deveni spion, nu trebuie neapărat să ai mușchii lui Arnold Schwarzenegger, carisma lui James Bond și nici coeficientul de inteligență al lui Albert Einstein;
- spionajul îți poate aduce satisfacții neîmpărtășite, faimă și glorie post-mortem, dar... niciodată avere sau bogății;
- din spionaj nu ieși totdeauna „cu picioarele înainte!”. Multe servicii secrete au chiar programe de conversie profesională, care îl pot ajuta pe ofițerul de informații să se integreze rapid în altă activitate, după semnarea unui angajament de păstrare a confidențialității.

Literatura de specialitate și mediul virtual abundă în povești cu spioni, de la benzi desenate pentru copii și bestsellers-uri, până la sfaturi practice, cu pașii de urmat pentru o carieră în activitatea de intelligence.

De aceea, am considerat necesar ca, până a intra în „bucătăria” unor servicii secrete, să vă prezentăm o sinteză a datelor publice, ușor de identificat la o simplă navigare pe diversele rețele de socializare, referitoare la calitățile viitorului intelligence officer:

- ***Fii curajos.*** Dacă vrei să intrai într-un serviciu de informații, să știi că vă veți afla deseori în situații dificile și, aparent, insurmontabile. Pregătiți-vă de pe acum și încercați să vă puneți în ipostaze necunoscute, pe care să le gestionați cu bine.
- ***Citește mult și selectiv,*** nu doar cărți de spionaj, pentru a putea face față

- oricărei conversații și a-ți facilita apropierea de „țintă”.
- **Găsește ceva de lucru în fiecare zi.** Ca viitor spion, vei avea nevoie de diverse acoperiri, care presupun anumite aptitudini ce nu se dobândesc peste noapte.
 - **Menține-te în formă.** Deși confruntarea fizică este puțin probabilă în cariera de spion, un trup sănătos te ajută, de exemplu, să poți executa o urmărire, să conduci ore în șir, sau să rămâi treaz toată noaptea!
 - **Învață să treci neobservat.** Succesul ofițerului de informații presupune „topirea” în decor și renunțarea la recuzita pe care o vedeți în filmele de epocă (pălărie, ochelari de soare, treniul mototolit sau camuflarea feței cu ziarul perforat). Mare atenție la ce postați pe rețelele de socializare, pentru că degeaba rămâneți discret în viața reală dacă oricine poate obține, cu un singur click, fotografiile și date intime despre tine și familia ta.
 - **Nu alerga niciodată prin mulțime,** chiar dacă bănuiești că te afli în pericol. Încearcă să faci în așa fel încât trecătorii să creadă că ai întârziat la birou, sau te grăbești să prinzi trenul și nu că te urmărește cineva cu intenții ostile.
 - **Învață să ascuți,** nu neapărat să taci. De mare folos îți va fi tehnica, dar și...cititul pe buze. Pentru a te antrena, poți vedea un documentar subtitrat, cu sonorul la minim, astfel încât să te familiarizezi cu mișcarea buzelor la formarea cuvintelor.
 - **Minte elegant,** fără să roșești, și învață să detectezi minciuna sau dezinformarea.
 - **Încearcă să furi, fără să fii prins.** „Ținta” pe care o monitorizezi poate deține documente importante, utile pentru țara ta, sau pe care le poți folosi ca șantaj în procesul recrutării.

Armele spionului modern

Majoritatea experților și recrutorilor din serviciile de informații și securitate susțin că **un potențial candidat ar trebui să fie:** capabil să citească enorm și să scrie coerent; în măsură să selecteze și analizeze lucrurile/datele esențiale; la curent cu tot ceea ce se petrece în lume și în jurul său; apt pentru a supraveghea pe cineva fără să fie remarcat, sau să sesizeze filajul fără a-l „trezi”; un excelent comunicator, care se poate încadra, fără dificultate, în orice mediu/comunitate.

Marile agenții de spionaj pornesc de la premisa conform căreia **anumite calități caracteristice oricărui ofițer de informații se dobândesc, în timp ce cu altele (curaj, minte ageră, ingeniozitate) trebuie să te naști, dacă vrei să ajungi un bun spion:**

- **sânge rece.** Spionajul nu este pentru cei slabi de inimă. Puneți-vă singuri într-o situație necunoscută sau periculoasă și vedeți dacă o puteți depăși înainte de a vă întreba „cum de am ajuns aici?”
- **inteligență.** Munca în acest domeniu cere abilități deosebite, dificil de dezvoltat chiar și de cei mai performanți instructori de specialitate;
- **creativitate.** Spionii se confruntă permanent cu probleme diferite, cărora trebuie să le găsească, în principiu, cele mai bune soluții, sub aspectul raportului costuri/riscuri. Spre deosebire de James Bond, ofițerul de informații este nevoit să improvizeze și să se descurce cu mijloacele pe care le are la dispoziție. În asemenea situații, ingeniozitatea poate fi decisivă.

Spionul modern nu poartă decât rareori armă, nu circulă în ultimele modele de autoturisme decapotabile, nu bea doar șampanie „Dom Perignon” și nu este neapărat înconjurat de fotomodele/manechine. De asemenea, acesta nu este angajat fizic în urmărirea unor criminali sau hoți ordinari, pentru că asta este meseria polițiștilor: ofițerul de informații reacționează doar la riscuri și amenințări majore la adresa siguranței naționale.

Ce face atunci un spion al zilelor noastre? În primul rând el face ceea ce alții nu pot și, tocmai de aceea, activitatea unui intelligence officer este incitantă, provocatoare și riscantă în egală măsură. Atuurile sale sunt inteligența, ofensivitatea, curiozitatea, dorința de autodepășire, discreția, modestia, autocontrolul, stăpânirea limbilor străine, talent în a se apropia de oameni din cele mai diverse categorii, capacitatea de a se descurca în condiții ostile, capacitatea de disimulare a gândurilor și intențiilor reale, dexteritate în practicarea de profesii diverse și...lista ar putea continua.

CIA mizează pe integritate și loialitate!

—► Considerată unul dintre cele mai puternice servicii secrete din lume, **Agencia Centrală de Informații – CIA își îndeamnă potențialii candidați să încerce să gândească și să se comporte precum ofițerii de intelligence care ar putea deveni, dacă doresc să lucreze pentru guvernul SUA.**

Agenții recrutori de la Langley-Virginia prezintă **CIA drept prima linie de apărare a SUA**, ai cărei ofițeri pătrund acolo unde alții nu au acces și realizează ceea ce alții nu pot, în numele și interesul națiunii americane. Pragmatici cum îi știm, americanii cred că viitorii spioni ar trebui să cumuleze următoarele calități:

- **integritate.** CIA are nevoie de tineri cinstiți, cu caracter, care respectă valorile morale și ale democrației, și nu de cei certați cu legea sau implicați în consumul sau comercializarea drogurilor. Ca tânăr, trebuie să faci față la numeroase provocări – adevărate teste de integritate, iar concluzia vine de la sine: dacă vrei să faci carieră în intelligence, este

necesar să iei mereu decizii strategice și bine motivate;

- **sinceritate** în raporturile cu instituția, indiferent de situație, pentru că, așa cum spunea Mark Twain, dacă spui adevărul, nu trebuie să-ți amintești nimic;
- **etică, lucru în echipă și/sau peste program**. Totodată, ofițerul de informații trebuie să fie ambițios, fără a încerca să devină faimos;
- **discreție** totală. Ofițerii CIA au acces la informații ce nu pot fi discutate în familie sau cu prietenii și, de aceea, palavragii nu au ce căuta în Agenția Centrală de Informații. Un ofițer de informații are acces la date culese din întreaga lume, care pot afecta interesele americane de securitate, în eventualitatea deconspirării acestora.

Am lăsat la urmă ceea ce mi se pare **cel mai important stimulent al spionului**, ale cărui acțiuni au puține tangențe cu moralitatea: **patriotismul și convingerea că activitățile sale, ilegale din punctul de vedere al adversarului, servesc intereselor țării sale**.

Evident, este practic imposibil să identifici persoane care să cumuleze toate aceste calități. Dacă **la unele se mai poate face rabat** (nu este un capăt de țară pentru că un ofițer-recrutor nu știe limbi străine, însă are rezultate excelente în munca operativă!), **altele dintre acestea nu sunt negociabile**, ca de exemplu, **loialitatea**.

Un studiu confidențial realizat la cererea CIA atestă că, în ultimii ani, se constată o creștere a ponderii cetățenilor naturalizați și din rândul minorităților etnice în totalul ofițerilor de informații, ceea ce a creat o stare de disconfort și îngrijorare la vârful Comunității informative din SUA. Se apreciază că încadrarea unor persoane nenăscute pe pământ american sporește riscul ca viitorii intelligence officers să-și împartă loialitatea cu țara de origine, situație întâlnită și la nativii americani care împărtășesc opinii și valori ce pot intra în contradicție cu moralitatea sau principiile democrației occidentale.

Greu de cuantificat și mai ales de probat, **loialitatea constituie cel mai sensibil aspect legat de activitatea unui spion**, care dă serioase bătăi de cap structurilor de protecție internă și externă. De altfel, „calul de bătaie” în operațiunile de control al activității informative este, la toate serviciile secrete, loialitatea spionului, un lucru normal de vreme ce **suspiciunea este considerată o virtute a ofițerului de intelligence, îndeosebi a celui de contrainformații**, în opinia căruia, teoretic cel puțin, orice persoană în care ai încredere poate lucra (și) pentru inamic.

Experți ai FBI apreciază că operațiunile de testare/verificare a loialității ar trebui conduse numai de persoane cu experiență și carieră profesională incontestabilă, nepătate, cu caracter și coloană vertebrală, care exclud folosirea presiunilor, a intimidării sau amenințărilor.

Și, pentru a rămâne pe pământ american, să mai precizăm că, în cartea sa "*The Craft of Intelligence*" („Meșteșugul informațiilor”), Allen Dulles (primul director civil și cel mai longeviv, 1953-1961, al CIA) susținea că un bun intelligence officer este perspicace în relațiile cu oamenii, colaborează cu alții în condiții dificile, deosebește realitatea de ficțiune și datele esențiale de cele colaterale, are spirit iscoditor și acordă atenție detaliilor, este bun comunicator, știe când trebuie să tacă, înțelege punctele de vedere ale interlocutorului și, mai ales, **are motivații ferme să nu se bazeze pe recunoașterea publică.**

Francezii și stabilitatea emoțională a spionului!

Pentru conducerea Direcției Generale pentru Securitate Externă –DGSE (serviciul francez de informații externe), un bun spion trebuie să fie intuitiv, de bun simț, de o mare suplețe intelectuală și capabil să răspundă ordinelor 24 de ore din 24.

Dacă, în anumite privințe, păstrarea secretului nu este așa de strictă ca la alte structuri similare (familia și apropiații pot cunoaște calitatea și o parte din activitatea ofițerului), **stabilitatea emoțională este riguros testată**, nou-încadrații în DGSE fiind supuși unor teste dure, în Franța și în străinătate, care îi pun la grea încercare. Aceștia sunt instruiți, de exemplu, să se poată schimba rapid în toaleta unui aeroport, să reacționeze normal la verificarea documentelor atunci când călătoresc sub identități false, să poată păcăli testul cu poligraful, etc.

Australienii se tem de... trădare!

La rândul său, **Serviciul de Informații Externe al Australiei (*Australian Secret Intelligence Service-ASIS*)**, solicită potențialilor candidați: abilități superioare în crearea de relații și interacțiunea cu persoane din diverse culturi sau segmente sociale; capacități deosebite pentru comunicare scrisă și orală; motivare și autoperfecționare în vederea obținerii unor bune rezultate în condiții de stres și/sau mediu ostil; integritate și profesionalism, calități pe care ASIS le va dezvolta și consolida prin programe interne de training; cetățenie australiană; studii superioare; permis de conducere auto...

Din pagina de web a ASIS mai reținem că procesul de selecție durează aproximativ șapte luni de la data depunerii cererii on-line și conține o serie de probe, din care nu lipsesc proba scrisă, interviul, verificarea referințelor, testarea psihologică, evaluarea abilităților specifice, investigații de securitate și vizita medicală.

Potențialii candidați sunt asigurați de confidențialitatea datelor furnizate,

avertizați că divulgarea, spre orice persoană, a contactelor cu reprezentanții ASIS ar putea afecta viitoarea carieră de ofițer de informații și, în final, li se prezintă și trei **neadevăruri:**

- un ofițer de informații trebuie să fie singur, ceea ce este inexact, întrucât ASIS încurajează politica familială. Desigur că, în anumite situații periculoase, desfășurate în medii ostile, nu este indicat să implici familia;
- în selecția spionilor sunt preferați bărbații? Evident că NU, încadrarea ofițerilor de informații având la bază doar criteriile de profesionalism și performanță. De altfel, discreția și rezistența nervoasă, calități esențiale pentru un agent, sunt întâlnite mai frecvent la femei;
- cunoașterea unei limbi străine este obligatorie - o altă afirmație falsă. Cei care vorbesc limbi străine au, desigur, un avantaj, dar în cadrul serviciului există programe de training unde fiecare ofițer învață limba spațiului în care ar urma să fie trimis.

Unui spion îi este interzis cu desăvârșire : divulgarea informațiilor secrete; compromiterea operațiunilor; dezvăluirea, fără aprobare, a adevăratei sale identități; recrutarea surselor care-și oferă serviciile. ***Cel mai mare blam pentru un ofițer de informații este trădarea, trecerea de partea dușmanului.***

Manipularea la loc de cinste

Relațiile interumane se bazează pe un set de norme morale unanim acceptate, cum ar fi spunerea adevărului, ținerea promisiunilor, grija pentru familie și cei apropiați, respectul reciproc și altele. Dar, în viață apar și ocazii în care ***cineva este chemat în slujba țării, pentru a face, fără a fi pedepsit, ceea ce excede oricăror reguli de morală***, așa cum spunea cândva Oliver Cromwell.

Într-un studiu publicat în 1995 de „Journal of Conflict Studies” , sub titlul „*Repugnant Philosophy: Ethics, Espionage and Covert Action*” (Filozofie respingătoare: etică, spionaj și acțiuni sub acoperire”) Dr. David L. Perry susține că, probabil, ***„cea mai tulburătoare abilitate a ofițerului de intelligence este puterea de a manipula oameni***, care poate merge de la un subtil și latent șantaj în relațiile financiare cu agentul, până la amenințări sau măsuri coercitive.”

Spioni cu sex-apel: rușii, nemții și...chinezii!

—► În cartea sa „*The History of the Honey Trap*” (Istoria capcanei cu miere), Phillip Knightley avertizează tinerii spioni cu privire la riscurile (și

avantajele???) uneia dintre metodele de lucru mai puțin ortodoxe ale ofițerului de intelligence: sexul.

Maestrul folosirii sexului în munca informativ-operativă rămâne, în opinia autorului, **generalul Markus Wolf**, sau „omul fără față”, **cel care a condus timp de 34 ani faimoasa STASI** (Securitatea est-germană). Realizând că, după război, deficitul de bărbați a facilitat afirmarea femeilor în viața politico-economică din Germania Federală, șeful spionajului est-german a creat un departament special în cadrul STASI, unde a angajat tineri atrăgători și inteligenți.

În cadrul operațiunii având numele de cod „Romeo”, aceștia erau „cizelați” și instruiți să se infiltreze în Germania de Vest, cu misiunea de a identifica femei văduve sau nemăritate, cu poziții solide în instituțiile statului sau în sectorul privat, pe care să le seducă și de la care să obțină informații de interes pentru Securitatea R.D.G. Iar rezultatele nu au întârziat să apară: STASI avea agenți infiltrați în NATO și chiar la biroul cancelarului vest-german.

De notat că, în memoriile sale (*„The man without a face”*- Editura PublicAffairs, SUA, 1999) Markus Wolf a negat că ar fi exercitat presiuni asupra ofițerilor lui pentru a recurge la asemenea metode de lucru, afirmând că aceștia erau „oameni abili, care și-au dat seama că se pot face multe lucruri folosindu-se de sex. **Lucru la fel de adevărat în spionaj cum e și în afaceri, pentru că sexul deschide canale de comunicare mai repede decât alte abordări.. Atât timp cât există spionaj, vor exista destui Romeo care seduc finte naive cu acces la secrete.**”

—► **Preocupări pentru clarificarea relației dintre spionaj și sex au apărut și pe malurile Tamisei.** Astfel, într-un document de 14 pagini, intitulat „**Amenințarea venită din partea spionajului chinez**”, trimis în 2009 principalelor bănci și instituții financiare englezești de Serviciul de presă al MI-5, contraspionajul britanic, oamenii de afaceri din Regat sunt averizați în legătură cu pericolul de a fi șantațați de spionii chinezi, prin exploatarea relațiilor amoroase ale acestora.

Documentul, citat de „London Times” în ianuarie 2010, avertizează explicit că serviciile chineze de intelligence încearcă să cultive „relații pe termen lung” și că „exploatează zone vulnerabile, cum sunt relațiile amoroase pentru a crea presiuni care îi fac pe ceilalți să coopereze”.

—► **Sexul în spionaj nu este neapărat legat de epoca „Războiului Rece”,** pentru că, dacă ne amintim bine, acum câțiva ani, FBI a arestat 10 spioni ruși, cel mai mediatizat fiind frumoasa **Anna Chapman**, care s-a folosit de căsătoria cu un

cețean britanic cunoscut „întâmplător” la Londra, pentru a obține pașaportul cu care a intrat în SUA.

Întrebat de o jurnalistă de ce *mulți spioni ruși apelează la sex* pentru a-și îndeplini diferite misiuni, *fostul general KGB Oleg Kalugin*, care a defectat în SUA, a răspuns cu o glumă: „*în America și, în general, în Occident, voi cereți bărbaților să stea dreți pentru patrie. Mica diferență este că, în Rusia, noi le cerem tinerelor noastre să se culce pentru ea*”.

Fără a intra în detalii, trebuie măcar să menționăm că *metoda amintită de generalul rus a fost folosită cu succes și vizavi de țara noastră, o serie de cadre ale fostei Securități comuniste care s-au pregătit în URSS până în anii '60 întorcându-se de la Moscova la brațul unor tinere kaghebiste.*

Ca orice altă meserie, și cea de ofițer de informații are dezavantajele sale, greutățile cel mai dificil de surmontat fiind programul de lucru non-stop, acțiunile desfășurate în mediu ostil și faptul că petreci mult timp departe de familie și prieteni.

În loc de concluzii

Inteligent și pragmatic, curios și bun orator, manipulator cu sânge rece, șarmant și elegant, lunecos și cu o memorie de elefant, curtenitor și atent la tot ce se petrece în jurul său..., ofițerul de informații, prototipul ideal, firește, poate fi orice, de la un umil profesor de țară sau prosper om de afaceri, până la parlamentar, jurnalist sau... viitor șef de stat.

În final, să menționăm și o altă realitate ce nu poate fi ignorată: solidaritatea de breaslă și respectul reciproc al ofițerilor de intelligence, indiferent de ce parte a baricadei se află, sentiment bazat pe vechimea, noblețea și riscurile meseriei.

Alexandru Omeag

Ecouri la o dezbatere:

ROMÂNIA NU A PREJUDICIAT SECURITATEA NAȚIONALĂ A S.U.A.

Una din concluziile ce se desprinde din masiva lucrare a domnului Larry L.Watts, două volume apărute sub titlurile „**Ferește-mă, Doamne de prieteni**” și „**Cei dintâi vor fi cei din urmă**”, este aceea că România, deși nu a constituit ținta principală a serviciilor de informații ale SUA, a ocupat un loc distinct în ansamblul activității acestora, ca parte a confruntării globale ce a avut loc între țările NATO și cele ale Tratatului de la Varșovia. Acest lucru a devenit evident în special după fuga lui I.M.Pacepa, care a declanșat în SUA o amplă operațiune de reevaluare a relațiilor cu România, cât și a poziției de ansamblu pe plan internațional a țării noastre.

Trădarea lui I.M.Pacepa *"a provocat consternare în SUA"*, a prejudiciat grav interesele țării noastre pe plan internațional și *"a stârnit confuzie în rândul cadrelor de conducere din România"*.

Reverberațiile actului comis de I.M.Pacepa în urmă cu 36 de ani se resimt și astăzi, iar magnitudinea daunelor suferite de România este greu de evaluat.

În ce privește "veridicitatea" afirmațiilor ex-generalului "fugar", lucrurile par a intra pe făgașul normal, la aceasta contribuind în bună măsură și cărțile lui L.L.Watts. Totuși, nu poate fi trecută cu vederea insistența manifestată în a se dovedi dacă nu apartenența, cel puțin colaborarea lui I.M.Pacepa cu serviciile de informații sovietice. În acest context, nu poate constitui o surpriză afirmația unui "distins istoric" cum că *"Pacepa n-a trădat România, el i-a trădat pe ruși"*. Pentru noi faptul nu poate fi o consolare. El i-a trădat pe ruși, iar ponoasele le tragem noi.

Cum se reflectă ambiguitatea interpretărilor acestui episod în discursul politic și în mass-media, nici nu merită comentat.

De fapt, originea ambiguității e cu mult mai veche. Ilustrativă în acest sens ar putea fi relatarea următoare, a finalului unei ședințe de analiză a activității fostei unități TS, ținută în 1974, unitate de care răspundea direct I.M.Pacepa. La masa celor ce conduceau ședința, lângă I.M.Pacepa stătea N. Doicaru.

La sfârșit N.Doicaru a spus:

"... rezultatele voastre (ale unității TS) arată ca și cum n-ați lucra pentru România, și mă întreb, dacă nu lucrați pentru România, pentru cine lucrați?"

În sală, tăcerea a devenit materială, iar ticul de care suferea I.M.Pacepa s-a accentuat.

Și despre N.Doicaru, ca și despre alții, dovediți sau nu, s-a spus că au lucrat pentru ruși.

Pentru cine lucrau în realitate, dacă o făceau, este și azi greu de spus. Un lucru este, însă, în afara oricărui dubiu: I.M.Pacepa nu lucra, cum n-a lucrat niciodată, pentru România.

Că serviciul de spionaj românesc n-a fost implicat în activități de obținere a unor informații, documente sau tehnologii care priveau securitatea națională a SUA, este un fapt confirmat și de autoritățile americane. Pentru avizați, nu era secret faptul că înainte de 1989 asemenea operațiuni erau interzise printr-un ordin al conducerii statului.

Următorul episod confirmă acest lucru.

În toamna anului 1988, în baza unei tematici documentare, s-au obținut printr-o relație, lucrările privind distrugerea muniției chimice dezafectate, prezentate la un simpozion care avusese loc în SUA, cu participare internațională. Având în vedere domeniul de strictă specialitate, lucrările aveau circulație limitată dar, evident, n-aveau caracter secret și nu priveau securitatea națională a cuiva.

Cu toate acestea, lucrările respective n-au fost trimise beneficiarilor până nu s-a lămurit cum și de la cine au fost obținute.

Din păcate, în ciuda faptului că afirmațiile lui I.M.Pacepa s-au dovedit a fi neadevărate în cvasitotalitate, umbre mai persistă încă otrăvind dezbaterile politice și din mass-media.

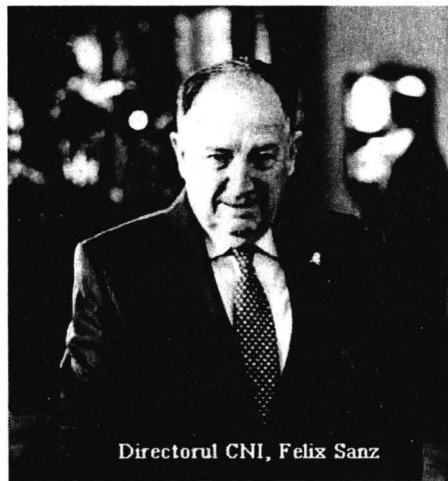
Dacă N.Doicaru ar fi fost cu adevărat interesat și dedicat să afle *cine pentru cine lucrează*, am fi fost, fără îndoială, scutiți de multe din necazurile cărora a trebuit să le facem față.

Ion Tudor

SPANIA CONTINUĂ SĂ-ȘI CONSOLIDEZE SECURITATEA NAȚIONALĂ PRIN ADOPTAREA UNOR MĂSURI DE IMPORTANȚĂ STRATEGICĂ

La 11 iulie 2013, Regele Juan Carlos I, în baza Decretului Regal 385/2013 adoptat la propunerea Consiliului de Miniștri cu acordul unanim al tuturor forțelor politice din Parlament (*Las Cortes*), a prezidat constituirea **Consiliului de Securitate Națională al Regatului Spaniei** (*El Consejo de Seguridad Nacional del Reino de España*), ca organism public suprem ce își asumă apărarea și securitatea țării, prevenirea și gestionarea riscurilor și crizelor care afectează interesele naționale ale Spaniei. Încă de la prima reuniune i s-a acordat mandatul de a elabora proiectul Legii organice a securității naționale care să reprezinte strategia de urmat a guvernului în acest domeniu.

Liniile directoare stabilite acestei strategii constă în faptul că oferă o concepție de Securitate Națională în acord cu riscurile și amenințările actuale, plasează securitatea Spaniei în contextul mondial, identifică principalele riscuri și amenințări pentru țară, stabilește acțiunile și măsurile de luat în materie de securitate națională și coordonează, de asemenea, instituțiile implicate în folosirea eficientă și rațională a resurselor actuale. Consiliul evaluează temele de actualitate națională și internațională care pot avea repercursiuni asupra securității țării precum și a desfășurării misiunilor de pace în care participă forțele armate spaniole.

Directorul CNI, Felix Sanz

În vederea îndeplinirii atribuțiilor stabilite, Consiliul de Securitate Națională se reunește periodic dar cel puțin odată la două luni și este format din Vicepreședintele Guvernului, Ministrul Afacerilor Externe și Cooperării, Ministrul Apărării, Ministrul de Finanțe și al Administrațiilor Publice Locale, Ministrul de Interne, Ministrul Dezvoltării, Ministrul Industriei, Energiei și Turismului, Ministrul Economiei și Competitivității, Directorul Cabinetului Președinției Guvernului care îndeplinește și funcția de Secretar, Secretariatul de Stat pentru Afaceri Externe, Seful Statului Major al Apărării, Secretarul de Stat al Securității, Secretarul de Stat și Director al Centrului Național de Informații și Responsabilul Departamentului de Securitate Națională.

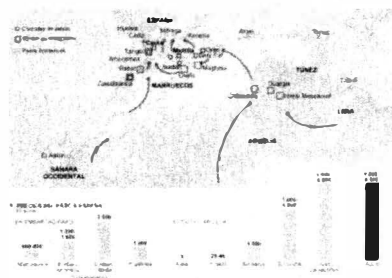
Conform legislației adoptate, Președinte al Consiliului este Președintele guvernului spaniol Mariano Rajoy care conduce lucrările acestui organism, cu excepția situației când participă și Regele Juan Carlos I, acesta fiind Președinte de onoare al Consiliului. Încă de la constituire, Consiliul de Securitate s-a confruntat cu crize și riscuri majore pentru Spania.

Problema prioritară actuală este combaterea prin toate mijloacele, mai ales politice, inclusiv prin angrenarea Uniunii Europene, a acțiunilor foarte active

desfășurate de mișcarea politică naționalist-separatistă de obținere a independenței provinciei Catalonia care pregătește în prezent un referendum local în acest sens.

Continuă cu deosebită intensitate acțiunile politice și de securitate privind lichidarea organizației teroriste ETA prin destructurarea formațiunilor sale ilegale, dezarmarea și arestarea unor conducători criminali ai acesteia care trăiesc în afara frontierelor Spaniei, concomitent cu combaterea mișcărilor politice naționalist - separatiste din Țara Bascilor.

Recent , în presa spaniolă a fost dezvăluită existența unui document „reservado” (confidențial) al Statului Major al Armatei de Uscat, datat 24 octombrie 2013, prin care se face referire la indicii clare privind prezența în rândul personalului aparținând armatei a radicalismului ideologic, religios sau de crimă organizată. Presa se referă la surse militare care afirmă că Statul Major este îngrijorat de apariția în rândurile armatei a unor fenomene de extremism religios (precum grupuri islamiste sau safariste) sau ideologice, atât de extremă dreaptă (neonaziști) cât și de extremă stânga (anti-sistem), precum și prezența unor indivizi implicați în delictența de drept comun, în special cu bande latino-americane de tipul „Latin Kings” sau „Los Ñetas”. „Pentru a anula sau cel puțin a diminua acest risc - continuă documentul „reservado”- se stabilesc o serie de măsuri ce vor fi aplicate de șefii de unități”. Printre acestea, suspectilor li se va interzice dacă solicită, sau li se va retrage dacă o au deja, autorizația de securitate ce le permite să mâniaască sau

să aibă acces la informații casificate precum și în sectoare cu restricții . Acestora li se interzice să ocupe posturi care să pună în pericol securitatea în toate variantele ei și accesul la informații sensibile precum poliția militară, unitatea de securitate, statul major al unității, încăperile unde se manipulează documentație clasificată, armurării, depozite de muniții și parcurile de armanent, centre de comunicații sau sisteme de informații, posturi de șoferi sau de escortă pentru autorități, trăgători de elită sau deminatori,etc.

În prezent se întreprind măsuri de întărire a activităților și inițiativelor de luptă împotriva imigrației ilegale, în special la frontiera dintre provinciile spaniole Ceuta și Melilla cu Marocul (enclave din nordul Africii), frontieră a Uniunii Europene. În ciuda complexului de măsuri de apărare, inclusiv a unui zid înalt de 8 -10 m din sârmă ghimpată cu lame pe întreaga linie de frontieră, zilnic au loc zeci, și uneori sute de treceri ilegale de imigranți sud-sahariei. Din informațiile deținute de autoritățile spaniole rezultă că în prezent, în nordul Marocului s-a concentrat o

imirație de cca 30.000 de persoane din țările sud-sahariene având ca destinație trecerea frontierei spaniole către Uniunea Europeană.

Ministrul de Interne spaniol consideră ca fiind insuficiente cele 546 milioane de Euro destinate Spaniei din fondurile europene, pe următorii 6 ani, pentru întărirea frontierelor. Prin vocea acestuia, Spania a susținut permanent în Consiliul Miniștrilor de Justiție și Interne, „nevoia ca țările care suferă o mai mare presiune de migrație ilegală și își asumă responsabilități mai mari în acest sens, să conteze pe solidaritatea reală, politică și economică, a întregii comunități a UE”, și prezentat Comisiei Europene cereri de finanțare pentru o serie de măsuri contra imigrației ilegale.

La 5 decembrie 2013, Consiliul de Securitate Națională prezidat de Președintele guvernului Mariano Rajoy a examinat și a aprobat Strategia Națională de Securitate Cibernetică (*La Estrategia Nacional de Ciberseguridad*) al cărui obiectiv este garantarea folosirii sigure a rețelelor și sistemelor de informații prin întărirea capacităților de prevenire, detectare și replică la atacurile cibernetice prin internet din partea unor grupuri terosiste, de crimă organizată, ale unor state ostile sau ale *hackers*.

Competențele au fost repartizate unui Comitet format din Centrul Național de Informații (*El Centro Nacional de Inteligencia – CNI*) de care depinde Centrul Criptologic Național (CCN), responsabil de securitatea rețelelor administrației de stat și ale informațiilor clasificate, Ministerul de Interne prin Centrul Național al Infrastructurilor de Pericol care se ocupă de serviciile esențiale pentru funcționarea țării, precum electricitatea sau transporturile, Ministerul Industriei de care depinde Institutul Național de Tehnologii pentru Comunicații și Ministerul Apărării având în componență noul Comandament de Apărare cibernetică ce protejează rețelele de comunicații militare. La conducerea acestui Comitet a fost numit Directorul Centrului Național de Informații (CNI), Felix Sanz, iar în lipsa acestuia, de Secretarul General al CNI, Beatriz Méndez de Vigo.

Consiliul de Securitate Națională are prevăzut în program adoptarea Strategiei de Securitate Maritimă și constituirea Comitetului Situațiilor de Urgență ce se va activa în caz de criză.

Ioan N. Dumitru

INTERESUL NAȚIONAL – MAI PRESUS DE INTERESELE PARTIDELOR

(Tezaur de înțelepciune)

La început de an, ne permitem să ne referim la o seamă de deficiențe ale vieții noastre politice de altădată - ca și de acum - apelând la tezaurul de experiență pe care-l furnizează înaintașii, urmașilor lor. Înainte de toate, istoria țării noastre ne atestă că, pe parcursul unei etape istorice de mari frământări - ne referim la anii de după 1918 - au existat oameni de stat de anvergură, vizionari, pregătiți profesional și cu o statură politică dintre cele mai înalte. Este vorba despre biografii de excepție ale Prim-Miniștrilor României Mari. Înțelepciunea și calmul acestor oameni politici au fost puse în slujba interesului național, trecând, adesea, peste orice disensiuni și încrâncenări și ajungând la un consens benefic pentru poporul român.

Îl amintim pe primul ministru **Vintilă I.C. Brătianu**. Promotor înflăcărat al politicii „*prin noi înșine*”, și-a afirmat în permanență ideea că problemele naționale și sociale trebuie rezolvate prin prisma interesului național, realizat de partide cu o gândire matură. În acest sens, spunea: „... *lipsa de pregătire a unor partide politice și a unora dintre conducătorii lor pentru a servi interesele complexe ale statului, preocuparea frământărilor interne înlăturând pe aceea a intereselor generale sunt principala cauză a crizelor prin care am trecut și a tendințelor de a se permanentiza și spori*”.

La rândul său, **Ion I.C. Brătianu**, unul dintre făuritorii României Mari, adept al dezvoltării regimului constituțional în deplină ordine și legalitate, avertiza, în legătură cu viața politică parlamentară: „*Dar ticăloșia sau vrednicia actualelor clase conducătoare îi pot îngreua sau ușura (poporului român – n.r.) mersul ascendent. Dacă din patimă sau din nepricepere, ele nu vor înțelege datoria ce le incumbă astăzi și unica condițiune în care, prin inteligență și prin solidarizare, se pot menține în fruntea poporului, vor face un păcat mare, a cărui urmare va fi propria lor nimicire*”.

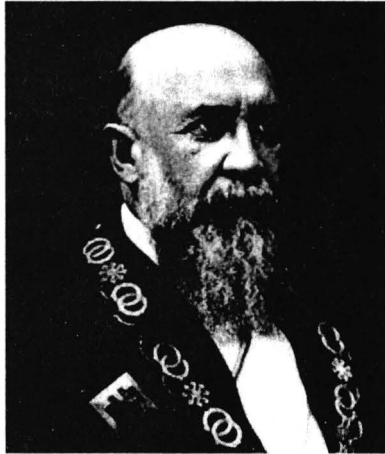
Ne amintim apoi că prim-ministrul **Take Ionescu**, stăruind asupra necesității obiective a sistemului partidist, semnala, în același timp, inconvenientele funcționării acestuia. „*Cusururile partidelor – spunea el – le cunoașteți cu toții: de multe ori, prin jocul partidelor, oameni mai puțin capabili se suie deasupra celor mai capabili; de multe ori (...) interese generale se sacrifică interesului partidului; de multe ori, prin jocul partidelor, unitatea sufletească a națiunii în chestiunile mari este împiedicată de a se manifesta*”.

Completând, parcă, cele de mai sus, prim-ministrul **George G. Mironescu**, comentând problemele dezvoltării României interbelice, afirma: „*Avem față de noi, avem față de omenire o datorie mare de îndeplinit: aceea de a încheia definitiv și trainic ceea ce, după atâta trudă, am dobândit, pentru ca urgia vremurilor să nu mai poată niciodată distruge ceea ce s-a clădit și pentru ca neamul nostru să joace în lume rolul ce merită*”.

În alte vremuri, primul ministru **I.G. Duca** a subliniat răspicat că ordinea în stat reprezintă o antiteză a dezordinii, a anarhiei, premisă esențială a stabilității social - statale. „*Azi, mai mult ca oricând, ordinea, ordinea materială, ca și cea morală constituie condițiunea esențială a oricărei rodnice înfăptuiri. Suntem, deci, hotărâți, tocmai pentru a ne putea aplica programul și salva țara. să menținem cu orice preț și împotriva oricui ordinea publică. Agitațiunile sterile, dăunătoare consolidării interne, ca și prestigiul nostru în afară vor găsi în noi stavila reclamată de înseși interesele superioare ale statului (...) Toate partidele noastre de guvernământ sunt de acord asupra directivelor generale ale politicii noastre externe*”, apreciind că „*în toate marile chestiuni naționale, este bine să ne prezentăm în fața străinătății ca un front unic*”.

Un alt prim-ministru, **Armand Călinescu**, referindu-se la problemele interne ale țării, se ridica împotriva hipertrofierii, din rațiuni politicianiste, a aparatului funcționaresc, dăunătoare propășirii statului. „*Funcționarismul - afirma el - a devenit o adevărată formă de asistență socială (...) și eu cred că am face un real serviciu economiei naționale dacă i-am reda o sumă de energii care lanțesc neproductive în numeroasele birouri ale serviciilor statului. De aceea (...) va trebui să ne îngrijim (...) de o reorganizare a serviciilor publice, cu suprimarea funcționarilor sinecuriști, cu raționalizarea muncii celorlalți și cu o salarizare corespunzătoare*”.

Îl pomenim apoi pe prim-ministrul **Constantin Argetoianu**, care, și el, a acordat atenție modului în care se desfășura viața politică în țară. La sfârșitul anului 1932, relua afirmațiile sale din 1923, prin care denunța tarele politicianismului, avertizând că „*spiritul de separatism al partidelor, prin care ne găsim mai despărțiți astăzi ca înainte de Unire, este un fenomen extrem de periculos*”. „*Să încetăm - cerea el - cu frământările izvorâte numai din patimi personale sau din cultivarea exclusivă a intereselor materiale colective. Cred că suntem (...) greu atinși de boala demagogiei și că, în această privință, remedii radicale se impun*”.

În fine, ca un corolar al celor menționate mai sus, **Nicolae Iorga**, marele istoric și viitor prim-ministru la începutul deceniului al patrulea al secolului XX, găsea și el de cuviință să atragă atenția în Parlament, în februarie 1921: *„Noi ne găsim astăzi înaintea unor probleme a căror soluțiune durabilă nu poate fi dată decât prin înțelegerea tuturor factorilor politici vii, cinstiți și patrioți ai acestei țări”*. În opinia sa, responsabilitatea factorilor politici, demnitari ai statului sau partide, are coordonate de manifestare bine conturate în jurul unui obiectiv

major comun: *„trebuie să înțelegem – spunea Iorga - că nu poate exista o crimă mai mare față de țară decât aceea pe care ar comite-o orice partid ... care își închipuie că această țară poate fi salvată și îndrumată de forțele unei singure grupări și care ar socoti că a distruge pe cele care se găsesc în față prin teroare sau prin corupția care se numește uneori fuziune ar putea aduce un serviciu țării. Nu, domnilor, țara nu poate fi salvată decât prin o colaborare în jurul unui program minim de reforme adoptat de toată lumea și numai cu ajutorul energiilor oneste, care să înțeleagă că această țară a devenit România Mare, tocmai ca să nu o poată confiscă niciun buzunar mic”*.

Cuvinte în plus nu mai avem a adăuga. Toate acestea s-au întâmplat ieri sau ... azi?! Din tezaurul de înțelepciune al poporului, îndrăznim să reamintim doar un proverb: *„Bate șaua, să priceapă iapa”*...

Carol Roman,

Director general al revistei *Balkanii și Europa*

O INDEPENDENȚĂ SUI-GENERIS A JUSTIȚIEI ROMÂNE?

„Iubirea Justiției nu este, la majoritatea oamenilor, decât teama de a suferi injustiția”(La Rochefoucauld)

Se tot vorbește în ultimul timp despre independența justiției cu bune intenții, vădit interesat sau dintr-o insuficientă cunoaștere a realității. Dacă într-un stat de drept, democratic funcționează cele trei "Puteri" (legislativă, executivă și judecătorească) în conformitate cu prevederile Constituției, în litera și spiritul acesteia, niciuna nu poate invoca un statut privilegiat în raport cu celelalte două puteri. Această situație reflectă în fapt principiul separației puterilor în stat, potrivit căruia nimeni nu e mai presus de lege.

Reprezintă o interpretare voit interesată și alterată juridic pretenția independenței intangibile, a activității Autorității judecătorești și implicit a comportamentului magistraților (judecători și procurori) mandatați să înfăptuiască actul de justiție, care nu pot fi criticate, contestate sau comentate.

O asemenea pretenție se constituie de fapt într-un abuz și încalcă dreptul suveran al cetățenilor români – și nu numai al acestora – de a cunoaște și aprecia corect și transparent cum își exercită Puterea judecătorească atribuțiunile conferite prin Constituția țării și celelalte acte normative adoptate în conformitate cu prevederile legii fundamentale. Niciuna dintre cele "3 Puteri" nu se poate sustrage de la acest drept suveran al poporului. *Suveranitatea națională înseamnă poporul exercitându-și fără piedici suveranitatea (Charles De Gaulle).*

Într-un autentic stat de drept, cu regim democratic atestat, cele 3 Puteri se bucură de egalitate de tratament, respectându-i-se fiecareia dreptul de a-și exercita atribuțiunile cu bună credință și în deplină legalitate.

De ce hotărâri, acțiuni, măsuri, fapte, gesturi și declarații privind activitatea și conduita persoanelor care acționează în câmpul Puterii legislative și, respectiv, ai Puterii executive pot fi criticate, apreciate, interpretate, contestate etc., iar ale magistraților de la judecătoria, tribunale, curți de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție și, respectiv, procurorii de pe lângă acestea nu ?

Respectul cetățeanului român, ca și pe plan internațional, se obține numai printr-o activitate și conduită corespunzătoare ale personalului instituțiilor din structura autorității judecătorești (judecători și procurori).

Domeniul de activitate al Puterii judecătorești nu este unul tabu. Există, firește, anumite etape ale urmăririi și cercetării, ale procesului penal etc. în care trebuie respectate unele condiții și restrângeri ale dreptului la transparență.

Atât Convenția europeană a drepturilor omului, cât și Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, precum și alte instrumente juridice în materie stipulează într-o formulare asemănătoare sau identică prevederi potrivit cărora *"Exercițiul acestor libertăți (de expresie n.n.) ce comportă datorii și responsabilități poate fi supus unor formalități, condiții, restrângeri sau unor sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau securitatea*

publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea unor informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare" (art.10 pct.2, Convenția europeană a drepturilor omului).

Iată, deci, situațiile în care prin lege Autoritatea judecătorească poate invoca respectarea dreptului său la independență deplină.

Numai limitându-se strict la exercitarea atribuțiilor date prin Constituție și legi specifice cele 3 Puteri pot asigura – respectându-se reciproc – ceea ce se cheamă buna guvernare și domnia legii.

Este de neconceput un stat în care una din puterile componente derapează de la îndatoririle sale specifice, să pretindă că este în mod real un stat de drept. Numai când toate cele "3 Puteri" își fac datoria în mod constituțional și consecvent se poate afirma acest statut social-politic și juridic. Acest target reprezintă numai un proiect ideal, dar nu o realitate efectivă și atestată pe plan intern și internațional. Nu există și n-a existat un asemenea stat de drept perfect, fără nicio fisură democratică în realizarea atribuțiilor fundamentale. Și nici nu se va înfăptui fiind o imposibilitate din varii cauze, motive și conjuncturi. Ca și perfecțiunea, acest obiectiv se transformă într-un proces perpetuu și va avea soarta fetei morgana pe care de fiecare dată când ai impresia că ai atins-o, se îndepărtează din nou, ca într-o veritabilă cursă de alergare.

Pe cale de consecință, nu poate fi acceptată pretenția unor reprezentanți ai Puterii judecătorești de a fi exceptați de la referirile din afara sa, cu privire la realizarea actului de justiție.

Și cei care îndeplinesc la un moment dat atribuțiuni în cadrul oricăreia din cele "3 Puteri" sunt oameni, cetățeni ai statului respectiv și, în pofida buneii lor credințe, pregătirii profesionale și a expertizei în domeniul lor de activitate pot săvârși fără voie anumite erori în actul de execuție sau de decizie. Nu de puține ori se pot comite și abuzuri cu consecințe grave sau mai puțin grave. Toate aceste realități trebuie să fie arătate, invocate și corectate pentru a fi prevenite în viitor, atât prin măsuri din interior, cât și prin observații, atenționări, sugestii etc. din exteriorul Puterii respective.

Știința dreptului și istoria activității judiciare, jurisprudența, învederează numeroase cazuri și situații care au intrat în patrimoniul universal spre necesară cunoaștere și în scop educativ pentru generațiile prezente și viitoare, devenind astfel factori de progres în acest domeniu al vieții sociale atât de complex și sensibil.

La orice facultate de drept, ca și în alte instituții cu preocupări juridice, se învață și din practica instanțelor judecătorești din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre ca necesitate obiectivă în procesul de învățământ și formare profesională. În absența acestor posibilități practicienii în domeniul dreptului nu s-ar putea pregăti corespunzător, dacă s-ar tot invoca cu obstinație așa-zisa independență sui-generis a justiției, în sensul sus arătat.

Cum nici actul de justiție nu s-ar putea realiza în afara cadrului constituțional și al instrumentelor juridice, cu aplicabilitate internațională la care statul român este parte semnatară, tot așa și persoanele fizice și juridice au dreptul legitim și legal să se exprime cu privire la activitatea autorității judecătorești în ansamblu ca și a unor cazuri (spețe) în particular.

Instrumentele de drept intern și internațional, ca și practica instanțelor judecătorești consacră dreptul omului interesat de a comenta hotărâri și decizii intrate sub "puterea lucrului judecat".

Se ignoră sau se omit voit multitudinea de comentarii, păreri, aprecieri etc. exprimate, de pildă, cu privire la investigațiile, cercetările și sentințele pronunțate în legătură cu asasinarea președintelui John Kennedy sau cu cele întâmplate în vestita acțiune WATERGATE, care a condus la demisia președintelui Richard Nixon, sau discuțiile purtate ca urmare a implicării altui președinte american, Bill Clinton, în binecunoscutul scandal sexual.

În forme asemănătoare s-au comportat presa și celelalte mijloace media, opinia publică și numeroase persoane din diferite sectoare ale vieții sociale și atunci când justiția italiană a avut pe rol cazurile Giulio Andreotti, Silvio Berlusconi și multe altele, ori cazurile francezilor Jacques Chirac, Dominique Strauss-Kahn de exemplu. În spațiul occidental, euro-american s-ar mai putea evoca numeroase alte cazuri în care niciuna din instanțele judiciare nu au contestat dreptul la liberă exprimare invocând sentențios caracterul intangibil și pretinsa independență a justiției.

Și în România interbelică, ca și în perioada pre și post decembrie 1989, au fost cazuri și procese răsunătoare în care s-au făcut comentarii, s-au exprimat opinii felurite, aprecieri și chiar acuze cu privire la declanșarea, evoluția și finalitatea acestora.

Este inevitabil, în orice stat democrat ca după pronunțarea unei hotărâri judecătorești (de fond, de apel, de recurs, de revizuire ș.a.) să se vorbească și să se aprecieze acestea de părțile implicate – acuzatori și acuzați, procurori și avocați, judecători – dar și de societatea civilă și media.

Acest comportament nu înseamnă o acțiune premeditată de subminare a Statutului justiției și a corpului judecătoresc.

Imaginea, prestigiul și respectul pot fi obținute de cei ce acționează în domeniul justiției numai prin calitatea activității desfășurate în conexiune cu prevederile Constituției și a celorlalte acte normative date în baza acesteia, concomitent cu un comportament ireproșabil al personalului (judecători, procurori, grefieri etc.).

Viața ne trezește însă la realitate și ne evidențiază că, din păcate, în domeniul justiției au fost, și sperăm să nu mai întâlnim, hotărâri nedrepte care au produs mari suferințe și pierderi materiale unor persoane condamnate, deși erau nevinovate. Alte persoane au fost arestate, percheziționate, fără mandat, au fost ținute în arest preventiv luni sau chiar ani de zile fără a fi trimise în fața instanțelor competente ori au fost trimise în fața acestora după luni sau ani de zile. La fel de gravă este și practica tergiversării judecării cauzelor care ajung să dureze timp îndelungat, aproape ca o regulă, între 5 și 10 ani sau mai mult. Se acceptă cu prea

multă ușurință fără o reacție juridică fermă, cereri de amânare pe motive diverse, ca și neprezentarea repetată, sfidătoare chiar, a unor persoane invitate la diferite nivele ale Ministerului Public sau la termenele de judecată stabilite, și alte aspecte. Iar acțiunile hei-rup-iste, când s-au reținut și arestat loturi de 80-100 de persoane numai bine n-au făcut justiției "independente". În afară de spectacolul penibil și marile cheltuieli făcute, eficiența a fost insesizabilă în cruciada declarată împotriva corupților și corupției.

Dar se poate trece cu vederea nici că sunt destule cazurile de judecători și procurori, mai puțin de grefieri, dovedii corupți sau cu o conduită abuzivă ori profund imorală ceea ce a afectat într-o anumită măsură imaginea și încrederea în ceea ce numim generic justiție.

Ca să mai amintim, dar nu pe ultimul loc, lipsa de rezultate în combaterea mării corupții, care a jefuit și prăduit averea națională transformând România dintr-o țară apreciată pentru nivelul dezvoltării economico-sociale într-un stat de la periferia Europei, ce se clasează acum pe poziții umiltoare în numeroase domenii: ale economiei, sănătății, învățământului, demografiei, nivelului de trai, perspective de progres ș.a., atât pe plan regional, cât și internațional.

Aceste câteva aspecte, prezentate succint, doresc să atragă atenția că cele "3 Puteri" trebuie să acționeze responsabil, cu bună credință și într-o concepție integrată, pentru că numai printr-o activitate coerentă, cu respectarea atribuțiilor fiecăruia, putem scoate România din actuala situație. Deservenții din Puterea judecătorească să nu uite că ei își desfășoară activitatea pe baza legislației furnizate de Puterea legislativă și cu asigurarea personalului și logistica asigurate de Puterea executivă. Toate sub controlul poporului suveran.

Justiția nu trebuie să fie cea de care se teme marele filosof Nietzsche: *"Să nu aveți încredere în toți aceia care vorbesc mult despre justiția lor"*.

În ultimii ani cu precădere, în pofida unor observații și critici mai mult sau mai puțin fondate, este corect să recunoaștem că instanțele judecătorești și ale Ministerului Public sunt mai active pe linia combaterii corupției și a altor infracțiuni economice grave, și au început să acționeze împotriva unor persoane de rang înalt pentru grave încălcări ale legii.

Prin intrarea în vigoare a prevederilor noilor coduri (Penal și de Procedură Penală) sperăm că se va realiza într-o perioadă rezonabilă de timp o îmbunătățire semnificativă a activității în domeniul justiției în ansamblu materializată în reducerea infracționalității în România, redobândirea încrederii în Puterea judecătorească, ca urmare a instrumentării mult mai temeinice a urmăririi penale și a celerității judecării cauzelor, precum și în prevenirea oricărei tentative de corupție în rândul magistraților și o comportare demnă a acestora. Și, firește, fără nicio intervenție de la orice nivel, din interior și din afara țării noastre.

Mircea Manea

ISTORIA RECENTĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN VIZIUNEA PRIMULUI PREȘEDINTE MIRCEA SNEGUR

(Cum s-au pus bazele independenței și „regăsirii fraților”?)

La Chișinău au apărut de curând ultimele patru volume, dintr-o serie de șase, ale *Memoriilor* primului președinte al Republicii Moldova, Mircea Snegur, sub titlul generic *Labirintul Destinului*. Începută în urmă cu zece ani, în 2003, această *carte a vieții*, cum o numește autorul, și-a propus să realizeze „o îmbinare a amintirilor cu faptele reale” despre istoria recentă a Moldovei, privită „prin prisma unor analize și viziuni proprii” (vol. 1, p. 10). Este vorba cu deosebire de primii ani din devenirea și afirmarea ca stat independent a Republicii Moldova, mai precis perioada 1990-1996, când Mircea Snegur a deținut funcția supremă la Chișinău.

Consecvent crezului său inițial, autorul realizează într-adevăr, în ordine cronologică, o relatare sinceră, neretușată, a evoluției sale începând cu anii copilăriei, ai tinereții ca agronom, președinte de colhoz, activist al Partidului Comunist și membru al Sovietului Suprem al URSS, pentru a ajunge apoi la prezentarea pe larg a marilor provocări din anii maturității, ca președinte al tânărului stat moldovean. Concomitent, pe un plan paralel, autorul prezintă cititorului evoluțiile care au marcat renașterea națională în străvechea provincie basarabeană în preajma destrămării fostului imperiu sovietic, desprinderea treptată de metropolă și afirmarea propriei identități în primii ani ai ultimului deceniu al secolului trecut.

O întrebare firească răsună ca un ecou în paginile *Memoriilor*: ce rol a avut România în acești ani de răscruce pentru frații din stânga Prutului, înstrăinați atâta amar de vreme de poporul român? Răspunsul primului președinte Mircea Snegur este, în această privință, tranșant, fără ezitări: România a reprezentat un reper și un suport necondiționat al renașterii naționale și afirmării Republicii Moldova în viața internațională. Mai mult, România a început să joace acest rol încă din 1990, când RSS Moldovenească era încă o republică în componența URSS. Acest adevăr este afirmat cu tărie de Mircea Snegur ori de câte ori are ocazia pe parcursul celor șase volume, dar mai ales într-un amplu capitol special din volumul 4, intitulat sugestiv „România: Regăsirea Fraților” (pp. 39-173): „*Pentru românii de pe ambele maluri ale Prutului, după îndelungata înstrăinare în baza Pactului Ribbentrop-Molotov, anul 1990 a însemnat începutul deschiderii sufletești între frați. Imboldul descătușării l-a dat primul Pod de flori... Acțiunile de apropiere au devenit mai ample după adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Declarației de Suveranitate*” (23 iunie 1990, n.n.).

De fapt, începând cu anii 1988-1989, evoluțiile care au marcat renașterea națională din Basarabia s-au desfășurat într-un ritm alert și continuu, surprinzând adesea opinia publică din România prin amploare, profunzime și curaj: revenirea la

grafia latină, adoptarea semnelor identitare (imn, stemă), apariția Tricolorului și arborarea sa pe sediul Parlamentului de la Chișinău, la 27 aprilie 1990, acțiune apreciată la vremea respectivă ca identificându-se cu „suveranitatea și independența statului moldovenesc” (vol. 1, p. 746).

Să mai consemnăm faptul că, în toamna anului 1990, în baza unor înțelegeri intreguvernamentale moldo-române, România a început să primească la studii fără plată, în licee și universități, primele grupuri de tineri basarabeni, acțiune care a devenit o constantă a relațiilor bilaterale în toți anii care au urmat. „*Anume atunci*”, subliniază președintele Snegur, „*a fost pusă baza colaborării în acest domeniu, în pofida faptului că ne mai aflam în componența imperiului sovietic*” (vol. 4., p.40).

Pagini memorabile sunt dedicate de Mircea Snegur primei sale vizite în România (11-16 februarie 1991), în calitate de președinte ales al RSS Moldovenești, întâlnirilor cu liderii politici români de atunci de la Președinție, Parlament (unde Mircea Snegur a rostit fraza „**Să ne ținem de neamuri!**”, îndelung aplaudată de asistență), Guvern, MAE, dar și unor convorbiri și vizite de suflet la Patriarhia Română și la mănăstirile din Moldova, în primul rând la mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, de la Putna. Prezentând pe larg evantaiul problemelor care s-au aflat în atenția conducătorilor moldoveni și români de la începutul anilor '90, Mircea Snegur nu ocolește subiectele delicate, spinoase, care frământau opinia publică atunci, dar destul de frecvent și astăzi, cum ar fi de pildă chestiunea unirii: „*Deși ne simțeam deja mai liberi (de Moscova) în acțiuni și luări de decizii, situația complicată de acasă ne cerea să fim prudenți în declarații referitoare la apropierea noastră de România, mai cu seamă atunci când se sugera ideea unirii*” (vol. 4, p. 71). Întrebat cu aceeași ocazie de ziarul *Iașiul* dacă în discuțiile de la București s-ar fi pus cumva și problema reînțoarcerii Basarabiei la România, Mircea Snegur a răspuns: „*La momentul actual ar fi fost un pas nechibzuit, ar fi fost un pas greșit... Consider că ne-am regăsit. De-acuma trebuie să ne lărgim legăturile*” (vol. 4, p. 72).

Într-adevăr, cursul ulterior al relațiilor bilaterale a confirmat abordarea prudentă de către ambele părți a acestei chestiuni. La finele lunii martie 1991, cu ocazia vizitei ministrului de externe român la Chișinău, a fost lansată, de comun acord, ideea existenței a **două state românești** (România și Republica Moldova), precum și proiectul integrării lor treptate în plan spiritual, cultural, economic și de altă natură, pentru făurirea unui viitor comun. Câteva zile mai târziu, la 27 martie 1991, la Chișinău era organizată, în prezența președintelui Mircea Snegur, o ședință consacrată împlinirii a **73 de ani de la unirea Basarabiei cu patria-mamă România**, „eveniment marcat pentru prima dată după mai bine de jumătate de veac de uitare” (vol. 4, p. 48). În iunie 1991, cu ocazia participării în Elveția la Forumul

Crans-Montana, ziarul *Tribune de Geneve* publica un comentariu pe marginea declarațiilor făcute acolo de președintele Snegur: „În curând vor fi două state românești, așa cum au fost două state germane... Nimic nu-i împiedică pe români să se considere un singur popor, având aceeași limbă și o istorie comună... Ceea ce își dorește Moldova, este deschiderea largă a frontierei cu România pentru a ajunge la o integrare treptată atât în domeniul economiei, cât și în cel al culturii. Astfel, toți românii de pe o parte și de pe alta a Prutului își vor putea trăi destinul lor comun în două state deosebite” (vol. 4, p. 74).

În sfârșit, la 27 august 1991, Parlamentul de la Chișinău a adoptat Declarația de independență a Republicii Moldova, act recunoscut în aceeași zi de Guvernul de la București și salutat câteva zile mai târziu printr-o Declarație a Birourilor permanente ale celor două camere ale Parlamentului român. Așadar, atât conducătorii de la Chișinău, cât și cei de la București au preferat atitudinea prudentă, de apropiere și integrare treptată a celor două state românești. Poziție agreată și de fostul suveran al României, regele Mihai I care, într-un mesaj adresat membrilor unui Consiliu mixt al Unirii, întrunit la 24 ianuarie 1992, la Iași, sublinia: „După cum este normal într-un stat independent și democratic, cetățenii de la răsărit de Prut și reprezentanții lor, aleși în mod democratic, sunt singurii care vor decide direcția pe care o va lua viitorul lor. Știm că ei caută să-și reafirme atât rădăcinile lor românești, cât și să se integreze în Europa, spre binele tuturor locuitorilor acestor teritorii, indiferent de originea lor etnică. Aduc omagiul meu adânc fraților și surorilor de dincolo de Prut pentru suferințele pe care le-au îndurat și pentru curajul de care au dat dovadă în încercările lor de a-și recuceri istoria și cultura” (vol. 4, p.91).

Perioada anilor 1990 - finele anului 1993, probabil cea mai zbuciumată din scurta istorie a tânărului stat desprins din fostul imperiu sovietic, prezentată pe larg în volumul 2 al *Memoriilor*, este ilustrativă pentru modul în care Republica Moldova, alături de alte republici ex-sovietice, au trecut printr-un proces extrem de complex care a dus la destrămarea URSS, dar a provocat și numeroase convulsii și evenimente tragice, marcate de conflicte violente soldate cu victime umane, refugiați și destine sfărâmate. La scurt timp de la proclamarea independenței, Republica Moldova s-a confruntat cu un violent război pe Nistru, provocat de cei care doreau să salveze sistemul totalitar ce dominase aproape o jumătate de secol o mare parte a Europei. *Memoriile* fostului președinte Mircea Snegur aduc în fața cititorului momente și imagini inedite ale evenimentelor, bazate pe numeroase stenograme și documente confidențiale necunoscute publicului larg. Dovezi de netăgăduit atestă implicarea directă în conflict a Armatei a 14-a ruse, de partea separatiștilor. În fața gravității evenimentelor, Mircea Snegur nu a ezitat să spună lucrurilor pe nume, respectiv că Republica Moldova s-a văzut în fața unui război

deschis și inegal cu Rusia: „1. *Transnistria este zonă ocupată de Armata a 14-a a Rusiei.* 2. *Rusia a declanșat un război nedeclarat împotriva Moldovei*”(vol. 2, p. 633). Pacea a fost restabilită cu greu, dar ea a rezistat în timp.

Dincolo de documente, cele șase volume de *Memorii* aduc în prim plan mărturii directe, păstrând adesea tonul emoțional, dar și stângăciile, inevitabile în acea epocă: „*Ca la orice început de cale, neposedând încă deprinderi necesare (dar nici școală de președinți de țară nu există), am avut parte și de reușite apreciate, dar și de amărăciuni și regrete*”, notează fostul președinte în volumul 6 al *Memoriilor* (p. 5). Desigur, Mircea Snegur are mulți simpatizanți și prieteni, dar și critici și adversari politici. El aparține însă deja *istoriei Moldovei*, după cum scrie unul din biografii săi, Andrei Vartic: „*Snegur a adunat prin cariera sa politică toate bucuriile și necazurile tranziției și meritul lui este că nu s-a ferit de greutate, că și-a recunoscut greșelile, care, posibil, au fost destul de multe. Dar mult mai multe au fost lucrurile bune ale acestui om*”.

P. Ioan

Un secol de la izbucnirea Primului Război Mondial:

FEDERAȚIA RUSĂ - PUTIN ÎNȚIAZĂ RECONCILIAREA CU TRECUTUL

(Monarhiștii se reîntorc în Complexul Memorial de pe Colina Poklonnaia din Moscova)

Cu o întârziere de aproape un secol, fixarea unei plăci în memoria generalului Mihail Drozdovski pe clădirea spitalului din Rostov pe Don dă semnalul unei necesare reabilitări în istoria statului rus. Prin acest gest, se încearcă reconsiderarea evenimentelor dramatice din perioada Primului Război Mondial (1914-1918).

Este concluzia la care ajunge Anna Zafesova în articolul publicat recent pe site-ul ziarului La Stampa (17.01.2014), unul dintre cele mai populare cotidiene italiene. “Denikin, Kolceak și oamenii lor au fost considerați personaje negative în istoria sovietică”: Timp de șapte decenii, în manualele școlare, precum și în conștiința națională, „albii” erau considerați „dușmani ai revoluției”, loiali țarului, niște criminali și trădători.

Prin gestul amplasării unei plăci comemorative pe clădirea spitalului din Rostov pe Don, în amintirea generalului Mihail Drozdovski, se deschide o pagină nouă în prezentarea istoriei ruse.

Generalul-maior Drozdovski Mihail Gordeevici (7.10.1881-1.01.1919) a participat la războiul ruso-japonez (1904-1905), precum și în Primul Război Mondial pe frontul de Sud-Vest până în septembrie 1916, când a fost rănit. În noiembrie 1917, după însănătoșire, nu se mai întoarce la divizia 14 infanterie, părăsește frontul și pleacă la Iași, unde generalul Șcerbacev încropea (cu permisiunea și chiar susținerea guvernului Regatului Român, n.n.) un corp de alb-gardiști spre a fi trimis pe teritoriul ucrainean. Din decembrie 1917 participă la pregătirile de pe frontul românesc de la Iași. A încercat să organizeze separat încă o brigadă de militari ruși din aproximativ o mie de voluntari, în majoritatea lor ofițeri. Ei au plecat din Iași la sfârșitul lunii februarie 1918. Au parcurs circa 1700 km, au intrat prin sudul Ucrainei, îndreptându-se spre Rostov pe Don, pe care l-au eliberat de puterea bolșevică în urma unei dure înclăștări. A participat și la alte bătălii, eliberând Cubanul și Caucazul de Nord de bolșevici. A fost rănit la o coapsă și, la scurtă vreme, a încetat din viață, în urma unei cangrene, în spitalul din Rostov pe Don.

Există informații că se lucrează deja la plăcile comemorative pentru cinstirea amiralului A.V.Kolceak, a generalilor A.I.Denikin și Denisov. “Comparativ cu trecutul, o asemenea atitudine poate fi apreciată de-a dreptul revoluționară” – scrie ziarista italiană.

Mănualele de istorie au fost rescrise, a câta oară?!, la indicația lui Putin, care, în anul 2012, a decis să aducă în memoria rușilor Primul Război Mondial, multe decenii caracterizat ca fiind unul imperialist, țarist și, în cel mai bun caz, un preludiu al revoluției bolșevice din anul 1917.

Pentru majoritatea covârșitoare a rușilor, Războiul cel Mare („Marele Război pentru Apărarea Patriei”) a fost doar cel din perioada 1941-1945 în cel deal Doilea Război Mondial, mai precis, atât timp cât Uniunea Sovietică a luptat împotriva lui Hitler.

Despre Primul Război Mondial au existat extrem de puține informații în fosta URSS, fapt explicabil dacă avem în vedere că acesta a fost un dezastru pentru care Rusia a adus un tribut de o jumătate de million de vieți omenești, a pierdut teritorii și a însemnat sfârșitul imperiului țarist, finalizat cu un război fratricid între “roșii” și “albi”.

Este adevărat că a mai existat un moment semnificativ, la 3 Octombrie 2006, când rămășițele pământești ale generalului Anton Denikin au fost aduse din Statele Unite la Moscova și reînhumate, cu onoruri militare și deosebit fast, acțiune pregătită de cunoscutul regizor de film Nikita Mihalkov, în cimitirul mănăstirii Donskoi.

La 1 august se va marca Ziua de Aducere Aminte, iar pe colina Poklonnaia din Moscova va fi înălțat un monument în memoria celor căzuți în perioada 1914-1918.

Se prea poate ca, pentru unii, gestul acesta să fie o încercare de reconciliere națională în țară, care timp îndelungat a fost divizată sau poate o încercare de a rescrie istoria fără cenzură. Pentru alții, aceasta reprezintă o “reabilitare” a eroilor-monarhiști, ceea ce coincide cu noul curs al lui Putin: patrioți, loiali țarului, conservatori-suporteri ai panslavismului și ai creștinismului ortodox, apărători ai imperiului.

“Eroii-anticomuniști se vor afla de acum înainte în Complexul Memorial alături de figura în bronz a lui Lenin ce se înalță încă în piețele din fiecare oraș rusesc. Fiecare va avea libertatea să aleagă care sunt sfinții, poezii și timonierii”, își încheie autoarea articolul din La Stampa.

Leontina Radu

MAGHIARIZĂRI FORȚATE ÎN TRANSILVANIA

(Mărturii dezvăluite de studiul „Săcuizarea românilor prin religie”,
Cluj, 1927)

Marea Unire de la 1918 și formarea statului național unitar român, cărui i-au fost integrate vechi ținuturi istorice, au dus, odată cu lărgirea granițelor, la creșterea semnificativă a populației, la diversificarea structurii sociale și confesionale a țării. În fața oamenilor de știință și a instituțiilor de cultură românești se deschidea un larg câmp de cercetare și acțiune. „A cunoaște țara este cel mai bun mijloc a o servi”, afirma, la vremea respectivă, **Dimitrie Gusti**, fondatorul Școlii

sociologice (monografice) de la București. „Suntem în clipa cea mai însemnată a istoriei noastre naționale și o icoană credincioasă a pământului și poporului României în această epocă va fi un document unic, pentru care cercetătorii viitorului ne vor fi recunoscători”, sublinia și geograful **George Vâlsan**,

într-un succint, dar condensat cuvânt de deschidere ce prefața primul număr al unei serii de studii elaborate de Institutul de Geografie al Universității din Cluj, pe baza unor investigații de teren dedicate problemelor transilvănene. Studiul respectiv, intitulat „Săcuizarea românilor prin religie”, semnat de **Sabin Opreanu**, la

care ne vom referi în continuare, apărea în 1927, la Institutul de arte grafice „Ardealul” din Cluj, inaugurând „Biblioteca secțiunii geografico-etnografice a „Astreii” consacrată „lămuririi pe înțelesul tuturor a problemelor importante ale pământului țării noastre și ale poporului românesc sau naționalităților locuind împreună cu el pe acest pământ”, după cum se preciza în prefața amintită.

În perioada întocmirii studiului, în componența ținutului situat în mijlocul țării românești, alături de români intrau în primul rând secui și cetățeni de altă origine etnică (sași, evrei, armeni, țigani ș.a.). În pofida acestui mozaic multietnic, cercetătorul era surprins de *nivelarea* existentă între oamenii ținutului în ceea ce privește limba utilizată, portul și chiar obișnuințele. Cum a fost posibilă o asemenea omogenizare? Printr-o asiduă politică de deznaționalizare și asimilare, ne spune autorul: „Puterea de asimilare a Săcuilor a fost foarte mare și se manifestă chiar și azi (la 1927, n.n.), aproape cu aceeași intensitate ca și în trecut. Românii de prin centru și-au uitat de mult limba” (op. cit., p. 1). Pentru a aduce la lumină modul în care s-a produs acest amplu proces prin care românii și celelalte etnii au fost

aproape complet „săcuizate”, autorul se apleacă asupra confesiunilor și datinilor religioase, pornind de la premisa că un popor nu păstrează nimic mai cu sfințenie decât credința, obiceiurile și tradițiile religioase, iar identificarea și studiul acestora „poate aduce prețioase indicii asupra contribuției făcute de poporul care le păstrează la structura etnică a populației unui ținut” (p. 3). Pe baza datelor de cercetare adunate cu mîgală, autorul studiului stabilește cu destulă precizie și structura confesională a acestui ținut, după cum urmează: se ajunsese la 81,4% catolici, reformați și unitari (secui); 16% de confesiune românească (români); 0,6% lutherani (sași); 2% alte grupuri religioase și etnice (evrei, armeni ș.a.). Cum s-a ajuns în anul 1927 la asemenea proporții? Evident că printr-o politică special aplicată. Datele istorice și statistice sunt relevante în acest sens. La Odorhei, de pildă, pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, procentul credincioșilor de lege românească era de 35%, iar la jumătatea secolului al XIX-lea de 25%. „De atunci, consemnează studiul, numărul lor a scăzut treptat, ajungând în zilele noastre abia la 3 până la 4 procente. Restul a fost câștigat și este câștigat și azi de bisericile ungurești” (p. 17). În mod asemănător s-au desfășurat lucrurile și în celelalte părți ale așa-zisului ținut secuiesc. Numeroasele nume de familie românești cuprinse în matricolele diverselor biserici maghiare relevă că înaintașii acestora au fost români, siliți să-și schimbe religia și, odată cu aceasta, și limba.

O dovadă și mai evidentă a numărului mare de credincioși români trecuți la secui, consemnează studiul, „sunt numeroasele biserici românești părăsite azi sau ruinate complet: de exemplu, în Cristur era biserică românească. Ne mai suferind-o Săcuii din «oraș», a fost dusă în Bodogaia; bisericile românești, de care unii localnici bătrâni își mai aduc aminte, din Mărtiniș, Daia, Corund ș.a. au dispărut cu totul” (p. 19). Fenomenul de părăsire a confesiunii românești se poate constata și în Trei Scaune, Ciuc și Mureș. În arhiva parohiei ortodoxe din Micfalău există o scrisoare a protopopului greco-catolic Boer, din Olteni, către preotul român Streja, din Glăjăria Malnașului, datată din 1813. Așadar, pe atunci, în Olteni exista protopopiat român. De altfel, într-un „Lexicon” tipărit la Viena, în 1859, se arată că, în 1839, comuna Olteni (Oltzem) era „românească-ungurească; credincioșii români scad apoi repede, în 1910 mai erau abia 4, iar azi nu mai e nici unul. Aceeași situație e și la Angheluș (Angyalos)” (pp. 20-21). Conform mărturiilor culese de cercetător, în Ghidfalău exista, până la 1890, biserică românească. „A fost însă dărămată, din îndemnul și încurajarea autorităților, nemaiaivând nici un credincios... La 1839, însă, comuna era românească-săcuiască și era sediul unui protopop român. Aceeași situație și în Macșa, unde s-a păstrat până în anii din urmă o căniță pentru aghiasmă cu inscripție românească” (p. 23).

Date interesante rezultă și din procesele-verbale ale comitetelor școlare din diverse comune ale ținutului secuiesc. De pildă, punctul 5 la unui proces-verbal datat 5 ianuarie 1875 al comitetului școlar din Comănești prevedea pentru predarea religiei reformate o jumătate de oră, iar pentru predarea religiei greco-catolice (românești) o oră și jumătate. Concluzia firească: „*aceasta e o dovadă despre preponderența și influența elementului românesc fie între școlari, fie în comitetul școlar*” (p. 19). Acolo unde au existat școli românești, cu timpul au fost desființate, iar preoții siliți să facă catehizarea elevilor în limba maghiară. Preotul Cosma, din Micfalău, oprit să-i învețe pe tineri cântări liturgice românești, mărturisește: „*Nici chiar «Tatăl Nostru» nu-l mai puteau învăța copiii de școală în limba strămoșilor lor*” (p. 24).

Deznaționalizarea și convertirea românilor s-a înfăptuit mai ușor în satele în care nu erau preoți români, iar în majoritatea satelor din secuime, aceștia lipseau cu desăvârșire. La Micfalău, Lăzăreni, ca și în majoritatea satelor din Ciuc, s-a întâmplat următorul fenomen: creștinii de lege românească „*au fost trecuți cu sila la religiile ungurești, și Săcui au rămas până azi și în religie, mai cu seamă în urma împrejurării că în majoritatea satelor lipsesc până azi preoții români*” (p. 22). Lăzăreni, de pildă, avea, până pe la 1848, majoritate românească, satul fiind întemeiat de români. Secuții au venit aici abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Mărturiile localnicilor vârstnici sunt încă vii: „*Toți din sat spun că Săcuii n-aveau aici parohie, nici biserică. Singură bisericuța de lemn românească de pe deal chema, după obiceiul vechi, credincioșii la rugăciune. Nu se știe însă prin ce împrejurări, pe la 1800, bisericuța de lemn se aprinde și arde, iar românii își zidesc, cu ajutorul contelui Lazar, una frumoasă în vale. Cam în aceeași vreme însă se zidește, la câțiva pași de cea românească, și biserică ungurească, mare și pompoasă cât o mănăstire; lucru mare pentru pușinii credincioși săcui, care mergeau mai înainte să se închine în Cosmeni (Csik-Kozmas), aflat nu prea departe. Ademenirea pentru credincioșii români începe. Pe la 1860, credincioșii neromâni sunt în sat mai numeroși decât cei români*” (pp. 26-27).

Ademenirile, presiunile sau persecuțiile nu i-au ocolit nici pe românii de la marginea acestui ținut. De pildă, după cum rezultă din matricola din 1770 a bisericii din Boroșneul Mic, românii din acest sat au fost izgoniți pe un deal, fiind nevoiți să-și ridice, cu sprijinul unor ctitori brașoveni, o nouă bisericuță de zid. Alungați din vechea vatră a satului, numele lor a rămas totuși, iar o parte a satului unguresc care le-a luat locul este numită „*cătunul românesc*” („*Olahszeg*”), deși în el nu se mai afla nici un român. Din aceeași matricolă din 1770 mai rezultă că, în vremea respectivă, în două localități învecinate, Boroșneul Mare și Dubolii de Sus, existau mulți credincioși români. „*Astăzi (1927, n. n.) nu mai există niciun credincios*

ortodox". În Dubolii se mai vede însă cimitirul românesc, numit de localnici „Olahtemeto”.

Exemplele ar putea continua. Concluzia cercetătorului din 1927' este deconcertantă: *„Aproape nu există comună în întreg ținutul unde să nu se fi petrecut, cu diferite variații locale, același fenomen: al trecerii credincioșilor români la bisericile ungurești, desăvârșindu-se prin aceasta completa lor săcuizare. Fenomenul se poate urmări bine de pe la 1750 până azi”*. Cât privește cauzele acestui fenomen al *„maghiarizării sau săcuizării elementului românesc”*, concluziile studiului sunt simple și clare: *„Intoleranța, presiunea morală, ademeniri de ordin material, fără îndoială își au și ele partea lor de influență, chiar foarte mare în producerea fenomenului; totuși, cauza principală a trecerii românilor la alte religii a fost organizația extrem de defectuoasă a bisericilor românești în aceste părți”* (p. 34).

În pofida acestui amplu proces de asimilare, sunt și alte aspecte care ilustrează prezența sufletului românesc pe aceste locuri. Este vorba de credințe, obiceiuri și datini în legătură cu viața bisericii, care *„poartă la rândul lor timbrul românesc, chiar și când le întâlnim în ținuturi locuite azi exclusiv de Săcui”*. De pildă, *„Plugușorul umblă și azi prin curțile Săcuilor purtat, întocmai ca și la Români, de vestitorii unui an mai bun...; colindătorii cutreierau în zilele ajunului de Crăciun până mai ieri-alaltăieri și ulicioarele satelor săcuiești, întocmai cum frământau zăpada ulițelor din satele românești. Iar la morți, pomana este întocmai ca și la Români...”* (pp. 37-38). Toate acestea nu pot fi explicate doar prin schimburile și contactele culturale de la popor la popor, afirmă pe bună dreptate autorul studiului: *„Le considerăm ca ultimul reziduu al unei prefăceri de veacuri, rezultat din marea mulțime de Români, care s-au topit în masele săcuiești... Fac și aceste obiceiuri parte din zestrea pe care au lăsat-o Româniilor poporului săcuiesc”*.

Dr. I. C. Popa

FIGURANȚII DE LA TÂRGU MUREȘ

Pamfletul este asemenea unui tablou cu linii îngroșate care arată privitorului fațete pe care el nu le observă.

Poate că din inconștiență sau poate din comoditate, subiectul cu ungurii din Ardeal pe mine nu m-a preocupat niciodată cu adevărat. Mi-a lăsat de fiecare dată când am dat peste el o vagă repulsie de care am încercat să scap cât mai repede posibil întorcând capul în altă parte.

Cum altfel puteam să trăiesc alături de ei dacă mă gândeam că au ars din temelii casa străbunicului soției, că au ras de pe suprafața pământului satele Ip și Trăznea cu populație românească, că l-au schilodit în bătaie pe românul Cofariu și apoi au țipat că acesta era o victimă maghiară căzută sub furia de nestăpânit a românilor?

Asemenea imagini de sălbăticie medievală nu pot fi înțelese în vremurile noastre chiar dacă ele se repetă în diferite forme. Ce să înțelegi, de pildă, din defilarea secuilor de la Târgu Mureș din 15 martie? Niște figuri ieșite din negura timpului, nerase, cu mustăți de carnaval răsucite până după urechi, îmbrăcați în niște veșminte din recuzita bălciurilor de altă dată, de culoare verde-prăfuit, cu fireturi auriu-decolorat și prea largi pentru purtătorii lor care se voiau gravi, încercând să se țină țepeni pe spinările unor cai masivi și grei, ca să nu zic obezi pentru că îmi sunt prea dragi animale de orice fel.

În costumația lor importantă și colorată, călăreții arătau asistenței rămase cu gura căscată din diverse motive, drapele fâlfâind în nuanțe la fel de colorate și la fel de importante.

Privindu-i cu surprindere și cu fereală am început întrucâtva să-i înțeleg. Alături de jenă și de penibil am încercat un ușor sentiment de milă și compătimire. Prin fața mea treceau niște figuranți umili care se credeau eroii principali. Niște figuranți din piese demult jucate, uitate și aruncate la groapa adâncă de gunoi a istoriei. Piese din care actorii se retrăseseră și decedaseră de bătrânețe, piese de care spectatorii, câți dintre ei mai trăiau, își aduceau cu greu aminte, piese jucate în săli de teatru dispărute. Figuranți angajați să curețe cuștile menajeriei de către samsarii unui circ intrat de mult în faliment și care, din spatele cortinei încrețite, nu ezită a se distra pe seama lor, nu se opresc în a râde de credulitatea lor fudulă de figuranți angajați cu ora pe care nimeni nu-i vrea prea aproape sau prea mult prin preajmă.

De ce nu-i vor ungerii la ei? În Ungaria?

Doamne ferește! Piei Satano! Vade retro! Ce să faci cu arhaicii ăștia la Budapesta, oraș civilizată, european, cu o populație care vorbește mai multe limbi străine? Cu ăștia care nici maghiara modernă nu o știu, vorbind o limbă stricată și caraghioasă. Cu ăștia care, de sute de ani, nici limba celor din jur n-au fost în stare să o învețe și care, de frică să nu rămână muți, bat mărunt din picioare că vor învățământ exclusiv în maghiara lor arhaică, ca să se înțeleagă numai bine cu fantelele din secole trecute. Dați-le învățământul pe care-l vor! Lăsați-i să se înțeleagă numai între ei! Lăsați-i în secolele trecute! Lăsați-i să fie liberi! Liberi și singuri!

În libertate cu voi, flăcăi, li se strigă de peste Tisa. Dar rămâneți acolo unde sunteți, că acolo-i locul și e rostul vostru! În Slovacia, în Ucraina, în România, în Croația, în Voivodina, că sunteți cetățeni slovaci și ucraineni și români și croați și voivodeni. Să stați acolo, dar să votați în Ungaria, că sunteți unguri și e nevoie și de votul vostru. Dar la Budapesta nu aveți ce face. E prea multă înghesuială și așa.

Mi-a părut rău. Mi-a părut rău de răutatea maghiarilor din secuime. (Dureros trebuie să fie să vrei să te identifici și cu secuii și cu ceangăii și cu oricine numai pentru a fi și tu ceva.)

Mi-a părut rău și de Antal, de colegul meu din facultate cu care am pierdut nopți întregi lucrând în camera mea transformată în birou de lucru la proiectele de an sau de semestru, după ce mama ne pregătea cina și gustările de peste noapte, în caz că ne-ar fi apucat foamea, și care, în 1977 m-a întrebat: "De ce s-a resimțit cutremurul în toată România, mai puțin în Transilvania?". Nu m-a lăsat să mă gândesc la un eventual răspuns, pentru că imediat a continuat tot el: "pentru că Transilvania a vrut să se scuture de România".

M-a încercat atunci o vagă repulsie de care am căutat să scap cât mai curând posibil și am uitat.

L-am revăzut pe Antal după mult timp. Venise în România din străinătate (nu din Ungaria) la întâlnirea de 30 de ani de la terminarea facultății. După revoluție plecase din România pentru că aici nu se simțea acasă, se simțea tratat în mod diferit de ceilalți, discriminat. Și într-adevăr fusese tratat diferit: chiar după terminarea facultății, minoritar persecutat fiind, obținuse un post în București, la Gospodăria de Partid, și un apartament cu patru camere în Centrul Civic.

M-am bucurat că l-am revăzut pe Antal după atâta vreme. M-a încântat faptul că m-a vizitat acasă, că și-a adus aminte de tinerețea și de prietenia noastră. Am desfăcut fericit singura sticlă de șampanie pe care o țineam în bibliotecă pentru ocazii deosebite. Aceasta era o astfel de ocazie deosebită. Și ce ocazie! Am ciocnit, eu i-am urat multă sănătate, iar el și-a urat, tot lui, ca fiul său să ajungă ”gubernatorul Transilvaniei”.

M-a încercat din nou acea repulsie și de atunci am evitat să-l mai revăd pe Antal, colegul și prietenul meu din facultate.

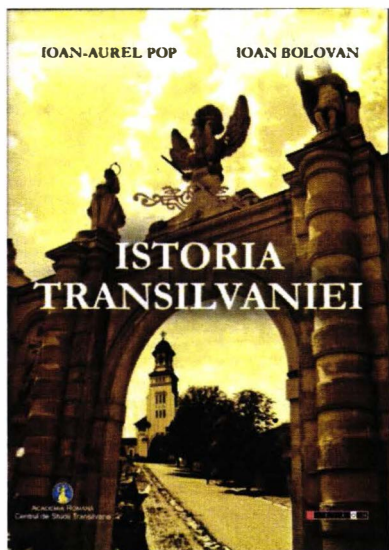
Unde o mai fi acum Antal? Pe unde o mai fi umblând? O fi ajuns, în sfârșit, acasă?

Ovidiu M. Curea

„VIITORUL SE POATE CONSTRUI DOAR EVITÂND GREȘELILE TRECUTULUI”

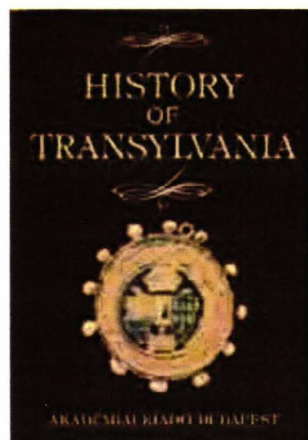
(Considerații pe marginea volumului „*Istoria Transilvaniei*”)

Editura EIKON, sub egida Academiei Române, Centrul de studii transilvane, a publicat, în 2013, o carte necesară, izbitută, amplu documentată și, merit incontestabil, obiectivă, atribut rar când se vorbește despre lucrările pe această temă. „*Istoria Transilvaniei*” este realizată de doi renumiți istorici: academicianul

Ioan – Aurel Pop, rectorul Universității Babeș - Bolyai și profesorul universitar al aceleiași renumite unități de învățămînt superior, Ioan Bolovan. Cartea este incitantă, pe măsura subiectului său, o istorie a Transilvaniei fiind întotdeauna, din diferite motive, o temă controversată.

Să ne amintim că în anii '80 apărea, la Budapesta, o lucrare coordonată de Kopeczi Bela privind istoria Transilvaniei, lucrare care a stârnit ample discuții și chiar polemici, fapt care, în condițiile știute ale epocii, a însemnat mult mai mult decît o banală „*gramatici certans*”. Tratatul coordonat de domnul Kopeczi s-a bucurat de ediții în limba engleză sau germană ori franceză, în Europa ori Statele Unite ale Americii, replica românească, atîta cîtă a fost, neavînd nici circulația, nici ecoul necesar.

Ori, se cuvine, pentru aflarea adevărului, să fie ascultată și cealaltă parte. Asta nu înseamnă că partea cealaltă s-a străduit cît se cuvine. Această carte este un semn serios că problema istorică a Transilvaniei se află în centrul atenției istoricilor din România, că este tratată nu reactiv, ci ca o temă firească, importantă, majoră. Istoriografia românească modernă și contemporană consemnează lucrări importante dedicate Transilvaniei - trebuie să amintim lucrările privind perioada veche ale lui Constantin Daicoviciu, ori ale academicianului Mihai Bărbulescu, apoi pe cele privind perioada medievală, realizate de Gheorghe I. Brătianu, Ștefan Pascu

(*Voevodatul Transilvaniei*), iar referitor la perioada modernă este absolut necesar să-l amintim pe David Prodan, la care se adaugă, cu onoare, Liviu Maior. Mai vorbim aici de autorii care s-au referit la Transilvania în lucrările lor de sinteză, cum a fost C.C. Giurescu, Nicolae Iorga, A. D. Xenopol ori Vasile Pârvan, concluzionând că nu există istoric român demn de acest nume care să nu fi discutat una dintre problemele ce le ridică istoria acestei provincii. Iar problemele în discuție sunt destule.

Orice chestiune esențială privind populația și organizarea politică a provinciei a suscitat dacă nu polemici aprinse, atunci măcar contradicții teoretice. Începând cu chestiunea formării poporului român, continuând cu problema populării Transilvaniei de către români, legată de existența sau non-existența unor formațiuni statale sau măcar a unor forme de viață obștească românească înainte de cucerirea teritoriului amintit de către regii arpadieni, lista subiectelor în dispută este lungă, poate chiar exagerat de lungă. Totul, sau aproape totul din istoria românească a Transilvaniei este negat, contrazis, distorsionat de istoriografia maghiară, și nu doar de ea. Merită să amintim comentariile lui Gheorghe I. Brătianu, în legătură cu Descălecatul Moldovei, privind teoriile abracadabrante ale unor istorici de la Budapesta referitoare la peregrinarea poporului român în jurul Carpaților, pentru a se reuși, așa, o așezare a lor în Transilvania, după cucerirea acesteia de către unguri. O cucerire care a durat aproape două secole. Tot în această notă a interpretărilor silite se înscrie și clasificarea Anonymului, notar al regelui Bela, în categoria fabulatorilor, pentru motivul că semnala prezența și rezistența românilor la înaintarea cetelor armate maghiare în Ardeal. Fapt anecdot, Gheorghe I. Brătianu, în paginile lucrării sale despre întemeierea statelor românești extracarpatiche, demonstrează elegant inconsecvența în afirmații a unui istoric maghiar pe nume L. Makkai. A trebuit să fie un război mondial și a mai trebuit ca Gheorghe I. Brătianu să moară în închisoare la Sighet pentru ca, peste ani, același L. Makkai să-și reia inconsecvența în tratatul coordonat de Kopeczi Bela, acum tradus și difuzat în lume. Această listă de probleme spinoase este discutată cu obiectivitate și știință în volumul de față. Ceea ce nu au izbutit mulți istorici, atrași de iureșul polemic, izbutesc cei doi autori, găsind tonul potrivit și argumentele necesare în lămurirea, măcar pentru cititorul interesat de adevăr, a delicatelor chestiuni, care, oricând, pot dezlănțui noi patimi, nu doar istorice sau politice, după cum s-a văzut în dureroasele evenimente ce s-au succedat în decursul evoluției relațiilor interetnice din Transilvania.

Cel dintâi merit al acestei cărți este acela că reușește să nu fie partizană, în sensul privirii istoriei Transilvaniei prin optica unei singure etnii. Iar al doilea, poate

la egalitate cu cel dintâi, este acela că istoria aceasta a Transilvaniei nu este o istorie polemică. Nu ignoră teoriile, interpretările, ideile fantasmagorice - dar bine țintite, în sensul descalificării românilor din drepturile lor naturale - profesate de tot felul de istorici din preajmă sau de aiurea, dar nici nu se angajează în polemici sterile, care nu ar face altceva decât să redeschidă un nou ciclu al contrazicerii, adevărul rămânând să aștepte vremuri mai bune. Un al treilea merit este acela că autorii au ales o modalitate simplă de prezentare a materialului documentar, cu un limbaj accesibil, uneori explicând chiar termenii ce ar putea avea o oarecare dificultate la înțelegere. La aceste trei merite evidente am putea adăuga un altul, care ține de o înțelegere subtilă a memoriei istorice, și anume faptul că între toate componentele cadrului istoric, cultura este cel mai bine pusă în valoare. Este vorba despre cultura materială și cea imaterială, care dau identitate unui spațiu și unui conglomerat etnic. Nu în ultimul rând, religiile îmbrățișate de neamurile Transilvaniei sunt privite ca motor istoric al evoluției acestei societăți atât de fragmentate și de mozaicate cum a fost - și este - lumea transilvană.

Autorii au reușit ca, în discursul lor, să contureze cu linii clare poziția majorității românești în cadrul desenat de alianța fondată pe baze religioase de așa-numitele națiuni - unguri, saxoni și secui - ce au instituit un „*apartheid avant la lettre*”, după scurta și infructuoasă conviețuire a tuturor nobilităților, inclusiv cea românească, ce a precedat gestul lui Bogdan Vodă, declarat de Ludovic de Anjou *infidelis*. Diploma regală de la Bistrița, comunicată de Șerban Papacostea, în care regele Ungariei stabilea că nu poți deține pământ dacă nu ești nobil și nu poți fi nobil dacă nu ești catolic, este în fapt actul legal de scoatere a românilor din scena politică a Transilvaniei. O excludere care avea să dureze până la cucerirea Transilvaniei de către Habsburgi, în zorii secolului al XVIII –lea. Iar reintrarea pe această scenă se face cu prețul acceptării Papei drept cap al Bisericii de către aripa ortodoxă ce a consimțit Unirea cu Roma: greco – catolicii. Fără îndoială, nu putem vorbi despre o poveste de succes atunci când ne referim la această reintrare în cadrul politic a națiunii române din Transilvania, odată cu realizarea dualismului în Imperiul Habsburgic; lupta pentru câștigarea și apărarea drepturilor românilor a devenit mult mai complexă, mai aspră, mai greu de dus.

Găsim în acest volum clarificarea unei imagini distorsionate ce a fost îndelung cultivată, mai cu seamă în ultima vreme, aceea a unui spirit de toleranță interetnică specific Transilvaniei. Desigur, o anumită toleranță interetnică a existat în acest principat, dar el excludea din capul locului populația majoritară, adică populația românească. Era în fapt un fel de armistițiu, un pact de neagresiune între cele trei nații amintite, românii devenind ținta comună a exercitării abuzului și

suportul sentimentului de superioritate cultivat în rândul celor care o exercitau. Nu a fost tot timpul așa, spre exemplu asistăm la o perioadă de persecuții, violențe chiar, exercitate și împotriva sașilor, nu doar a românilor, la mijlocul secolului al XIX-lea. Toleranța interetnică așa cum este definită astăzi nu are nimic de-a face cu toleranța interetnică din Principatul Transilvaniei de odinioară, aceasta din urmă fiind, în multe trăsături, exact contrarie. Autorii arată, însă, că, în ciuda acestei intoleranțe în fapt, etniile Transilvaniei au trăit în același spațiu geografic, au înfruntat aceleași vicisitudini ale istoriei și, prin forța lucrurilor, s-au influențat reciproc, și-au creat mecanisme de conviețuire. Rezultatul a fost o soluție de supraviețuire a tuturor, împreună. O istorie aglomerată de conflicte, revolte, segregări și aspirații către o lume mai bună stă la baza dezvoltării de astăzi a unui spirit european, capabil să armonizeze sentimentele și resentimentele tuturor. Transilvania, așa cum este regăsită în paginile acestui excepțional volum, este un spațiu menit conviețuirii, însă această conviețuire, calitatea ei, depinde enorm de capacitatea tuturor locuitorilor săi de a pune în practică noul spirit de toleranță etnică și culturală al Europei.

Impresionanta bibliografie care stă la baza redactării acestui tratat, dincolo de valoarea și importanța științifică, garanție a obiectivității, arată oricui este interesat că istoria Transilvaniei rămâne un subiect care depășește cu mult interesul local, ori chiar interesul istoricilor din România, fiind în fapt un subiect complicat și, de aceea, ilustrativ pentru studierea evoluției și înțelesului conceptului de conștiință națională, de toleranță și conviețuire interetnică și religioasă, dar mai cu seamă de studiu de caz asupra sistemului de relații politice într-o zonă de atingere a unor culturi și civilizații diferite. Transilvania este regiunea europeană în care asistăm la întâlnirea directă a lumii bizantine cu lumea occidentală, la întâlnirea unor mari formațiuni statale cu interese divergente, la întrepătrunderea unor sfere de influență religioasă și culturală care poate fi considerată un experiment primar al marelui fenomen de întrepătrundere culturală și civilizațională la care asistăm astăzi.

Istoria Transilvaniei poate fi studiată și ca fenomen premonitoriu la viitorul comun al Europei contemporane, observând un șir de erori tragice, dar și de soluții neașteptate, care au dat rezultanta cunoscută astăzi. Mesajul autorilor este convingător – Transilvania de astăzi este o parte a României, care, la rândul său, este o parte a Europei. Nicăieri în această Europă nu vom găsi un astfel de teritoriu amalgamat, unde națiuni și confesiuni au generat, prin diferența și opoziția dintre ele, lungi conflicte, pentru ca, să sperăm, astăzi să-și găsească formula de conviețuire liniștită. Aspectul cultural al Transilvaniei te face să înțelegi că pot sta alături o biserică ortodoxă, o catedrală catolică, o biserică greco-catolică, o alta luterană, un templu unitarian, o sinagogă și un lăcaș de cult calvin, la care se adaugă mulțimea

cultelor neoprotestante de astăzi. Pot sta alături fără a se înfrunța, fără a se exclude, așa cum s-a întâmplat de atâtea ori și prea mult timp în aceeași Transilvanie. Dreptul celuilalt poate fi respectat, iar respectul nu trebuie înțeles ca slăbiciune. Este un fapt extraordinar când o carte serioasă de istorie poate să-ți transmită un astfel de mesaj. Iar această „Istorie a Transilvaniei” reușește să comunice nu doar fapte, corect redată, obiectiv interpretate, ci și o concluzie convingătoare: Transilvania nu poate exista decât cu garanția respectului reciproc și a asumării trecutului așa cum a fost. Academicianul Ioan-Aurel Pop și profesorul universitar Ioan Bolovan au realizat cu acest volum nu doar o istorie a Transilvaniei, atât de necesară, ci și un îndreptar pentru politicienii de astăzi, la care aceștia să ia aminte - viitorul se poate construi doar evitând greșelile trecutului. Altminteri, înseamnă să bați pasul pe loc și să te minți că ești în mers.

Eugen Uricaru

(După revista *Balcanii și Europa*, Nr. 141, ianuarie 2014)

MUTAȚII GEOPOLITICE PE SCENA EUROPEI

Ce loc este rezervat Balcanilor?

Eșecul, fie și parțial, al reuniunii Parteneriatului Estic de la Vilnius (noiembrie 2013) a adus în prim plan, dacă mai era nevoie, limitele Europei, care după unii analiști este *"incapabilă de un discurs coerent, caracterizat de o slăbiciune politică cronică"*.

Ucraina, „bijuteria Coroanei”, a sfârșit prin a ceda promisiunilor Rusiei pentru că beneficiile pe termen lung propuse de UE erau niște „mărunțișuri” pe lângă nevoile reale ale momentului. Falimentul Ucrainei poate fi depășit cu un ajutor de cel puțin 10-15 miliarde de euro. Speranțele venite din partea UE se ridicau la un credit de 600 milioane de euro, în timp ce promisiunile rusești s-au dovedit mult mai mari și convingătoare. Desigur, nu fără o serie de condiții.

Este din ce în ce mai clară intenția Rusiei de a crea o Europă bipolară care ar înlătura „frustrările legate de noua ordine europeană creată după Războiul Rece” și ar conduce la „acorduri economice cu importante implicații politice”. Michal Baranowski, director al German Marshall Fund, remarcă *"reîntoarcerea brutală la rivalitate geopolitică la porțile Europei, rivalitate considerată de domeniul trecutului după prăbușirea Zidului Berlinului"*.

Criza economică a adus în prim plan câteva aspecte care pot schimba regulile jocului. În fruntea UE s-a instalat Germania, care privește cu atenție, dar și cu interes la Rusia, în care vede un posibil factor tampon între UE și SUA, precum și un element de temporizare a ofensivei economice și geostrategice a Chinei. Istoricul Brendan Simms aprecia într-un articol în revista „*New Statesman*”, intitulat „Problema germană”, că *„o fantomă bântuie din nou Europa – spectrul puterii germane"*. Și nu este departe de adevăr.

Rezultatele alegerilor din toamna lui 2013, din Germania, concretizate prin Marea Coaliție dintre social-democrați și partidul Uniunea Creștin-Democrată, partidul al cărui lider este Angela Merkel, au dat undă verde intențiilor cancelarului german pentru construcția unei Europe cu două viteze. În aceste condiții, rolul Germaniei a crescut considerabil în ceea ce privește poziția în UE. *„Națiunea cea mai puternică suntem noi”* – spunea Angela Merkel la tribuna Bundestagului. *„Lumea se uită la ce se întâmplă în Europa și Germania. Se uită la noi, germanii, pentru a vedea dacă suntem dispuși și capabili, în aceste clipe grele pe care le traversează Europa, de la finele ultimului război mondial, să preluăm răspunderea"*. Pentru a treia oară în decurs de 100 de ani, Germania încearcă să preia controlul asupra Europei. Ce se poate spune în fața acestor intenții clare? În primul rând că schimbarea Europei poate deveni o realitate, dar după coordonate germane, iar în al doilea rând, pe scena europeană apar factori deloc de neglijat, precum Rusia și China.

Ce dorește de fapt Germania în acest nou context? Săptămânalul german "*Der Spiegel*" consideră că Angela Merkel insistă pentru modificarea Tratatului de funcționare a Uniunii Europene pentru a permite Bruxelles-ului să exercite un control mai strict asupra deficitelor bugetare ale statelor membre ale zonei euro. În schimbul acestei măsuri, statele respective vor obține sume în plus dintr-un buget rezervat eurozonei pentru opțiuni naționale. Celelalte state care, din diverse motive, nu sunt în zona euro sau nu vor, ar primi repatrierea unor puteri de la UE. În felul acesta, Europa cu două viteze poate deveni realitate, fiind alcătuită din grupul de state integrate în Uniunea monetară și restul în afara acestui nucleu.

O întrebare care se pune este aceasta: unde este locul Balcanilor în planul german? Răspunsul este simplu: în zona statelor care alcătuiesc "restul".

În momentul de față, criza economico-financiară a generat o anumită ostilitate față de politica de extindere a UE. Fenomenul *enlargement fatigue* devine notoriu și domină contextul politic mult mai atent la primirea de state "nepregătite" pentru integrare. Într-un spațiu contaminat de euroscepticism și *enlargement fatigue*, aderarea Croației la UE a fost simbolică pentru crearea unei Europe unite și a trecut fără entuziasmul pe care alte state l-au cunoscut la momentul aderării.

Așadar, după alegeri, proiectul german începe să capete contur prin vocea Angelei Merkel, care propune un tablou european după chipul și asemănarea Germaniei. Tot săptămânalul german "*Der Spiegel*" prezintă proiecția cancelarului care, în esență, susține ideea sporirii puterii Comisiei Europene prin realizarea unui control mai eficient al bugetelor naționale din zona euro, pentru a stimula limitarea deficitului structural al statelor euro, la 0,5% din PIB cu începere din 2018. În optica analiștilor, aceasta este partea pragmatică a interesului Germaniei de a modifica Tratatul de funcționare a Uniunii Europene cu scopul supravegherii și controlului deficitelor bugetare ale statelor membre ale zonei euro, pentru rambursarea mai rapidă a creditelor acordate de Germania, statelor aflate în pericol de colaps economic. Se evită astfel – după unii analiști germani – perspectiva transformării zonei euro "într-o uniune a ajutorului reciproc", în condițiile în care apariția Europei "cu două viteze" este tot mai aproape și favorizează separarea interiorului UE în state puternice și restul.

Proiectul german mizează pe faptul că "restul" nu va avea alternativă și va urma Uniunea. Aceeași situație și pentru țările candidate la integrare, care vor avea criteriile și standardele de aderare marcate de modelul german. În acest moment, Germania încearcă să-și prezinte o imagine în consens cu legile internaționale, propunând Europei o cale care să evite "mocirla datoriei publice și iresponsabilitatea fiscală". Sigur, această politică economică nu este privită cu ochi buni peste tot. Reputatul economist Paul Krugman, liberal prin viziune, consideră că Germania "a luat locul Chinei în ceea ce privește contul curent și are cel mai mare surplus de cont curent care în termeni procentuali, ca raportare

la PIB, este de două ori cât al Chinei". În aceste condiții, surplusul unei țări în contul curent reprezintă deficitul altei țări, creând o situație în care surplusul Germaniei acumulat de ani încoace să fie susținut de deficitele masive ale țărilor europene.

Această viziune a început să stârnească în Balcani preocupări privind soarta regiunii în perioada următoare când, încă, nu se întrevăd căi pentru depășirea crizei și accelerarea procesului de integrare europeană. Contextul tot mai agitat al zonei euro ne arată o Germanie cu anumite ezitări, aspect care l-a făcut pe Jose Manuel Barroso să afirme, la Frankfurt, că Germania "trebuie să își facă temele și să contribuie mai serios la stabilitatea zonei euro". La pol opus, Mario Draghi, președintele Băncii Centrale Europene, susține politica Berlinului, afirmând că dezechilibrele din zona euro nu ar trebui combătute slăbind cea mai puternică economie a blocului euro. La rândul lor, economiștii germani susțin că "nu ei ar trebui să se sacrifice, ci țările din zona euro care ar trebui să urmeze drumul german către productivitate, reducând deficitele bugetare pentru a-și îmbunătăți perspectivele de creștere economică".

Ce trebuie să înțeleagă țările balcanice din această situație este mai delicat pentru că modul de construcție, în noile condiții, a unei Europe unite, oferă Balcanilor "locul de la periferie". Prima consecință va fi inevitabil reducerea "apetenței" electoratelor pentru continuarea și întărirea integrării europene. Mai mult, evoluțiile din comunitatea europeană vor fi primite cu o anumită reținere pentru că nu oferă perspective sigure. Exemplul Croației a fost elocvent: în ziua aderării la UE, populația a primit evenimentul fără entuziasm, mai mult, cu o anumită îngrijorare față de efectele integrării.

Construcția germană oferă Balcanilor încă de la început o poziție și exigențe greu de satisfăcut de niște economii aflate într-un proces continuu de căutare și așezare.

Pe de altă parte, aderarea Ucrainei la Uniunea Vamală Euroasiatică – aflată sub controlul Moscovei – va sprijini planul Rusiei de a crea o piață economică importantă, care prin asocieri politice poate deveni ulterior și militară, deloc de neglijat în contextul intereselor celorlalți actori importanți.

Ce pot face Balcanii? Greu de spus, pentru că deciziile în ce-i privește sunt în altă parte. Alegerea modelului european sau al celui rusesc rămâne o opțiune care rămâne la latitudinea fiecărei țări.

O analiză lucidă lasă să se întrevadă și posibilități ceva mai optimiste pentru că această regiune a fost și este centrul unde se întâlnesc interesele tuturor blocurilor geopolitice europene importante și, tocmai de aceea, soarta popoarelor balcanice simbolizează soarta tuturor popoarelor europene.

Prin această prismă trebuie privită reacția regiunii la alternativele ce se prefigurează. În privința Balcanilor, Rusia nu a încurajat aderarea statelor din această regiune la Uniunea Europeană, în schimb a oferit alternativa opțiunii integrării în Uniunea Euroasiatică.

Criza economică a bulversat procesul extinderii UE către Balcanii de Vest, astfel că, după Slovenia, într-o perioadă lungă, un singur stat, Croația, a aderat la Comunitatea Europeană, viteza aderării celorlalte state din Balcani aproape că s-a stins. Conștientizarea acestui fapt este vizibilă la Bruxelles, unde declarațiile comisarului UE pentru extindere, Stefan Fule, încearcă să o atenueze vorbind de "un fond de investiții pentru Balcanii de Vest care să ofere resurse pentru construcția și modernizarea unor sectoare importante ale economiilor acestor țări". Ori, decizia UE de a investi în Balcani era scadentă de mult timp, în special date fiind efectele crizei economice. Fule afirmă că planul de creștere economică pentru Balcanii de Vest face parte din strategia de extindere a Comisiei, acceptată de liderii UE, iar consecințele sociale ale extinderii sunt incluse în proiectul de "angajare și reformă socială" pentru toate țările aflate pe calea către UE.

Cu toate acestea, populația din țările aspirante din Balcani este sceptică, pentru că UE este preocupată de propriile probleme economice generate de situațiile din Grecia, Cipru, Spania și Slovenia.

După unii analiști economici, "prin aceste perspective" economice, UE urmărește în fapt să își protejeze investițiile existente în Balcani.

Situația din Balcani s-a schimbat după începutul crizei financiare, creând surse de neîncredere care se cuibăresc încet, încet în percepțiile oamenilor care văd tot mai mult în acțiunile liderilor UE intențiile de construire a unei Europe în trepte. Într-o conferință organizată de cotidianul olandez *Trouw* și centrul cultural *De Rode Hoed* privind cetățenia europeană, se apreciază că în afara nucleului de la Bruxelles, se conturează un proces de dezintegrare vizibil și în dezbaterile politice europene. Diferențele privind abordarea crizei ating esența diverselor culturi politice și economice, astfel că francezii și italienii și-au eliminat mereu datoriile prin devalorizare și nu înțeleg nimic din frica elementară a germanilor de inflație.

Ce se întâmplă în Balcani este mult mai complex și încercarea de a ajusta prin intervenții temporare dificultățile economice nu este o soluție pentru spațiul marcat de prea multe traume. Disputele de la Bruxelles sunt cu greutate înțelese. Dezechilibrarea raporturilor de putere din Europa și în special a motorului unificării europene – axa Paris-Berlin – a devenit o preocupare care ridică semne de întrebare privind viitorul dezvoltării continentului.

După Spania și Italia, Franța riscă să devină următoarea țară problemă. Germania "a simțit" aceasta și încearcă să indice direcția, dar o face încă prudent și asta pentru că "trecutul e în continuare prea încărcat".

Se naște sub ochii noștri o Europă cu două, trei și poate chiar mai multe viteze, în timp ce încrederea oamenilor în experimentul european se diminuează. Sfârșitul anului 2013 a marcat revenirea Rusiei pe scena europeană prin specularea slăbiciunilor Vestului. Germania și UE au invitat Ucraina la Bruxelles prin pachete de legi în loc să ofere fonduri și perspective clare în ceea ce privește aderarea la UE.

Vor putea Balcanii să învețe din lecțiile acestui joc? Rămâne de văzut. Nu este un secret că Balcanii așteaptă și privesc cu o anumită preocupare aceste evoluții, în condițiile în care opțiunile au intrat, nu de puține ori, în contradicție cu cele occidentale, afectând echilibrul privind o Europă unită, care rămâne în continuare un deziderat.

Ambasador dr. Vasile Leca

ROMÂNIA ȘI BALCANII ÎN VIZIUNEA STRATFOR

De câțiva ani, României i se acordă o atenție specială de către Agenția americană privată de informații (intelligence) și prognoze strategice *Stratfor*. Ultima analiză privind țara noastră s-a referit la disputa provocată de declarațiile unor oficiali ungari în contextul liberalizării, de la 1 ianuarie 2014, a vânzării terenurilor agricole către străini.¹ Textul acesteia este însoțit de o hartă sinistră, respectiv similară celei folosite de delegația ungară, referitoare la pretențiile de împărțire a Transilvaniei, la convorbirile preliminare de la Turnu Severin, 16-24 august 1940, privind soluționarea diferendului teritorial dintre Ungaria și România.²

Într-o altă analiză de la începutul anului 2013³, concluzia *Stratfor* era că România nu se confruntă cu o „amenințare imediată la adresa integrității sale teritoriale”, deoarece „într-o mare măsură, pretențiile minorităților etnice maghiare din România se referă mai mult la păstrarea identității culturale – de exemplu, posibilitatea de a folosi limba maternă în școli sau de a arbora propriile steaguri”. Cu toate acestea, doar cu câteva fraze mai înainte, aceeași autori afirmă însă cu seninătate că „Budapesta folosește minoritățile etnice maghiare ca o pârgie pentru extinderea influenței sale în străinătate”, ceea ce provoacă tensiuni etnice cu România și Slovacia.

Relevantă pentru gândirea analiștilor de la *Stratfor* este și o altă analiză a acestei agenții, din 12.04.2013, sugestiv intitulată *Noua hartă a Europei*.⁴ De această dată avem de-a face cu un proiect *Intermarium*⁵ modificat sau cum se exprimă Robert Kaplan – analistul șef al *Stratfor*, cu „ceva mult mai subtil”. Astfel, în viziunea acestuia, pe fondul punerii din ce în ce mai mult sub semnul întrebării a proiectului Europei unite, reprezentate de Uniunea Europeană și NATO, „vor apare

¹ *Un plan maghiar de achiziționare a terenurilor în România? („A Hungarian Plan to Buy Land in Romania?”)*, din 08.01.2014, Agenția americană privată de informații (intelligence) și prognoze strategice – *Stratfor*

² **Dinu C. Giurescu** (istoric și politician român, membru titular al Academiei Române), *Despre coincidențe – Regiunile de dezvoltare sau de destrămare*, din mai 2010, revista *Clipa*

³ *Ungaria se confruntă cu România într-o dispută etnică („Hungary and Romania over an ethnic dispute”)*, din 21.02.2013, Agenția americană privată de informații (intelligence) și prognoze strategice – *Stratfor*

⁴ **Robert Kaplan** (analist șef al *Stratfor*, autorul bestseller-ului *The Revenge of Geography*.), *Noua hartă a Europei („Europe’s New Map”)*, din 12.04.2013, *The American Interest*

⁵ *Intermarium* - plan susținut după Primul Război Mondial de Jozef Pilsudski, vizând constituirea unei confederații formată din țările Europei Centrale și de Est, din care, alături de Polonia, urmau să facă parte: Finlanda, Statele Baltice (Lituania, Letonia și Estonia), Belarus, Ucraina, Ungaria, România, Iugoslavia și Cehoslovacia; proiectul urmărea refacerea, în noile condiții istorice, a *Uniunii Polono – Lituaniene*, care între secolele 16 și 18, se întindea de la Marea Baltică la Marea Neagră.

mai multe Europe, care se vor împleni și suprapune, ceea ce va reaminti de fostele imperii". Analistul american susține că: „*Deoarece, Europa a fost, de regulă, împărțită în regiuni imperiale și cvasi-imperiale, presupunem că acest lucru se va întâmpla și în viitor*". Aceasta în condițiile în care „*Restul Balcanilor au redevenit ceea ce au mai fost, respectiv o zonă de litigiu dintre Europa, Rusia și Turcia – cu Rusia și Turcia având un ascendent în acest moment. Orientul Apropiat începe din Balcani, iar această percepție este din nou actuală*". Această viziune este întregită de „*atribuirea de responsabilități privind Balcanii unei zone aflate între Europa și Orientul Apropiat, respectiv Grupului de la Vișegrad*", constituit din statele situate nemijlocit la nordul Balcanilor (Polonia, Republica Cehă, Slovacia și Ungaria) și „*care au înregistrat performanțe economice mai bune decât vecinii lor din Sud, după prăbușirea Zidului Berlinului*".

Fără îndoială că acesta este motivul pentru care întreaga construcție teoretică se bazează de fapt pe subestimarea României, prin împingerea forțată a acesteia în categoria statelor care se confruntă cu subdezvoltarea și conflicte etnice. Că așa văd lucrurile politologii americani de la Austin - Texas, rezultă și din alte abordări ale acestora privind situația și perspectivele geopolitice ale Europei și în care nu se pomenește însă nimic de România, deși este mai mult decât evident că aceasta este cheia de boltă a întregii regiuni, fie ea Europa Centrală, Europa de Est, ca să nu mai vorbim de Balcani. La fel procedează și Robert Kaplan, în a cărui analiză țara noastră este menționată o sigură dată („*România și restul Balcanilor*"), deși actualele evoluții din toate țările din regiune sunt atent și detaliat trecute în revistă. Referitor la Balcani, unde se pare că este plasată România, sentința *Stratfor* este fără echivoc: „*rămâne ceea ce au fost în anii 1990, respectiv o zonă a subdezvoltării și conflictelor etnice*". Aceasta în timp ce Ungariei i se conferă rolul de lider regional (alintată cu denumirea de „*oaie care conduce turma*" - bellwether), din punct de vedere al tendințelor care se manifestă pe linia de falie dintre Balcani și Europa Centrală, adică faptul că actuala conducere de la Budapesta și-ar fi „*reevaluat alianțele și cooperează acum cu Rusia*".

Conform profesiei de credință mărturisite de Robert Kaplan, „*viziunea noastră privind viitorul se bazează pe informații și ține cont de experiența trecutului*”.⁶

Nu ne propunem acum să abordăm aspectele legate de „*experiența trecutului*” sau interesele programatice cărora le sunt subordonate ideile promovate de *Stratfor*. Dorim însă să atragem atenția asupra „*informațiilor*” la care apelează analiștii de la Austin – Texas, pe baza cărora plasează cu ușurință și iresponsabilitate România în categoria statelor care se confruntă cu subdezvoltarea și cu conflicte etnice. Nu vom aborda din nou ambele componente, ci doar pe cea

⁶ Robert Kaplan (analist șef al Stratfor, autorul bestseller-ului *The Revenge of Geography*.), *Noua hartă a Europei („Europe’s New Map”)*, din 12.04.2013, The American Interest

referitoare la situația reală din punct de vedere etnic din România, în special din Transilvania.

Menționăm că atunci când se referă la această temă, *Stratfor* invocă de fiecare dată rezultatele recensământului populației din 2011, respectiv că „*în România există 1,2 milioane maghiari, reprezentând 6,5% din totalul populației*”, ceea ce este corect dar insuficient pentru a releva adevărata situație etnică din țara noastră. Mai mult, vehicularea unor hărți în care cu o singură culoare este acoperită cea mai mare parte a Transilvaniei, ale cărei nuanțe sunt stabilite de o manieră înșelătoare (peste 50%, între 20 și 50%, sub 20%) creează evident impresia că acest teritoriu este locuit de români într-o măsură mult mai mică decât în realitate..

Care este adevărul, pe care ar trebui să-l cunoască și de care ar trebui să țină cont analiștii de la *Stratfor*, atunci când plasează România într-o zonă a conflictelor etnice?

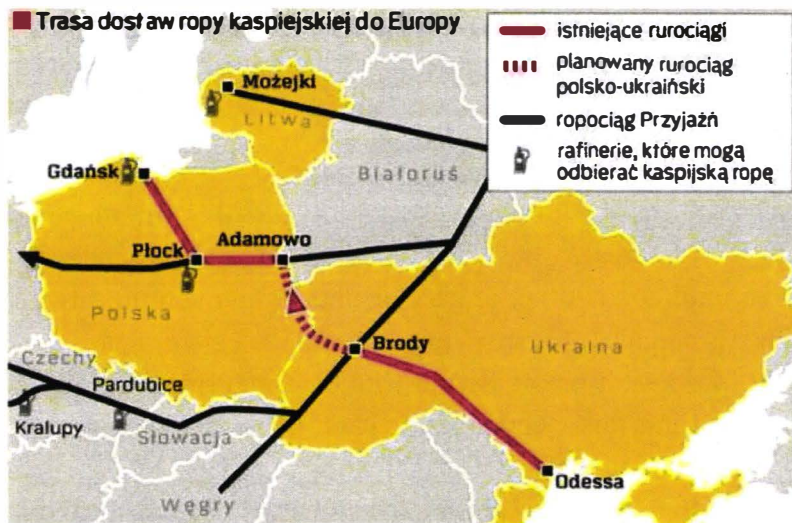
Conform recensământului din 2011⁷, populația totală a României era de **19.043.767** locuitori, din care **16.869.816** erau români (**88,6%**), iar 2.173.120 – minorități naționale (**11,4%**), respectiv 1.238.000 - maghiari (6.5%), 619.000 – romi/țigani (3,25%) și alte 18 minorități naționale (1,65%).

Prin urmare, faptul că populația de naționalitate română, reprezentând **88,65%** din totalul populației țării, justifică pe deplin definirea constituțională a României, de **stat național unitar**.

Alexandru Botez

⁷ *Comunicatul de presă al Inst. Național de Statistică privind rezultatele provizorii ale recensământului populației și locuințelor - 2011*, din 02.02.2012 Institutul Național de Statistică, Comisia Centrală pentru recensământul Populației și al locuințelor

CRIZA DIN UCRAINA ȘI DISPUTELE RUSO-OCIDENTALE ÎN DOMENIUL ENERGETIC

Oleoductul Brody-Adamowo (Ucraina-Polonia)

Uniunea Europeană intenționează să finanțeze construcția oleoductului Brody-Adamovo-Zastava, care va face legătura între Polonia și Ucraina, cu o capacitate totală de 30 de milioane de tone pe an. Proiectul de construcție a unui oleoduct între orașele Brody (vestul Ucrainei) și Adamovo (estul Poloniei) se află printre cele 250 de proiecte de infrastructură pentru care bugetul european a alocat suma de 5,85 miliarde de euro pentru o perioadă cuprinsă între 2014-2020. Lista acestor proiecte a fost aprobată pe 14 octombrie 2013 de către Comisia Europeană. Companiile care se află pe lista CE vor putea să se califice pentru procesul accelerat de autorizare, rambursarea cheltuielilor administrative sau accesarea de fonduri de stat sau private. Lista CE cuprinde 140 de proiecte în sectorul energetic, 100 de proiecte privind transportul de gaze, și mai multe proiecte pentru conducte ce vor transporta petrol. UE intenționează să aloce fonduri pentru modernizarea sistemului de tranzitare a gazului prin Ucraina. Pregătirile sunt în curs pentru atragerea Băncii Europene de Investiții (BEI), Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și a Băncii Mondiale (BM) în scopul modernizării sistemului ucrainean de tranzit al gazelor. Totul decurge bine și

se speră ca din 2014 să investească deja în sistemul ucrainean de conducte. Proiectul Brody- Adamovo-Zastava implică construcția a 371 de kilometri de oleoduct între orașele Brody, din regiunea ucraineană Lvov, până la parcul de rezervoare din orașul polonez Adamovo.

Prima reacție . Gazprom cere Ucrainei plăți în avans și stingerea datoriei înainte de „momentul Vilnius”

Gigantul rus Gazprom a acuzat în cursul lunii noiembrie 2013 Ucraina că îi datorează 882 milioane de dolari, lăsând să planeze amenințarea unui nou conflict al gazelor, într-un moment în care autoritățile de la Kiev se pregăteau pentru un Acord de asociere a țării cu Uniunea Europeană. Moscova a presat Kievul trimitând mai multe avertismente prin care cerea plata în avans pentru gazele naturale pe care le livrează, până ce datoriile imense acumulate nu vor fi stinse. Alexei Miller, presedintele Gazprom, a explicat că a acceptat o amânare a plății de către Ucraina a unei facturi de 882 de milioane de dolari pentru gazele livrate de Gazprom în august, dar că amânarea a expirat la 1 octombrie 2013. “Situția este foarte serioasă, întrucât contractul prevede că, în cazul încălcării termenelor de plată, se trece la un sistem de plată în avans”, a avertizat șeful Gazprom. Relațiile tensionate dintre Rusia și Ucraina au condus la întreruperea în mai multe rânduri a livrărilor de gaze către partea ucraineană, care este dependentă în mare măsură de acestea, în pofida încercărilor de diversificare a furnizorilor. Aceste conflicte au perturbat inclusiv exporturile de gaze rusești în Europa, care au ca principală rută de tranzit Ucraina.

Gazprom asigură mai mult de un sfert din necesarul de gaze al Europei, iar exporturile sunt în creștere puternică de la începutul acestui an, marcat de mai multe valuri de frig. În luna ianuarie, Gazprom a cerut companiei ucrainene Naftogaz plata a șapte miliarde de dolari pentru gaze care nu au fost consumate, dar care erau prevăzute în contract. Autoritățile de la Kiev cer o reducere a prețului impus de Moscova, care vrea în schimb ca Ucraina să intre în Uniunea vamală formată de Rusia cu Belarus și Kazahstan și să cedeze Gazprom o parte din rețeaua de transport al gazelor. Aceste avertismente s-au intensificat în apropierea summit-ului european de la Vilnius, de la sfârșitul lunii noiembrie 2013, în timpul căruia Ucraina urma

să semneze un Acord de asociere cu UE. Schimburile comerciale dintre Rusia și Ucraina s-au ridicat la 24,6 miliarde de dolari, ceea ce reprezintă 4,5% din totalul schimburilor comerciale externe ale Rusiei, în primele opt luni ale anului 2013, potrivit datelor oferite de Serviciul Vamal al Rusiei. În aceeași perioadă, schimburile dintre Ucraina și UE au totalizat 29 de miliarde de dolari, potrivit datelor oficiale de la Kiev. Purtătorul de cuvânt al președinției V. Putin a încercat să nege orice legătură între problema gazelor și cea a acordului Ucrainei cu UE: „Subiectul datoriei pentru gaze nu este politic și nu are nicio legătură cu acordul de asociere cu UE”. Evoluțiile ulterioare au contrazis însă aceste declarații.

Ucraina, independentă față de Rusia?

Inițial, eforturile Rusiei de a deraja traseul pro-european al Ucrainei a împins Kievul și mai mult din punct de vedere economic în brațele Vestului. Ucraina a semnat cu grupul petrolier american Chevron un acord de tip împărțire a producției (PSA) în valoare de 10 miliarde de dolari, pentru explorarea și producția de gaze de șist în vestul țării, un nou pas în încercarea Kievului de a-și crește independența energetică față de Rusia. Acordul privind dezvoltarea blocului Olesska, semnat cu Chevron, este al doilea acord de acest gen semnat de Ucraina în anul 2013, după ce în luna ianuarie 2013 guvernul ucrainean a semnat un acord similar de 10 miliarde de dolari cu grupul petrolier anglo-olandez Royal Dutch Shell pentru explorarea resurselor de gaze de șist la blocul Yuzivska din estul țării. Ministrul ucrainean al Energiei, Eduard Stavitski, cel care a semnat acordul cu directorul Chevron, Derek Magness, a subliniat importanța acestui acord în contextul prețului ridicat plătit de Ucraina pentru gazele naturale furnizate de Rusia: „Acesta este un nou pas spre atingerea independenței energetice depline pentru Ucraina. Acest acord va aduce prețuri mai mici la gaze, prețuri care se găsesc în alte părți ale lumii”. La rândul său, președintele ucrainean, Viktor Ianukovici, a declarat că în acest fel Ucraina își reconfirmă dorința de a fi o țară independentă energetic: „Aceste acorduri cu Shell și Chevron ne vor permite să ajungem până în 2020 la autosuficiență în domeniul gazelor naturale iar, potrivit unui scenariu optimist, ne vor permite chiar să exportăm energie”.

Potrivit lui Eduard Stavitski, acordul semnat cu Chevron, care se întinde pe o perioadă de 50 de ani, prevede o investiție inițială de 350 milioane de dolari din partea companiei americane în următorii trei ani pentru evaluarea viabilității comerciale a rezervelor de gaze de șist din perimetrul Olesska, având o suprafață de 5.260 de kilometri pătrați. Stavitsky a mai spus că Ucraina speră ca acest bloc să asigure cinci miliarde metri cubi de gaze pe an, iar potrivit celor mai recente și optimiste estimări producția ar putea atinge opt până la zece miliarde de metri cubi pe an. Acordul semnat de Ucraina cu Shell prevede un nivel similar de investiții pentru lucrări de explorare la blocul Yuzivska din estul Ucrainei. Împreună, cele două proiecte din domeniul gazelor de șist ar putea aduce Ucrainei peste cinci ani o cantitate suplimentară de 11 până la 16 miliarde metri cubi de gaze naturale pe an, ceea ce ar permite într-adevăr reducerea dependenței de Rusia, principalul său furnizor în prezent.

Orientarea Kievului spre parteneri din Vest și încercarea de apropiere de UE au alimentat neliniștea din partea Moscovei. Relațiile tensionate dintre Rusia și Ucraina au condus în mai multe rânduri, în ultimii ani, la o întrerupere a livrărilor de gaze naturale rusești către această țară. După avertismentele Gazprom, Ucraina a amenințat, la rândul ei, cu sistarea asigurării tranzitării pe teritoriul propriu a gazelor rusești către Europa, însă fără efecte palpabile.

Ucraina șantajează energetic UE?

Președintele Viktor Ianukovici a trecut la o serie de amenințări voalate privind posibilitatea ca Ucraina să iasă din Comunitatea Energetică Europeană și să renunțe astfel la aplicarea celui de-al treilea pachet de liberalizare a pieței energiei Uniunii Europene dacă nu se ține cont de interesele ei. "Ucraina are dreptul de a se retrage din al treilea pachet energetic, dacă nu vor fi luate în considerare interesele noastre", a afirmat Ianukovici într-un interviu la postul național de televiziune. El a adăugat că, chiar în timpul negocierilor cu Uniunea Europeană în privința politicii comune în sfera energetică, cinci state din UE au semnat acordul privind începerea construcției gazoductului South Stream, care ocolește teritoriul Ucrainei. "Nu s-a ținut cont de interesele Ucrainei, deși suntem parteneri. Statele respective și-au încălcat obligațiile. Este prima încălcare a celui de-al treilea pachet energetic al UE", a afirmat Viktor Ianukovici.

Ucraina a aderat la Comunitatea Energetică Europeană în 2011 și s-a angajat să se alăture celui de-al treilea pachet energetic ce limitează dreptul producătorilor de energie de a poseda și gestiona rețele de transport ucrainene. Respectarea de către Ucraina a normelor acestui al treilea pachet energetic face imposibilă participarea concernului rus Gazprom la gestionarea gazoductelor ucrainene. Gazprom construiește deja mai multe gazoducte ce ocolesc Ucraina, pentru a putea controla tranzitarea gazelor rusești către Europa. Declarațiile președintelui Ianukovici au survenit după ce guvernul de la Kiev a decis suspendarea procesului de pregătire a acordului cu UE și relansarea relațiilor economice cu Rusia și cu celelalte state membre ale Comunității Statelor Independente (CSI). Încercând să justifice pasul înapoi făcut înaintea Summit-ului de la Vilnius, Viktor Ianukovici a declarat că Ucraina va aștepta cele mai bune condiții pentru eventuala semnare a unui acord de asociere cu Uniunea Europeană: „Vom aștepta un nivel confortabil pentru noi, pentru interesele noastre; atunci când ne vom putea pune de acord asupra unor condiții normale, vom putea vorbi de semnarea acestui document... Când vor fi întrunite aceste condiții – mai devreme sau mai târziu – vom vedea. Aș vrea să se întâmple cât mai curând posibil”.

În contextul menționat, președintele polonez, Bronislaw Komorowski, a declarat într-un interviu acordat cotidianului *Gazeta Wyborcza* că Bruxelles-ul a subestimat capacitățile de “șantaj” ale Moscovei asupra Kievului, care au determinat Ucraina să suspende pregătirea Acordului de Asociere cu UE: “Bruxelles-ul a comis o eroare de apreciere a fondului problemei în relațiile UE-Ucraina. Nu este vorba despre problema Iulia Timoșenko, ci despre politica de presiune și șantaj exercitată asupra Ucrainei de către vecinul său din Est... Vom lucra la o reacție înțeleaptă și fermă a Uniunii Europene față de dictatul rus la adresa Ucrainei”.

Gigantul Gazprom, versus Ucraina

Cele două companii naționale Naftogaz și Gazprom au ajuns la un acord cu privire la amânarea datoriei Ucrainei pentru gazul consumat în perioada octombrie-decembrie până în primăvara lui 2014, a declarat șeful Naftogaz, Evgheni Bakulin. Înțelegerea dintre cele două companii a fost posibilă pe fondul refuzului autorităților ucrainene de a semna Acordul de Asociere la UE la summitul Parteneriatul Estic de la Vilnius. Mai mult,

acțiunile Gazprom au de suferit de pe urma protestelor de la Kiev. Acestea au scăzut la minimul ultimelor trei luni la New York și Moscova, din cauza celor mai ample proteste politice după 2004 din Ucraina. Certificatele americane de depozit ale Gazprom sunt în declin cu 1% la bursa din New York, după ce anterior au coborât cu 3%. La Moscova, titlurile Gazprom sunt în scădere cu 2%, continuând declinul anterior de 1%, când au atins minimul ultimelor trei luni. Vicepremierul rus Igor Suvalov a declarat că Rusia va oferi gaze naturale ieftine Ucrainei, dacă aceasta va intra în Uniunea vamală creată cu Belarus și Kazahstan. Datorită protestelor de la Kiev, Gazprom va fi nevoit probabil să reducă prețul foarte ridicat impus pentru gazele livrate Ucrainei, iar aceasta va încerca să obțină majorarea tarifelor de tranzit, consideră experți în domeniu din Azerbaidjan.

Rusia avertizează Occidentul să nu se implice în Ucraina

Pe fondul tensiunilor de la Kiev, Rusia a avertizat în mai multe rânduri statele vestice ale Europei să nu intervină în problemele interne ale Ucrainei. Ministrul rus de externe Serghei Lavrov a declarat, cu ocazia participării la reuniunea ministerială a Consiliului NATO-Rusia (decembrie 2013), că Rusia speră că Ucraina va depăși criza prin care trece într-un mod constituțional și a avertizat împotriva oricărui amestec din afară. Declarațiile făcute de NATO în legătură cu situația din Ucraina creează o imagine distorsionată a evenimentelor, a afirmat Serghei Lavrov: „Nu știm pentru ce NATO face astfel de declarații. Nu știm de ce domnul secretar general al NATO, A. F. Rasmussen, răspunde la întrebări privind posibilitatea că Rusia ar putea să trimită trupe în Ucraina. Nu știm de ce sunt puse asemenea întrebări. Toate acestea, în opinia mea, creează o imagine distorsionată a evenimentelor din Ucraina”. Șeful diplomației ruse a insistat că „astfel de semnale ar putea să genereze în capetele inflamate o viziune incorectă a ceea ce se întâmplă în Ucraina”.

În replică, secretarul general al Alianței Nord-Atlantice, Anders Fogh Rasmussen a declarat că extinderea NATO către Est răspunde și intereselor Rusiei, întrucât întărește securitatea acestei țări. „Eu mă opun categoric ideii potrivit căreia extinderea NATO a contribuit la slăbirea securității în zona euro-atlantică. Dimpotrivă, datorită extinderii și politicii <porților deschise> pe care o promovează, Alianța a contribuit la consolidarea păcii, securității și stabilității în Europa, situație de care profită și Federația Rusă”, a afirmat

Rasmussen. Rusia „încearcă să-și asigure stabilitatea și securitatea de-a lungul frontierelor occidentale. Este exact ceea ce îi oferă procesul de extindere a Alianței și UE”, a accentuat Rasmussen, după o reuniune ministerială NATO-Georgia.

Între timp situația a evoluat. Crimeea a intrat în componența Federației Ruse începând de marți, 18 martie, conform unui acord semnat de președintele rus și conducerea peninsulei.

Presa străină a relatat în aceeași zi că președintele Putin a informat oficial Parlamentul și Guvernul rus în legătură cu solicitarea Crimeei de a face parte din Rusia, prima etapă legislativă necesară pentru a putea integra peninsula în Federația Rusă. În urma unui referendum organizat la 16 martie, privind alipirea Crimeei la Rusia, Comisia Electorală din Crimeea a arătat că 97% dintre cei care au votat s-au pronunțat pentru unire. Referendumul a fost însă declarat ilegal de guvernele occidentale, de OSCE și de UE.

Până la 1 ianuarie 2015 va fi o perioadă de tranziție pentru reglementarea problemelor de integrare a Crimeii în sistemul economic, financiar și judiciar al Rusiei.

Chiar dacă acordul semnat a intrat în vigoare imediat, parlamentarii ruși urmează să ratifice o lege ce include în Federația Rusă cei doi noi subiecți — Crimeea și orașul Sevastopol care are un statut special. Ratificarea legii în cauză va fi doar o simplă formalitate.

Obama a declarat, la o zi după referendumul privind alipirea Crimeei la Rusia și la scurt timp după ce Washingtonul și Uniunea Euroeană au anunțat sancțiuni nominale vizând 21 de oficiali ruși și proruși din Ucraina care includ interdicția de călătorie și blocarea conturilor, că "noi provocări nu vor face decât să izoleze și mai mult Rusia și să-i diminueze statutul în lume".

Unii experți susțin că din anumite motive Crimeea rămâne, totuși, "la mila" Ucrainei. Un scenariu al opririi alimentării cu apă și energie însă este exclus, având în vedere cercul vicios în care sunt implicate cele trei entități. Pe de o parte, Crimeea depinde de Ucraina, situație pe care Rusia nu o poate schimba prea repede, iar pe de altă parte Ucraina depinde de gazele rusești care acoperă mai mult de jumătate din consumul său intern.

Crimeea este aprovizionată, în prezent, cu energie electrică de Ucraina. În jur de 80% din necesarul de energie trece prin Istmul Perekop,

singura fâșie de pământ care leagă peninsula de țarm. Regiunea consumă în jur de 1,2 gigawați de curent anual, însă doar o mică parte este acoperită de cele patru centrale termale situate pe propriul teritoriu.

Evoluțiile sunt în curs ; deocamdată Ucraina a decis să nu mai facă parte din Comunitatea Statelor Independente (CSI), organizație formată din foste state sovietice și a semnat Acordul de Asociere și Liber Schimb cu U.E.

Dan Bărbuț

TRANSNISTRIA – O PROVOCARE PENTRU ROMÂNIA

Ce este Transnistria?

În sens restrâns, *Transnistria* (*Pridnestrovie*, în limba rusă) desemnează astăzi „totalitatea teritoriilor și localităților Republicii Moldova aflate la est de fluviul Nistru”. În sens larg, prin noțiunea istorico-geografică *Transnistria* se înțelege, de obicei, teritoriul cuprins între Nistru și Bug, limitat la nord de o linie imaginară ce trece de la Movilău (Moghilev) la Jmerinka, coborând pe cursul Bugului până la țărmul Mării Negre. Potrivit recensământului efectuat de sovietici în 1926, pe teritoriul respectiv populația reprezenta peste 2 500 000 de locuitori (1 070 000 - ucraineni, 710 000 - ruși, 300 000 - evrei, 290 000 – români, 125 000 – germani, precum și câteva zeci de mii de tătari, lituanieni, bulgari, greci, armeni ș.a.).

Primele încercări de organizare autonomă a teritoriului din stânga Nistrului, cu pretenții de enclavă cu atribute de statalitate, datează din perioada ce a urmat Revoluției bolșevice (octombrie 1917) și unirii Basarabiei cu România (martie 1918). După mai multe căutări (între care se remarcă îndeosebi încercarea de creare, în 1919, a *Republicii Sovietice Socialiste Basarabia* și constituirea la Odesa a așa-numitului *guvern provizoriu basarabean*), la 12 octombrie 1924 a fost înființată *Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (RASSM)*, având inițial o suprafață de 7 516 km² și o populație de 545 500 locuitori. RASSM a funcționat ca republică autonomă, în componența Ucrainei, până în vara anului 1940, când – la dimensiuni mai reduse – a format împreună cu Basarabia, ruptă din nou din trupul țării în urma notelor ultimative ale guvernului de la Moscova, *Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM)*, intrând de această dată în componența URSS.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, regiunea dintre Nistru și Bug (denumită convențional *Transnistria*) s-a aflat sub administrație românească, ca o entitate autonomă organizată în 13 județe, în baza unei *Înțelegeri germano-române* asupra siguranței administrației și exploatării economice a teritoriilor dintre Nistru și Bug (Transnistria) pe de o parte, și Bug și Nipru (regiunea Bug-Nipru) pe de altă parte, înțelegere semnată la Tighina, la 30 august 1941. La vremea respectivă, Transnistria, cu o populație totală de aproximativ 1 200 000 de locuitori, avea o suprafață de circa 44 000 km² și reprezenta „ținutul ce se întindea între Nistru și Bug, până la limanul Niprului, iar în nord până la apa Niomjâi și a Rovului, cu regim de teritoriu vremelnic ocupat”.

Unii cercetători afirmă tranșant că Transnistria *n-a figurat niciodată în vreun atlas geografic sau manual de istorie*. „Din punct de vedere geografic”, scrie Dora Litani, „*Transnistria* a însemnat o denumire nouă, creată ad-hoc, și a avut o

durată efemeră”. Într-un mod asemănător scrie și istoricul Jean Ancel: „Constituirea Transnistriei, al cărei nume însemna *dincolo de Nistru*, ca o entitate geografică separată a fost un act deliberat”. Cercetătorii dedicați studierii istoriei Holocaustului folosesc în mod obișnuit termenul *Transnistria* pentru a desemna teritoriul pe care s-au derulat evenimentele tragice legate de deportarea evreilor în regiunea dintre Nistru și Bug, în anii 1941-1944.

Istoricii și politicienii români din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, în frunte cu Nicolae Iorga, foloseau curent sintagma *de peste Nistru* pentru a desemna teritoriul din stânga Nistrului pe care s-au stabilit din timpuri străvechi populație românească sau strămoși ai săi. Documente evocate de N. Iorga menționează circulația sintagmei *Daci Transnistrieni* în secolul XVII, iar tot pe atunci un martor ocular din Lvov vorbește de *cohorte de veterani ale Dacilor Transnistrieni*.

Noțiunea *Transnistria* a intrat astăzi în limbajul politico-diplomatic și în analizele geopolitice dedicate, de regulă, unui *conflict înghețat* din spațiul post-sovietic. Ea este utilizată frecvent în sensul său restrâns, suprapunându-se cu așa-numita *Republică Moldovenească Nistreană (RMN)*, autoproclamată în septembrie 1990, având o suprafață de 4 000 km² și o populație de circa 600 000 locuitori. Din punct de vedere administrativ, RMN include însă și zone din dreapta Nistrului (de ex., Tighina), care nu au aparținut niciodată Transnistriei.

Expansiunea Rusiei până la Prut. Anexarea Basarabiei

În partea a doua a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, pe măsura slăbirii Imperiului Otoman, pretențiile marilor puteri din regiune (Imperiile Habsburgic și Țarist) pentru a-și impune dominația asupra principatelor române au sporit neconținut.

În 1775, Austria a ocupat nordul Moldovei, numit ulterior Bucovina (Țara Fagilor), iar otomanii au recunoscut această anexiune. La rândul său, Rusia țaristă, după anexarea Crimeii (1783), a declanșat un război pustiitor pentru ocuparea Okeacovului (1787-1791), în urma căruia, prin pacea încheiată cu Imperiul Otoman la Iași (29 decembrie 1791), anexează teritoriul dintre Bug și Nistru, la sud de râul Iagorlâc. Partea din stânga Nistrului situată la nord de râul Iagorlâc a fost ocupată de Rusia în 1793, după cea de-a doua împărțire a Poloniei.

Aleksandr Soljenițin menționează că, „prin pacea de la Iași, Rusia a dobândit ieșirea la frontierele sale naturale: la Marea Neagră, inclusiv Crimeea, și la Nistru. (Așa cum ajunsese deja la Oceanul Înghețat și la Pacific). Se putea înțelege că se va opri aici...”. Nu s-a întâmplat însă așa.

În urma unui nou război ruso-turc (1806-1812), prin Tratatul de pace semnat la București, la 16/28 mai 1812, Rusia anexează teritoriul istoric al Țării Moldovei dintre Nistru, Dunăre și Prut, pe care îl va denumi din 1813 Basarabia.

Românitatea populației compacte dintre Dunăre, Carpați și Nistru, precum și latinitatea limbii și caracterul unitar al acesteia au fost recunoscute de popoarele din vecinătate încă din vechime. O dovadă de netăgăduit o oferă Harta Daciei, realizată de Ptolemeu la două secole d.Hr. Mai târziu, cartografi europeni de renume din secolele XV-XVIII consemnează în hărțile lor existența unor state bine delimitate, circumscrise în vatra vechii Dacii, sub numele Valahia și Moldova. Basarabia desemna atunci o mică regiune din sudul Moldovei (ținutul Bugeacului). La două decenii de când devenise împărțită, Ekaterina a II-a (1762-1796) intenționa să re-creeze Dacia, punând împreună Moldova, Valahia și Basarabia (Bugeacul) sub oblăduirea Imperiului Rus. După încheierea păcii de la Iași, Ekaterina a II-a l-a numit printr-un ucaz din 11 februarie 1792 pe Gavriil Bănulescu Bodoni (ierarh basarabean) ca mitropolit al Moldovei și Munteniei, cu intenția vădită ca rușii să aibă „un om de-al lor în Principate”, după cum consemnează istoricul Nicolae Popovschi.

Dincolo de *mania* țarinei de a pune mâna pe alte țări – expresia îi aparține istoricului rus Derjavin, citat și de Soljenițin – planul de re-creare a Daciei, la care a fost nevoită să renunțe datorită evoluțiilor generale din Europa, rămâne o dovadă că în viziunea rusă a acelei perioade teritoriile vetrei românești și populația acestora reprezentau un tot unitar.

Planurile expansioniste ale țarinei Ekaterina a II-a au fost reluate de urmașii săi, mai ales de Alexandru I (1801-1825), în timpul căruia aproape jumătate din Moldova a fost alipită Rusiei. După o nouă ocupare militară rusă a țărilor române, începând cu 1806, administrația imperială de la Sankt Petersburg pregătise chiar un plan de reorganizare a teritoriilor românești în patru gubernii, astfel: două în Muntenia, una în Moldova și una în Basarabia (ținutul Bugeacului).

Pe lângă ocupația militară, Alexandru I s-a preocupat și de implicarea Bisericii Ortodoxe Ruse în organizarea religioasă a teritoriilor românești, având în vedere că încă după pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774), Rusia obținuse dreptul de a se manifesta ca *protector al credinței ortodoxe în întregul Imperiu Otoman*. Dar, așa cum notează Soljenițin, deși dreptul de *protector* era perceput într-o accepție *pur religioasă*, chiar de la început „proiecta asupra viitorului un teribil spectru politic”. Mai apropiat de evenimentele de atunci, Karl Marx nota în 1853 că Principatele „s-au veștejit la umbra protecției ruse”. Cu alte cuvinte, ocupația militară și politică rusă a fost urmată de fiecare dată și de ocupație religioasă, ceea ce nu au făcut turcii în întreaga perioadă de dominație în spațiul carpato-danubiano-

ponic. Într-adevăr, printr-un ucaz din 1808 al lui Alexandru I, în țările române este înființat un *exarhat*, având ca scop apropierea principatelor de biserica rusă. Printr-un ucaz sinodal din 12 martie 1808, legăturile bisericii române cu patriarhia Constantinopolului erau întrerupte, toate chestiunile urmând să fie soluționate de Sinodul bisericii ruse. La 27 martie 1808, mitropolitul Gavriil Bănulescu Bodoni a fost numit „membru al Sf. Sinod și exarh al lui în Moldova, Valahia și Basarabia”. Exarhatul a funcționat timp de patru ani (martie 1808-mai 1812), încetându-și existența odată cu retragerea trupelor ruse.

După o nouă victorie a trupelor rusești, sub comanda lui M.I. Kutuzov, în toamna anului 1811, turcii acceptă începerea negocierilor de pace, mai întâi la Giurgiu, apoi la București. Pretențiile rusești au fost maximale: principatele să treacă în componența împărăției lui Alexandru I. În fața opoziției categorice a Porții Otomane, rușii își reduc cererile la Moldova dintre Siret și Nistru pentru ca, în final, sub presiunea iminenței invaziei napoleoniene în Rusia, să se „mulțumească” cu jumătatea estică a teritoriului moldovean, situată între Prut și Nistru, împreună desigur cu Basarabia, adică ținutul Bugeacului. Totodată, au fost încorporate vechile cetăți moldovenești de pe malul stâng al Nistrului (Hotin, Soroca, Bender/Tighina și Cetatea Albă), precum și Chilia și Ismail, care secole la rând au jucat rolul de *bastioane* de strajă la marginea răsăriteană a Europei, menite „să apere civilizația și creștinătatea latino-occidentală” (Mircea Eliade).

Prin pacea de la București, semnată de reprezentanții Turciei și Rusiei la 16 mai 1812, ambele imperii beligerante își încâlcau flagrant vechile promisiuni și angajamente consemnate în tratate încheiate cu principatele înainte cu câteva secole: Alexandru I nesocotea tratatele semnate de predecesorii săi, în 1656 și, respectiv, 1711, prin care aceștia recunoșteau granița pe Nistru a „pământurilor principatului Moldovei, după vechea hotărnicire moldovenească”; la rândul ei, „Turcia nu putea ceda ceea ce nu-i aparține” (Marx), deoarece avea doar un drept de suzeranitate, nu și de cesiune, asupra principatelor, cărora se angajase să le apere integritatea.

Pentru scurt timp după anexare, puterea rusă a încercat să păstreze o aparență de normalitate, numind ca guvernator civil al provinciei pe Scarlat Sturza, un vechi boier moldovean stabilit de două decenii în Rusia, cu păstrarea vechilor legi și obiceiuri moldovenești. În curând, însă, speranțele în rolul protector și eliberator al Rusiei țariste aveau să se spulbere pentru moldoveni. Printre primele măsuri luate de noua ocârmuire s-au numărat extinderea abuzivă și oficializarea în 1813 a denumirii **Basarabia** de la ținutul Bugeacului asupra întregului spațiu al Moldovei dintre Prut și Nistru, alipit Imperiului Rus. Urmărindu-se din start *înstrăinarea populației din stânga Prutului de sorginea ei istorică*, așa cum consemnează un

istoric de la Chișinău, la numai un an de la alipire, în 1813, guvernatorul civil este înlocuit cu un guvernator militar, generalul I. M. Gating, care va forța introducerea legislației ruse în noua provincie. Tot în 1813, Biserica Ortodoxă Rusă înființează Eparhia Chișinăului și a Hotinului, în frunte cu mitropolitul Gavriil Bănulescu Bodoni. Mitropolia Moldovei este astfel și ea ruptă în două și înstrăinată, fiind împiedicată să-și mai exercite jurisdicția canonică în teritoriul din stânga Prutului. O situație similară s-a înregistrat și în privința parohiilor catolice din Basarabia cărora, în baza unui decret imperial special, le-au fost întrerupte legăturile cu Moldova din dreapta Prutului, fiind trecute sub jurisdicția mitropolitului de Movilău, capul Bisericii Romano-Catolice din Rusia.

Care au fost consecințele politicii de colonizare și asimilare în Basarabia? Una dintre ele, cu implicații directe asupra destinului identității românilor basarabeni, a reprezentat-o *deznaționalizarea nobilimii*, care, potrivit opiniei unui renumit istoric (Alexandru Boldur), *sub dominațiunea rusă și-a pierdut steagul național*. Datele statistice și documentare sunt relevante. La șase ani după anexiune, în 1818, lista nobililor din Basarabia număra 145 de familii, din care 138 (95 la sută) erau de origine moldovenească. În 1912, la centenarul anexării Basarabiei de către Rusia, numărul familiilor nobiliare ajunsese la 468, dar compoziția lor etnică era schimbată radical: 327 dintre acestea, mai mult de două treimi (69 la sută), erau nemoldovenești, în timp ce numai 137 (30 la sută) mai proveneau din Moldova. Drept urmare, în ajunul unirii din 1918, marea majoritate a nobilimii din Basarabia era *fidelă statului și tronului țarilor ruși, străină mentalității naționale*. Deznaționalizarea nobilimii a fost însoțită, implicit, de pierderea identității de către majoritatea intelectualității basarabene.

Esența conflictului transnistrean

Regiunea de est a Republicii Moldova (Transnistria) conservă de mai multă vreme ceea ce în terminologia Consiliului Europei a fost definit ca unul dintre *conflictele înghețate* din spațiul ex-sovietic. Un conflict controversat care, în opinia experților, nu are nicidecum conotații etnice, ci exclusiv politice. Altfel spus, un conflict localizat într-o zonă folosită tradițional ca avanpost al intereselor rusești în sud-estul Europei, reinventat de artizanii politicii Kremlinului și activat violent în 1992, la scurt timp după destrămarea URSS și proclamarea independenței tânărului stat Republica Moldova.

La 24 decembrie 1989, Congresul deputaților poporului al URSS adopta o Hotărâre prin care condamnă „semnarea Protocolului secret adițional din 23 august 1939 și a altor înțelegeri secrete cu Germania” și recunoștea că acestea „sunt, din punct de vedere juridic, lipsite de temei și de valabilitate din momentul semnării lor”. Totodată, se sublinia faptul că înțelegerile secrete cu Germania „au fost folosite

de Stalin și anturajul său pentru a da ultimatumuri și a exercita presiuni asupra altor state prin recurgerea la forță, încalcând obligațiile juridice asumate față de acestea”. Comisia Sovietului Suprem al URSS, dând o apreciere politică și juridică a Tratatului sovieto-german de neagresiune din 1939, încerca să meargă chiar mai departe, susținând că pentru Stalin „principalul motiv l-a constituit nu tratatul ca atare, ci tocmai ceea ce a devenit obiect al protocoalelor secrete: adică posibilitatea de a introduce trupe în republicile baltice, în Polonia și în Basarabia și, în perspectivă, chiar în Finlanda. Adică motivul central al tratatului a constat în ambițiile imperiale”.

Denunțarea de către forul legislativ al URSS, la finele anului 1989, după prăbușirea comunismului în țările est-europene, a înțelegerilor secrete cu Germania nazistă, marca fără îndoială un pas înainte, în consonanță cu „noua gândire” promovată de Gorbaciov, care se străduia să convingă Occidentul că Uniunea Sovietică este hotărâtă să rupă definitiv cu trecutul totalitar stalinist. Cu toate acestea, era mai degrabă un gest de condamnare formală, în încercarea de a se distanța de un trecut stânjenitor, pentru că sovieticii nu au pus niciodată problema lichidării consecințelor practice ale împărțirii sferelor de influență în estul Europei de către URSS și Germania nazistă. Dimpotrivă, în pofida renunțării oficiale, anunțate de către Gorbaciov, la așa-numita *doctrină intervenționistă* a lui Brejnev, în fapt, cel puțin în spațiul URSS, Moscova a recurs masiv la forța armată pentru înăbușirea primelor încercări de redobândire a independenței, atât în țările baltice și RSS Moldovenească, cât și în republicile caucaziene și central-asiatice ocupate, de asemenea, prin forță, dar nu neapărat sub oblăduirea Pactului Ribbentrop-Molotov.

Despre „evenimentele sângeroase de la Vilnius, din 12 și 13 ianuarie 1991” și încercarea „stângace de redobândire a controlului asupra Țărilor Baltice”, Andrei Graciov, secretarul de presă al lui Gorbaciov în ultimele luni de mandat la conducerea URSS, nota cu îndreptățire: „postulatele noii gândiri, care au trecut corect examenul politicii externe, erau puse la încercare pe căile Balticii. Și catastrofa s-a produs. S-a încercat rezolvarea unor probleme noi, determinate de viața reală, prin metode vechi”.

Problema Transnistriei – în Mapa Specială a secretarului general. Politica dublului standard

În contextul preocupărilor pentru elaborarea și adoptarea unui Tratat asupra Uniunii reînnoite, la începutul anului 1990, când intensitatea și amploarea manifestărilor de renaștere națională prefigurau tot mai clar fragmentarea și, în scurt timp, destrămarea URSS, strategii de la Kremlin – în încercarea de a găsi soluții de salvare a imperiului –, au elaborat un material intitulat „Despre rolul autonomiilor”, introdus în celebra Mapă Specială a secretarului general al PCUS cu probleme de

interes major pentru Uniunea Sovietică. Materialul menționat schița o nouă concepție privind modalitățile de reformare a URSS: în locul celor 15 republici unionale cu dreptul de a ieși din componența Uniunii Sovietice, noul Tratat asupra Uniunii urma să fie semnat de 35 de subiecți, dintre care 15 erau republici unionale, iar 20 erau autonomii existente pe teritoriile lor, însă fără a avea drept la secesiune.

La 26 aprilie 1990, Sovietul Suprem al URSS a adoptat Legea privind drepturile egale ale republicilor unionale și autonome în domeniile social-economic, administrativ, cultural etc. De fapt, în culise se regizau deja jocuri prin care Kremlinul miza pe „mobilizarea vasalilor săi împotriva vasalilor săi”, cu scopul de a încuraja „apetitul elitelor regionale pentru formarea unor noi enclave autonome”. Ideea este împărtășită și de cercetătorul american Charles King, care scrie: „Deși revolta din Transnistria a fost în general prezentată ca o revoltă a slavilor împotriva politicilor naționaliste ale Chișinăului, adevărata sursă a violențelor după 1990 s-a aflat la nivelul elitelor politice. Legile limbii și ridicarea unei noi generații de politicieni basarabeni amenința poziția transnistrenilor în cadrul ierarhiei politice și sociale. Reacția la mișcarea națională nu era o revoltă a minorităților, ci o revoltă a unei elite înlăturate de la putere împotriva celor care îi amenințau pozițiile”.

Acutizarea problemei naționale, considerată mult timp rezolvată definitiv în URSS, l-a determinat pe Gorbaciov să-i consacre o atenție specială la Plenara CC al PCUS din februarie 1988, când a subliniat că adevăratul internaționalism este posibil doar în condițiile respectării „demnității, culturii, limbii și istoriei fiecărui popor”, condamnând totodată „naționalismul orb în orice formă a sa”. În raportul prezentat la o altă Plenară a CC al PCUS, la 19 septembrie 1989, Mihail Gorbaciov a reluat chestiunea așa-numitei *crize a naționalităților*, susținând că „nu putem conta pe succesul perestroicii⁸ dacă nu rezolvăm problema relațiilor interetnice”. Liderul sovietic mergea mai departe, vorbind despre nevoia unor „mecanisme politice potrivite” și chiar de „o schimbare fundamentală în sistemul care a fost în vigoare” până atunci, în modul de abordare a procesului de autodeterminare a națiunilor din componența URSS.

Toate aceste așa-numite *drepturi lărgite* pentru naționalitățile Uniunii aveau însă o limită peste care nu se putea trece: să nu pună în discuție „schimbări teritoriale, o nouă trasare a frontierelor și unităților statale, naționale și administrative” deoarece – susținea Gorbaciov –, „actuala trasare a teritoriului, în

⁸ *Restructurare*, denumirea generică a politicii reformiste promovate de Gorbaciov, care, în pofida intențiilor inițiatorului ei, a dus la căderea comunismului de tip sovietic și, în cele din urmă, la destrămarea URSS.

funcție de naționalități, nu constituie un obstacol în calea unei vieți normale a oamenilor, din orice colț al țării”. Printr-o astfel de abordare, în pofida pretențiilor sale de a se detașa de stalinism și hrușciovism, Gorbaciov își dădea, în fapt, girul asupra unui întreg șir de abuzuri și crime comise de Stalin și Hrușciov împotriva diverselor naționalități și comunități etnice de pe cuprinsul URSS, prin amputări teritoriale, deportări și dislocări masive de populații, precum și printr-o cruntă rusificare a acestora.

Mai mult, Gorbaciov se dovedea un demn continuator al doctrinei cominterniste fundamentate de „experimentata școală leninist-stalinistă” în problema națională și a frontierelor interne ale URSS, așa cum se exprima un lider bolșevic la Congresul al V-lea al Cominternului desfășurat la Moscova în vara anului 1924. La o ședință a respectivului Congres, din 30 iunie, D. Z. Manuilski (1883-1959), membru al Prezidiului Comitetului Executiv al Cominternului, afirma că puterea sovietică a recunoscut „dreptul fiecărei națiuni și naționalități din cadrul URSS de a ieși în orice minut din ea”. Dar – susținea vorbitorul – bolșevicii au realizat „unirea popoarelor într-o uniune frățească” și, deci, nu se mai pune problema granițelor, care devine secundară. Întrucât s-a înfăptuit socializarea avuției naționale, iar cetățenii sovietici au drepturi egale asupra acesteia indiferent în ce zonă a URSS ar locui, „chestiunea granițelor între statele care fac parte din uniunea noastră are o importanță exclusiv administrativă și nu poate duce la niciun fel de conflicte”. În spiritul doctrinei iluștrilor săi predecesori, Gorbaciov confirma la plenara din septembrie 1989 faptul că „procesele economice, sociale, demografice și migrațiile interetnice au făcut ca mai mult de șaizeci de milioane dintre cetățenii noștri să trăiască în afara granițelor republicii lor de origine”, iar „o retrasare a hărții geopolitice ar însemna să complicăm o situație care și așa nu este simplă”. În concepția liderilor sovietici, deopotrivă reformiști sau conservatori, naționalismul „orb” sau „agresiv” din diverse republici unionale, care doreau să ajungă la o independență reală față de centru, era echivalat cu tentația spre secesiune și separatism, fiind condamnat cu virulență și necondiționat, ca o amenințare directă la adresa integrității URSS. Nu în același fel era privit separatismul enclavelor autonome din diversele republici unionale, care periclita în mod evident integritatea republicilor respective, dar nu și pe cea a colosului care era URSS. În fond, este vorba de un limbaj al dublului standard, folosit și de Gorbaciov, la care liderii de la Kremlin nu au renunțat niciodată. În mod paradoxal, însă, așa cum arată unii istorici și analiști ruși de prestigiu, prăbușirea URSS nu s-a datorat „naționalismului antirusesc” din republicile unionale care aspirau la independență, ci chiar „separatismului rusesc”, fenomen nou și neașteptat, care în perioada de afirmare a

lui Boris Elțin a devenit „una din forțele demolatoare ale Uniunii Sovietice, create și construite în jurul RSFS Ruse”.

Enclavele separatiste sau „autonomiile”, cum erau denumite în materialul din Mapa Specială a secretarului general, se simțeau atrase ca de un magnet de centrul imperial, iar comportamentul lor nu ieșea cu nimic din cuvântul Moscovei. În mod firesc, ele erau privite cu simpatie, reprezentând un instrument în mâinile puterii centrale pentru a exercita presiuni asupra republicilor „rebele” și a le readuce la ordine sau, în cazul extrem al desprinderii din imperiu, pentru a menține un anumit control asupra acestora, prin amenințarea integrității lor teritoriale. Utilizarea acestei metode s-a adevărit și în cazul Transnistriei, unde liderii populației rusofone, majoritare în raioanele din stânga Nistrului, s-au mobilizat, cu sprijin direct de la Moscova, pentru a crea din nou o republică autonomă în această regiune, care își propunea inițial să militeze pentru apărarea socialismului și a Patriei sovietice unice.

Amorsarea conflictului transnistrean

Primul semnal oficial de manifestare a separatismului transnistrean a fost transmis la sesiunea a XIII-a a sovietului orașenesc Tiraspol, desfășurată la 13 septembrie 1989, când s-a lansat un apel către „toți oamenii muncii” din raioanele Tiraspol, Bender, Rîbnița, Slobozia, Camenca, Bălți, Grigoriopol și Dubăsari, cu propunerea de a crea o republică autonomă în cadrul RSSM. Invocându-se prevederi din documente ale PCUS cu privire la problema națională, în scurt timp au fost constituite o serie de comisii care să pregătească proiectele pentru înființarea respectivei republici autonome. O comisie specială pentru fundamentarea juridică a „Republicii Autonome Sovietice Socialiste Nistrene”, constituită în încercarea de a justifica înființarea unei republici autonome, a pus în discuție legalitatea hotărârii din 2 august 1940 când, în urma anexării Basarabiei de către URSS, a fost dizolvată RASSM, iar o parte a acesteia și o parte a noului teritoriu ocupat au fost contopite în cadrul RSSM.

La 2 iunie 1990, un „congres” al regiunii nistrene organizat la Parcani (raionul Slobozia) a decis constituirea „Consiliului coordonator al regiunii nistrene”, avându-l ca președinte pe Igor Smirnov, directorul uzinei producătoare de echipamente militare Electromaș, venit la Tiraspol din Rusia în noiembrie 1987. În acest mod, în cadrul RSSM au fost create primele structuri de putere paralele, care nu se mai subordonau legislației și organelor centrale de la Chișinău, ci Legii URSS privind bazele autoadministrării și gospodăririi locale.

La 2 septembrie 1990, la Tiraspol s-a desfășurat „congresul de constituire a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Nistrene (RSSMN). Deși se insinua că RSSMN ar fi succesoarea de drept a fostei RASSM, s-a preferat o anumită ambiguitate, evitându-se ideea unei simple reeditări a entității create de bolșevici în

1924. Pentru a se preveni un eventual conflict de interese cu Ucraina (deoarece fosta RASSM funcționase în componența RSS Ucrainene), dar și pentru a justifica includerea orașului Tighina/Bender (care a aparținut dintotdeauna Moldovei dintre Prut și Nistru) sub administrația noii republici, RSSMN s-a autoproclemat republică unională în cadrul URSS, ca subiect egal în drepturi cu celelalte republici unionale. Așa cum subliniază unii autori, „alăturarea calificativului *moldovenească* la numele republicii *nistrene* nu a fost accidentală. Ea a avut menirea de a capta simpatiile moldovenilor din regiune și de a-i înstrăina de frații lor de peste Nistru, de a face, pentru orice eventualitate... din această enclavă un depozitar al patrimoniului etnocultural moldovenesc, în veșmânt rusesc”.

În fapt, se pregăteau din nou condițiile pentru afirmarea unui „popor moldovenesc nistrean” cu identitate proprie, diferită de cea a românilor basarabeni, care s-ar fi format – așa cum se susținea la „congresul” de la Tiraspol – pe parcursul unor „procese istorice” încheiate „cătred sfârșitul secolului al XVIII-lea, odată cu crearea Novorusiei în cadrul Statului Rus”, adică odată cu ocuparea/anexarea teritoriului dintre Nistru și Bug de către Imperiul țarist. În acest fel, erau actualizate și „bazele științifice” pentru declararea teritoriului Transnistriei (inclusiv Benderul) ca „pământuri rusești”. Iar declarații de acest gen nu vor întârzia să apară chiar în preajma declanșării violențelor militare. Cu același prilej, au fost adoptate mai multe documente (o rezoluție, precum și o serie de declarații) care stipulau respingerea măsurilor luate în ultimul timp la Chișinău în contextul procesului de renaștere națională⁹, ceea ce semnifică desprinderea practic din componența RASSM și autoproclemarea RSSMN ca „stat suveran în cadrul URSS”. Obiectivele „congresului” au fost sintetizate astfel de unul din liderii de la Tiraspol: „URSS... este patria noastră... fără de care nu ne imaginăm. Acesta este scopul nostru principal, și noi tindem să contribuim la reorganizarea și renașterea Uniunii pe baze noi”.

„Congresul” se desfășurase cu acordul și sprijinul masiv și direct al mai multor structuri și cercuri de putere de la Moscova, o dovadă în plus fiind și faptul că, în ziua de 2 septembrie, Ministerul de Interne al URSS a deplasat la Tiraspol o unitate specială pentru a-i „apăra” pe participanții, pe care de altfel nu-i amenințase nimeni.

Încercările conducătorilor de la Chișinău de a obține sprijin la Moscova pentru stoparea procesului separatist din raioanele de est ale RASSM s-au lovit de

⁹Erau, în primul rând, vizate legile cu privire la funcționarea limbilor, revenirea la grafia latină și reintroducerea tricolorului ca Drapel de stat.

opoziția puternică a unor factori politici și militari de decizie, în frunte cu Anatoli Lukianov, președintele Sovietului Suprem al URSS, care participaseră nemijlocit la montarea „mecanismului separatist” transnistrean.

La rândul său, M. Gorbaciov avea un comportament ezitant și contradictoriu. El catalogase inițial pozițiile intransigente ale separatiștilor transnistreni ca fiind un răspuns la „acțiunile nechibzuite ale conducerii de la Chișinău”. Premierul sovietic Nikolai Rîjkov avertiza și el că Moldova risca să devină un al doilea Karabah, dar cu consecințe mult mai grave datorită structurii sale „multietnice”. La o întâlnire cu deputați ai poporului din URSS din partea RSSM, desfășurată la Moscova la 12 septembrie 1990, Gorbaciov a afirmat, în prezența lui A. Lukianov și a premierului N. Rîjkov: „Dezbinarea popoarelor și dezmembrarea teritoriilor este o crimă și ea nu poate fi admisă”. Cu un alt prilej, la 22 septembrie 1990, Gorbaciov își exprima nemulțumirea la tribuna Sovietului Suprem al URSS față de Declarația de suveranitate adoptată de Parlamentul de la Chișinău, la 23 iunie în același an: „Devierile, erorile în politică au dus la aceea că astăzi se află în pericol integritatea acestei, în general foarte dinamice, integrate, interdependente republici. Sub impactul acestei declarații adoptate în Moldova, care nu conținea prevederea privind rămânerea Moldovei în cadrul Uniunii Sovietice, dar vorbea despre o comunitate sau concubinaj, s-a declanșat procesul clătinării, intensificării alarmei și neliniștii”.

La 22 decembrie 1990, Mihail Gorbaciov a semnat „Decretul cu privire la măsurile pentru normalizarea situației în RSS Moldova”, expresie clară a poziției incerte și, în același timp, duplicitate a liderului de la Kremlin, a cărui singură preocupare reală era supraviețuirea URSS, într-o formă sau alta. Pentru Chișinău, Decretul lui Gorbaciov era important deoarece declara ca fiind fără putere și consecințe juridice toate deciziile luate de separatiștii de la Tiraspol, dar și de cei de la Comrat pentru regiunea găgăuză. Încă din 12 noiembrie 1989, un așa-numit congres al găgăuzilor proclamase, în sudul Moldovei, “**Republica autonomă sovietică socialistă găgăuză**”, acțiune susținută și coordonată direct de Moscova. În încercarea de a găsi “argumente științifice” pentru o astfel de decizie, Centrul pentru studierea relațiilor naționale de pe lângă Secția de științe sociale a Prezidiului Academiei de Științe a URSS consemna într-un studiu întocmit la vremea respectivă : „Crearea statalității naționale găgăuze în URSS are o importanță vitală pentru poporul găgăuz și este destul de motivată... Dobândirea statalității de către poporul găgăuz și soluționarea acestei probleme constituie o chestiune de timp. Târăgănarea acestui proces poate doar să intensifice agravarea relațiilor interetnice în RSSM”.

A. Lukianov recunoștea în 1990 că separatismul din RSSM, soldat cu proclamarea a două republici noi (transnistreană și găgăuză) are la bază faptul că Declarația de Suveranitate, adoptată de Moldova, nu conține garanții privind rămânerea sa în componența Uniunii Sovietice. Parlamentul de la Chișinău a respins ca lipsite de orice temei istoric și juridic pretențiile la autonomii statale-teritoriale în RSS Moldova, iar într-un Apel adresat popoarelor și parlamentelor statelor lumii, la 26 octombrie 1990, denunța activitatea forțelor distructive ce se opun „proceselor de democratizare și mai ales celor de renaștere națională”, forțe „tolerate tacit de Centru (Moscova, n.n.) și susținute de Armata Sovietică”, fapt ce a adus Moldova „în pragul unei grave confruntări interetnice, ce poate avea consecințe tragice”. Chișinăul lansa un apel dramatic la solidaritate și sprijin internațional „față de politica imperială de dezmembrare continuă a Statului Moldova”, pentru a putea astfel „ajuta poporul nostru, singurul popor de origine romanică din URSS, să revină la circuitul de valori universale”.

Concomitent, Decretul lui Gorbaciov obliga Chișinăul să asigure respectarea necondiționată a legislației unionale pe teritoriul RSSM, revizuirea unor prevederi ale legii privind funcționarea limbilor ș.a., ceea ce anula, practic, progresele democratice în procesul de renaștere națională, acceptate în principiu și de Gorbaciov chiar înainte de 1989. În plus, Decretul avertiza, în final, că „în caz de neîndeplinire..., vor fi întreprinse măsurile ce se impun în conformitate cu împuternicirile atribuite Președintelui URSS de Constituție”.

O opinie interesantă a exprimat atunci un deputat al poporului din URSS, I. Afanasiev, aflat în opoziție față de Gorbaciov, care declara săptămânalului moscovit *Argumenti i fakti*: „Moldova poate fi ținta experimentării a ceea ce de acum s-a încercat, la scară mai mică, în Armenia și Georgia. Acest Decret al Președintelui îl califică drept un prim pas spre introducerea în această zonă a armatelor și decretarea conducerii prezidențiale directe... Deși, atât republica Găgăuză, cât și cea Transnistreană au fost create de Centru cu scopul de a complica situația din Moldova. Iar acum, chiar Centrul le folosește drept pretext pentru decretarea administrării prezidențiale directe”. În linii generale, estimările lui Afanasiev s-au dovedit corecte în anii care au urmat.

La 26 aprilie 1991, Consiliul naționalităților al Sovietului Suprem al URSS a adoptat „Hotărârea cu privire la căile de realizare a concordiei pentru normalizarea situației din RSS Moldova”, care exprima preponderent punctul de vedere al separatiștilor, reproșând Chișinăului neîndeplinirea prevederilor Decretului lui Gorbaciov, în special neabrogarea unor acte legislative care ar fi lezat drepturile populației nemoldovenești. După ce constata că majoritatea locuitorilor Transnistriei și a raioanelor găgăuze „nu-și imaginează viitorul lor în afara frontierelor URSS”,

liderii separatiști erau îndemnați să „institue un moratoriu asupra acțiunilor ce ar conduce la dezmembrarea RSS Moldova”, un motiv în plus pentru ca autoritățile de la Chișinău să interpreteze decizia forului legislativ suprem al URSS ca o nouă încercare de șantaj pentru a-i determina să semneze Tratatul unional, în caz contrar fiind amenințați direct cu pierderea enclavelor transnistreană și găgăuză.

România – din nou ca sprietoare

Amorsarea conflictului separatist în Transnistria, realizată în cea mai mare parte în culisele cercurilor militare și naționaliste de la Moscova, avea nevoie de un „combustibil incendiar”, cu priză mult mai mare la masele din regiune decât pericolul prăbușirii URSS (care oricum își urma cursul inexorabil spre disoluție). Acest „combustibil” nu trebuia inventat, ci doar activat și readus în prim-plan ca marea amenințare a momentului: spectrul unirii cu România. Efectele imediate? Românofobia, isteria antiromânească, exacerbarea urii împotriva limbii și a simbolurilor identitare românești, cultivate mai bine de șapte decenii în stânga Nistrului (exceptând perioada administrației românești din timpul războiului) și aproape cinci decenii în Basarabia sovietizată.

Pericolul „românizării” și al unirii, adică al revenirii Basarabiei în granițele României, acționa ca un narcotic asupra maselor îndoctrinate din stânga Nistrului: „temerile – frica! aproape ancestrală – de refacere a vechilor hotare ale României, inflamate cu probe distorsionate din trecutul istoric și surescitate până în pânzele albe, vor avea cel mai mare efect mobilizator și, în consecință, modelarea unui climat exploziv de război rece”. Așa după cum consemna și Raportul de țară privind Moldova, întocmit de către Departamentul de Stat al SUA pe 1993, „conducerea separatistă a RMN a încercat să obțină capital din frica de discriminare pentru a obține suportul majorității populației rusofone din regiune”.

Cu prilejul unui miting organizat la Tiraspol, la 8 mai 1990, pentru marcarea a 45 de ani de la victoria în „Marele Război pentru Apărarea Patriei”, s-a afirmat explicit: „în conștiința tiraspolenilor, tricolorul amintește de drapelul României regale și de ocupația româno-fascistă din anii 1941-1944”. Rezoluția „congresului” regiunii nistrene de la Parcani (2 iunie 1990) exprima „regretul pentru faptul că nu a fost întrebat poporul despre introducerea alfabetului român în locul celui chirilic, folosit de poporul moldovenesc pe durata a 600 de ani”. În septembrie 1990, întreaga mitologie privind pericolul „românizării” era pe buzele majorității populației din Tiraspol. Despre respingerea tricolorului se spunea: „Sub acest drapel au fost torturați bunicii și părinții noștri”. Confuzia identitară se manifesta pretutindeni: „De ce locuitorii Moldovei, care au fost și sunt de naționalitate moldoveni, trebuie să devină români și să vorbească nu limba moldovenească, ci

cea română?”. Concluzia era întotdeauna aceeași: „Voi vreți să vă uniți cu România, iar noi nu vrem. De aceea am și creat o altă republică moldovenească”.

La începutul anului 1991, recuzita bolșevică privind combaterea naționalismului și antisovietismului în RSSM era intactă în limbajul separatiștilor din Transnistria. Într-un apel adresat de aceștia, la 20 ianuarie 1991, președintelui URSS și Sovietului Suprem al URSS, prin care se cerea recunoașterea RSSMN, se susținea că: „românizarea poporului moldovenesc, reprimarea celor ce gândesc altfel, tendințele separatiste în raport cu URSS au condus la crearea republicilor găgăuză și nistreană.... În momentul de față, lupta noastră cu naționalismul și antisovietismul a atins un nivel critic”.

În luna mai 1991, la Tiraspol s-a constituit așa-numitul Consiliu Unit al Colectivelor de Muncă (OSTK) pe întreaga RSSMN, structură formată din detașamente de propagandiști, dotate cu stații radio militare, amplificatoare și mijloace de transport, care desfășurau o zgomotoasă campanie de intoxicare și manipulare a oamenilor, exercitând o adevărată „teroare psihologică împotriva tuturor celor care nu aveau la ideile separatiste (separatism față de Republica Moldova, n.n.)”. Invocarea „pericolului” unirii Moldovei cu România va deveni marota tuturor declarațiilor de „independență” ale separatiștilor de la Tiraspol, utilizată cu orice prilej. Într-un apel transmis cu ocazia marcării unui an de la autoproclamarea RSSMN, la 2 septembrie 1991, președintelui URSS, Sovietului Suprem al URSS și Congresului al IV-lea extraordinar al deputaților poporului din URSS, se spunea: „Poporul Transnistriei nu dorește să-și încredințeze soarta noilor domni de la Chișinău și este categoric împotriva ieșirii din cadrul URSS și, cu atât mai mult, împotriva unirii cu România”.

Bucuria sinceră pe care aerul libertății o insufla românilor, după decenii de opresiune totalitară, era întinată în mod sistematic de o populație rusofonă isterizată, manipulată cu mituri și stereotipii cultivate metodic, timp de decenii, de propaganda sovieto-bolșevică. Românii transnistreni, care întrevăzuseră și ei raza de lumină, erau din nou reduși la tăcere, marginalizați și intimidați.

Despre evoluțiile ce au urmat, într-un număr viitor.

(Textele de mai sus sunt extrase din volumul *Români, Basarabia și Transnistria*, ediția a II-a, apărută sub egida Fundației Europene Titulescu, la Editura Nora, în 2013, autori Ioan C. Popa și Luiza Popa).

Arhiva „Periscopului”

DUPĂ 25 DE ANI

Cine au fost autorii „Scrisorii celor șase”?

În martie 1989, anul în care regimul comunist din România își dădea, oficial, obștescul sfârșit, era lansat în opinia publică un „document” care a stârnit numeroase controverse la vremea respectivă, cunoscut sub denumirea de „Scrisoarea celor șase”. Adresată liderului PCR, N. Ceaușescu, „scrisoarea” se dorea un avertisment față de grave derapaje ale conducătorului suprem de la litera și spiritul Constituției României comuniste și, deopotrivă, un act de acuzare la adresa acestuia care avea să fie folosit de altfel împotriva sa, în decembrie 1989, în cadrul cunoscutului „proces” din ziua de Crăciun. Semnatarii „documentului” erau șase veterani ai PCR, membri ai nomenclaturii de ilegaliști, cu state vechi pe terenul bolșevismului militant care își propusese înfăptuirea revoluției comuniste la scară mondială. Deloc întâmplător, prima frază din „scrisoare” începe cu o acuzație gravă la adresa președintelui Ceaușescu, de trădare a idealurilor socialismului: „În momentul în care însăși ideea de socialism, pentru care noi am luptat, este discreditată de politica dumneavoastră...”.

La un sfert de secol de la acest episod premergător sângeroaselor evenimente din decembrie 1989, este timpul de a trage cortina iar cetățenii români să cunoască mai multe despre ce s-a întâmplat atunci. Înainte însă de orice concluzii, revista „Periscop” își propune să prezinte pe scurt, în câteva numere, elemente care să îi ajute pe cititori să ajungă la propriile judecăți despre autorii „scrisorii” și despre efectele pe care demersul acestora îl putea avea în societatea românească de atunci. Cine sunt autorii? (I.P.).

CONSTANTIN PÂRVULESCU (1895-1992)

Născut la Olănești, județul Vâlcea; absolvent de școală profesională, ucenic apoi ajustor mecanic la diverse ateliere industriale din București (1911-1916), Iași și Tighina (1916-1918). După victoria revoluției bolșevice în Rusia și unirea Basarabiei cu România, îl găsim o perioadă stabilit ca mecanic de moară în localitatea Zolotnari din Ucraina. Devine membru al Partidului Comunist (bolșevic) din Rusia și participă la războiul civil ca

voluntar în Regimentul internațional „Armata Roșie Sovietică” Poltava (1919-1921), angrenat în combaterea contrarevoluției alb-gardiste. În mai 1921 devine membru fondator al Partidului Comunist din România (PCdR). Urmează cursurile Universității Comuniste de la Moscova (1926), iar o perioadă lucrează ca mecanic la Uzina de motoare și aviație din capitala URSS (1926-1929).

La sfârștul deceniului al treilea și în deceniul al patrulea ale secolului XX îl găsim angrenat în activități ilegale subversive girate de Comintern ce vizau răsturnarea regimului constituțional, destrămarea statului național unitar și înfăptuirea revoluției bolșevice în România: prim secretar al Comitetului regional de partid Basarabia-Chișinău (1929-1930), membru al Secretariatului provizoriu al CC al PCdR (1930-1931), secretar al comitetului teritorial Transilvania (1933-1935), membru al Biroului Politic (1935-1936). Arestat de organele de siguranță, a fost deținut în închisoarea Jilava în anii 1936-1939. În 1937 a fost condamnat la șapte ani închisoare corecțională pentru „asociere la pregătirea de crime contra siguranței statului”, iar prin sentința definitivă din 1939 la trei ani închisoare pentru „uneltire contra ordinii sociale”.

La începutul războiului, îl găsim ca prim secretar al Comitetului regional de partid Prahova și Dobrogea (1939-1941), membru al Secretariatului CC al PCR (1941-1943), apoi **prim secretar al CC al PCR** (aprilie-noiembrie 1944), retrimis în URSS pentru organizarea Diviziei „Horia, Cloșca și Crișan” (noiembrie 1944-mai 1945), după care ocupă funcții în noile organe politice care acționau pentru comunizarea și sovietizarea României dintre care, cea mai înaltă pentru luarea deciziilor, aceea de **membru al Biroului Politic al CC al PMR** (27 mai 1952-25 iunie 1960). După pensionare, în 1960, ocupă funcții mai puțin importante, îndeosebi în Comisia Centrală de Revizie a CC al PMR/PCR.

În toamna anului 1971, Nicolae Ceaușescu, din motive interne și externe destul de complexe, marcate de presiuni și acuzații tot mai fățișe din partea sovieticilor de îndepărtare de la principiile socialismului, convoacă o Plenară a CC al PCR (3-5 noiembrie) având ca temă programul partidului pentru „îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al

cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste”. După celebrele „Teze din iulie” ale aceluiași an, plenara din noiembrie marca o înăsprire a regimului comunist din România, o întoarcere la un marxism-leninism „ortodox”, ce amintește în unele privințe de o serie de tendințe manifestate în perioadele leninistă și stalinistă ale bolșevismului. La eveniment este invitat și Constantin Pârvulescu, ilegalist, **membru fondator al PCR**, cum va figura cu semnătura pe „Scrisoarea celor șase”. Deocamdată, însă, în 1971, plenara privind activitatea ideologică a partidului va fi un prilej pentru C. Pârvulescu să-și etaleze unele din crezurile sale de revoluționar de profesie. Iată câteva dintre ele rostite în Cuvântul adresat cu acel prilej în cadrul plenarei:

Sarcina de bază: educația politico-ideologică

* „Sunt foarte mulțumit că particip la această plenară care dezbate una din problemele cele mai importante ale partidului, de fapt problema de bază a Partidului Comunist Român, sarcinile muncii politico-ideologice și cultural-educative”.

Sub stindardul internaționalismului cominternist

* „Noi, comuniștii, suntem în același timp patrioți și internaționaliști; pe noi ne interesează toată mișcarea, toată dezvoltarea, toată lupta clasei muncitoare, a popoarelor subjugate și le suntem prieteni, sprijinitori, după cum și ei sunt prietenii și sprijinitorii noștri. Aceasta este o forță uriașă a comuniștilor. De aceea, ei sunt puternici, sunt de neînvingși fiindcă sunt toți pentru unul și unul pentru toți. (...)În lupta împotriva dușmanului comun (ei) au ca aliați clasa muncitoare din toate țările lumii, popoarele asuprite din toate țările lumii, pe toți oamenii muncii”.

Două lucruri preocupante: primirea în partid și combaterea credințelor religioase

Primirea în partid, în primul rând a muncitorilor. Cred că aici nu s-au respectat întru totul prevederile statutului partidului, care arată foarte clar că în partid se primesc mai întâi muncitori și apoi alte categorii, pentru că acesta este partidul clasei muncitoare. (...) În ultimul timp, se vede treaba, nu s-a

prea ținut cont de aceste prevederi și au intrat în partidul nostru și unii carieriști, elemente înapoiate, care apoi au încălcat și legile, și morală, și etica.

Partidul nostru trebuie să se ocupe de educarea oamenilor cum ne ocupam noi în ilegalitate, când pentru orice abatere de la morală sau de la legile de conspirație, un comunist era tras la răspundere, fără niciun fel de îngăduință, indiferent de munca pe care o îndeplineau în partid... ”.

- *„A doua problemă se referă la faptul că nu acționăm cu destulă hotărâre pentru combaterea misticismului, a concepțiilor înapoiate. Manifestări de misticism există chiar și în rândul unor membri de partid, care nu au renunțat cu totul la concepțiile religioase... cred că trebuie să intensificăm propaganda împotriva superstițiilor, a misticismului, și aceasta s-o facem nu prin acțiuni de campanie, ci în mod permanent... Propun ca la Consiliul Culturii și Educației Socialiste să creăm un resort care să se ocupe în mod permanent de această problemă... ”.*

Felicitări oamenilor muncii sovietici

- *„Pentru că suntem în ajunul aniversării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, vă*

rog să-mi permiteți să salut acest mare eveniment al epocii noastre, care a deschis o eră nouă în istoria omenirii, să felicit pe oamenii muncii sovietici pentru remarcabilele realizări dobândite în toate domeniile de activitate, și să le urez noi succese în nobilea muncă de construire a comunismului în Uniunea Sovietică, în lupta pentru progres, pentru pace în lume”.

Admirație pentru Conducătorul partidului

- *„Eu țin să arăt că admir inițiativa tovarășului Ceaușescu. (...) Îmi aduc aminte că, înainte, fiecărui membru de partid i se cerea să fie un propagandist, și era, de fapt, un propagandist. (...) Din mijlocul lor (al vechilor ilegaliști, n.n.) s-au format oameni minunați, printre care și tovarășul Ceaușescu, care, din simplul muncitor, străduindu-se să-și însușească principiile învățaturii*

marxist-leniniste, să-și îmbogățească continuu cunoștințele culturale și științifice, iar, după eliberare, și cunoștințele necesare conducerii statului, a izbutit să se ridice până la postul cel mai important în partid și în stat. (...)

Sunt de acord cu toate tezele din expunerea prezentată plenarei de secretarul general al partidului. Sunt de acord și cu propunerea tovarășului Emil Bodnăraș ca raportul tovarășului Ceaușescu să fie inclus în documentele plenarei”.

Opt ani mai târziu, la congresul al XII-lea al PCR (19-23 noiembrie 1979), Constantin Pârvulescu, sub protecția evidentă a Moscovei, interpretează un alt rol, pronunțându-se deschis împotriva realegerii lui Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general al partidului. Opoziția sa singulară va fi mediatizată în Occident, ca un act de frondă curajos, de contestare a cultului tot mai pronunțat al șefului partidului și statului român.

Exclus din PCR, Constantin Pârvulescu va figura printre semnatarii „Scrisorii celor șase” din primăvara anului 1989.

MEMORIALISTICĂ – CONSEMĂRI : NICOLETTE FRANCK

Cu acest număr al revistei "Periscop" inițiem o serie de câteva **Consemnări**, într-un format oarecum deosebit de ceea ce am publicat până în prezent. Vom reda "interviuri – discuții – interpretări", nu direct, ci pe baza luărilor de poziție ale personalităților în cauză cu diferite prilejuri: presă, radio-tv etc., cu prioritate pe teme privind securitatea națională și sarcinile operative.

Începem noul nostru demers cu o scurtă trecere în revistă a biografiei jurnalistice a uneia din cele mai cunoscute personalități de origine română din "emigrația" provenită din țara noastră încă din perioada de după război, până aproape de zilele noastre: **Nicolette Franck**. Ne vom referi atât la scrierile sale, intervenții radio-tv., cât și la informații culese din mărturiile ale cunoscuților, din corespondența jurnalistică și cea personală.

**Nicolette FRANCK (21 iulie 1920
– 28 iulie 2012)**

De la *La Libre Belgique, Journal de Genève*, la *Radio Suisse Romande, RTBF, Europa Liberă*. De la *acțiuni promonarhiste*, la *acțiuni antiromânești*.

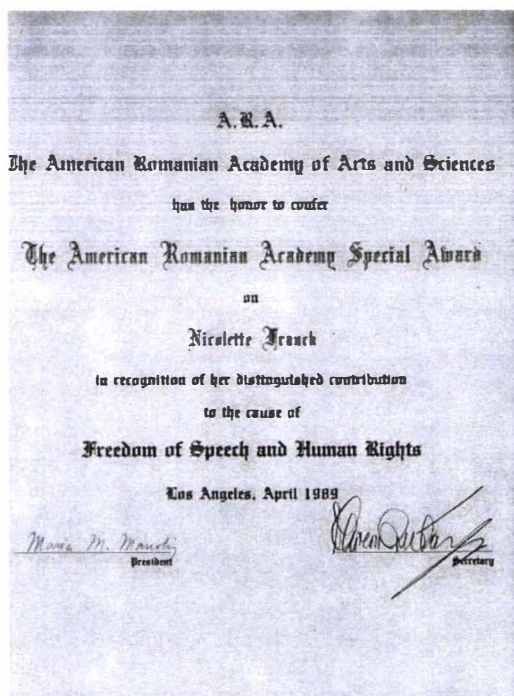
O viață pentru și împotriva României.

(Fotografie – 1991)

"S-a născut la 21 iulie 1920 în Iași. Și-a făcut studiile de drept la București și la

Geneva și s-a stabilit definitiv în Elveția, unde este corespondenta ziarului *La Libre Belgique*, acreditată pe lângă instituțiile internaționale de la Geneva. A colaborat cu articole și reportaje de actualitate la diferite săptămânale și posturi de radio, iar în prezent scrie la *Journal de Genève*, la rubrica "Politique Internationale". În 1977 a publicat, la editura Elsevier-Sequoia (Paris-Bruxelles), cartea *La Roumanie dans l'Engrenage – comment le Royaume est devenu République Populaire* (1944-1947). A desfășurat o intensă activitate ziaristică informând opinia publică occidentală despre ceea ce se petrece în România, deținând cronică evenimentelor politice, sociale, economice și religioase. În Franța, Germania, Belgia, Elveția, Portugalia, Italia, au apărut numeroase recenzii favorabile asupra cărții scrise de Nicolette Franck. În ziarul *Le Figaro* din Paris, în numărul din 9 ianuarie 1977, se scrie

Figaro din Paris, în numărul din 9 ianuarie 1977, se scrie despre cartea doamnei Franck: "Este o istorie dramatică a sugrumării unui popor care n-a vrut cu niciun preț comunismul, însă a fost constrâns să-l accepte prin voința Moscovei". Nicolette Franck a primit în 1960 din partea Universității Californiei din Los Angeles distincția "First Award – IV Class" pentru un reportaj despre Organizația Mondială a Sănătății. La Congresul ARA de la Los Angeles din 1988, Nicolette Franck a primit un premiu special pentru activitatea sa dusă în favoarea drepturilor

omului".¹⁰

Reportofonul cu care doamna Franck și-a realizat materialele de presă în ultima parte a vieții.

În această primă serie a **Consemnărilor** spicuim opinii, poziții și aprecieri ale doamnei Franck în legătură cu evenimentele dinaintea și imediat după începutul anului 1990, urmând să revenim mai pe larg cu mărturii și documente asupra acestora. Lăsăm cititorilor noștri deschisă calea de a-și face o primă idee despre

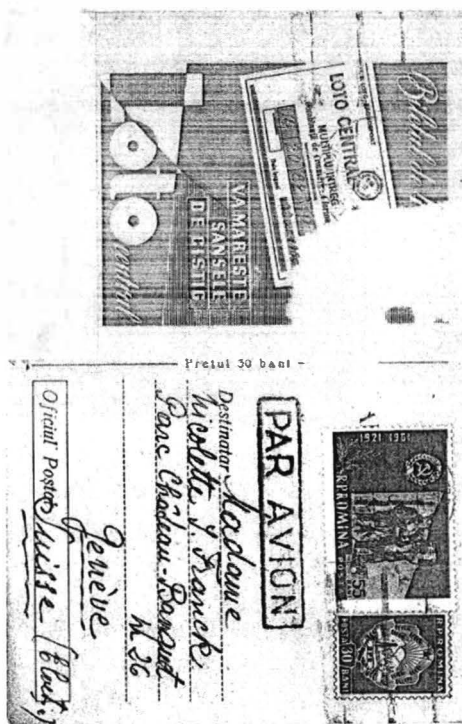
¹⁰ "Românii în știința și cultura occidentală", publicată de Academia Româno-Americană de Științe și Arte, 1996, ediția a II-a, pg.157.

cea ce a însemnat implicarea ziaristei în viața și activitatea EMIGRAȚIEI, alias EXILULUI românesc de după al doilea război mondial.

Nicolette Franck ne apare ca un personaj, dacă nu controversat, cel puțin ciudat, în peisajul activităților "Exilului românesc" dinaintea și în primii ani după 1989. De aceea, considerăm de interes să pătrundem în substanța gândirii și atitudinii sale jurnalistice, în substratul, sau cum se mai spune, "motorășul" demersurilor sale: ce sau cine a alimentat acest motorăș, în ce măsură relația sa, oarecum specială cu "țara" i-a determinat acțiunile și activitățile personale și, de ce nu, în ce măsură, o (anumită) parte a "Exilului românesc" a orientat-o spre atitudini care depășeau cadrul convingerilor sale monarhiste, precum și multe alte întrebări, gânduri sau idei pe care le stârnește "opera" sa, din care, într-o proporție mai redusă vom extrage, sperăm, multe răspunsuri.

Vorbind de legătura sa cu țara, câteva corespondențe, pe care le redăm în facsimil ne arată că Nicolette Franck avea schimburi de vești destul de intense, de pildă în anii '60 și '70, atât pe canale normale, în speță poșta, cât și pe unele mai puțin "ortodoxe" pentru acele vremuri:

Nicolettee
 "mistușica" ei
 Jettă la 68 de
 ani (1955)

PAR AVION

București 23.11.1989

Madame

Nicolette J. Franck

ROUMANIE, H. FRANCK

Pere Chokou Coupet in 6

GENÈVEGenève
Suisse (Helvétie)Poi bunăvoință23 noiembrie 1989
București

"prin bunăvoință". A cui "bunăvoință"??!!

Într-o Conferință ținută la prestigioasa "Sorbonne" de la Paris, la 7 decembrie 1985, la care, din păcate, a participat mai puțină lume decât s-ar putea crede, doamna Franck reia o parte din ideile expuse în cartea sa, citată mai sus "La Roumanie dans l'Engrenage ...", insistând, în principal, asupra "alianței ciudate" a României cu Germania în timpul ultimului război mondial, argumentând că "un fel de rezistență antitotalitară a început chiar de la semnarea acestei alianțe" și care, după 23 August 1944, s-a organizat în "rezistență anticomunistă".

"Eliberarea României, în 1944, de către Românii înșiși a provocat atunci în Occident entuziasm și recunoștință Însă, admirația pentru România s-a deteriorat rapid..."

Vom reveni în serialul nostru asupra acestei conferințe, dar ne vom referi, din plin și la alte "ieșiri" în spațiul public, de regulă jurnalistic, ale Nicolettei Franck, fără să neglijam și alte documente originale în materie.

Ca să încheiem această primă și scurtă "punere în temă", semnalăm o maximă intensitate a intervențiilor publice ale distinsei noastre "interlocutoare", în ultima parte a anului 1989 și începutul anului 1990. Iată, spre exemplu:

- 23 noiembrie 1989:- Comentarii la RTBF la un reportaj de la București;

- 25 noiembrie 1989: - Comentarii în rubrica "Magazine Roumanie" la RTBF

28 noiembrie 1989:- Geneva, Radio Suisse, interviu cu cardinalul Etchegaray;

- noiembrie 1989: Comentarii la "Interviews de Sa Majesté, Michel";

- 20 decembrie 1989: - Radio Suisse Romande, ora 18,00, "Roumanie – tension".

Evident, este exclusă, în demersul nostru, orice pretenție de analiză exhaustivă a operei doamnei Franck. Credem, însă, că pentru "citorii de presă", pentru citorii revistei "Periscop", o trecere în revistă a ceea ce a însemnat activitatea unui "exilat" român față de țara noastră, nu poate fi decât binecunoscută.

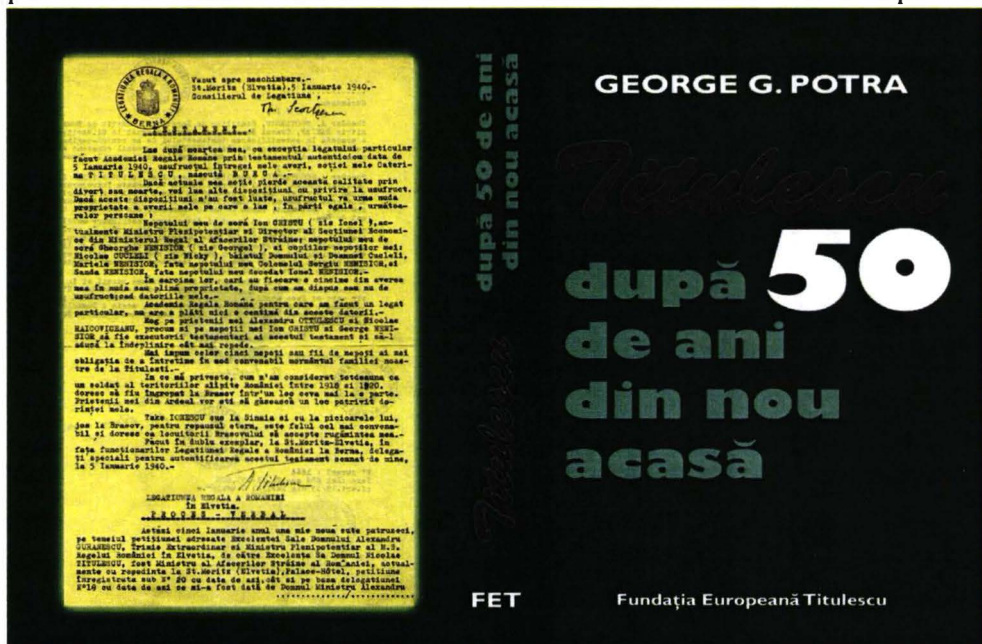
Mai cu seamă că, tot în 1989, "Academia Americano-Română de Arte și Științe" i-a acordat un fel de diplomă de excelență pentru "distinsa contribuție la cauza libertății de exprimare și a drepturilor omului".

Petru Neghiu

VITRINA CĂRȚILOR

TEZAURUL TITULESCU: „UN UNIVERS DE IDEI ȘI ACȚIUNE”

Sfârșitul anului 2013 a adus pe masa cititorilor două apariții editoriale de excepție purtând girul Fundației Europene Titulescu: prima se referă la volumul „*Titulescu. După 50 de ani din nou Acasă*”, iar a doua este reprezentată de un alt volum, în două părți, „*Corespondență*”, care înmănuchează 354 documente provenite din Fondul Titulescu de la Hoover Archives din SUA. Să le luăm pe rând.

La capătul unor ani de cercetări în țară și străinătate, istoricul George G. Potra, autorul lucrării „*Titulescu. După 50 de ani din nou Acasă*”, reconstituie dosarul tragediei marelui om politic și diplomat român, despre care scrie:

„*Nicolae Titulescu a murit de două ori.*

Prima dată la 29 august 1936.

Atunci când, nedrept, dușmanii din țară și străinătate l-au scos pentru totdeauna din viața politică activă.

A doua oară la 17 martie 1941.

Atunci când, prematur, a cedat suferinței fizice și morale, abandonându-se în brațele lui Thanatos.

Proscris, Titulescu a fost obligat să ia calea exilului.

Timp de 1.660 zile, Titulescu a parcurs însingurat drumul Golgotei, care l-a dus implacabil spre Țara Dreptilor. A rămas însă devotat fără rezerve Țării. Înfrângând boala, ostilitatea, izolarea politică și fizică, a pus în slujba Neamului și a Lumii epocii sale un univers de Idei și Acțiune.

Față de ascensiunea forțelor revanșarde și de accentuarea pretențiilor privind modificarea geografiei politice a continentului, Titulescu a chemat la un efort de stimulare a proceselor de solidarizare și coagulare a tuturor forțelor progresiste și democratice împotriva dictaturilor și dictatorilor.

Lucid și curajos, Titulescu a respins toate dictaturile, afirmând că nu există deosebiri de fond între acestea, că în esență dictaturile sunt identice, că nazism=fascism=comunism.

A somat democrațiile europene să abandoneze definitiv lumea himerelor și a compromisurilor, conciliatorismul cu regimurile totalitare, cu promotorii revizionismului și revanșismului.

A avut din nefericire destinul Casandrei.

Titulescu a trăit întreaga tragedie a sfârtecării României – la Est prin pierderea Basarabiei și a Bucovinei. la Nord-Vest prin pierderea unei mari părți a Transilvaniei, la Sud prin pierderea părții de sud a Dobrogei („Cadrilaterul“).

Prin mintea acestuia n-a trecut niciodată, dar absolut niciodată, un alt gând decât acela în legătură cu interesele Țării și ale Neamului Românesc”.

Dorința testamentară a lui Nicolae Titulescu a fost aceea de a fi înmormântat în Țară, la Brașov: „În ce mă privește, cum m-am considerat totdeauna ca un soldat al teritoriilor alipite României între 1918 și 1920, doresc să fiu îngropat la Brașov, într-un loc ceva mai la o parte. Prietenii mei din Ardeal vor ști să găsească un loc potrivit dorinței mele. Take Ionescu sus la Sinaia și eu la picioarele lui, jos la Brașov, pentru repauzul etern, este felul cel mai convenabil și doresc ca locuitorii Brașovului să accepte rugămintea mea.”

Îndurerat că nu și-a putut servi în continuare Patria, pe care o reprezentase de-a lungul anilor cu atâta strălucire și căreia i se dedicase cu tot devotamentul, Titulescu s-a stins din viață prematur, la Cannes, în Franța. Regimul hitlerist s-a opus categoric înmormântării lui Titulescu în România, impunând această hotărâre generalului Ion Antonescu. În circumstanțele complexe ale respectivului moment politic, familia a decis, în cele din urmă, ca Titulescu să fie înmormântat provizoriu la Cannes, urmând ca rămășițele pământești ale marelui diplomat să fie aduse în România, potrivit dorinței sale testamentare.

Au fost mulți ani de tăcere, după înlăturarea nedreaptă, la 29 august 1936, și, cu atât mai mulți după moartea sa prematură, la 17 martie 1941.

De la un moment dat, regimul comunist de la București a înțeles că evocarea operei lui Nicolae Titulescu poate fi utilă în efortul României de a se elibera de orice tutelă, de orice constrângere, de a urma o politică independentă, de a-și afirma și prezerva suveranitatea națională și integritatea teritorială.

Este adevărat că demersul Bucureștilor s-a dorit și un test, nu atât față de Occident, cât mai ales față de Răsărit, dorind să se cunoască reacția acestuia față de preluarea și promovarea ideilor lui Nicolae Titulescu privind independența și suveranitatea națională, integritatea teritorială etc.

Urmărind un câștig de imagine, în perioada 1963–1982, liderii de partid și de stat din România au indicat unor instituții de primă mărime – în primul rând Ministerul Afacerilor Externe – să facă direct și indirect demersuri pentru repatrierea rămășițelor pământești ale lui Nicolae Titulescu. Toate aceste demersuri s-au lovit de un refuz.

Din varii motive și din diverse părți i s-a ignorat dorința de a fi așezat în pământul Țării. Până la trecerea sa în neființă, Ecaterina Titulescu a refuzat categoric aducerea rămășițelor pământești ale lui Nicolae Titulescu în România, invocând statornic existența regimului comunist de la București.

Lungul drum al lui Titulescu către casă s-a încheiat în 7 martie 1992.

Readucerea sa în țară după 50 de ani de la așezarea sa în cripta Bisericii Sf. Mihail din Cannes a încheiat un efort de câteva decenii.

Dincolo de nume și date notabile, din acest demers rămâne realitatea că în 1992 în efortul final de readucere a lui Nicolae Titulescu s-au regăsit solidare toate forțele politice majore ale țării. Titulescu a fost readus Acasă de Țara însăși, care și l-a revendicat ca fiu și care l-a primit cu brațele deschise, dându-i loc în inima fiecăruia dintre noi.

În Panteonul recunoștinței naționale, el s-a așezat alături de făuritorii de țară, de cei ce au servit-o și apărât-o, fără ostentare și rezervă, proiectând deopotrivă un vizionar și precursor, efigia unui om care a făcut tot ce i-a stat în putință pentru afirmarea României în lume.

1. Cel de-al doilea volum la care ne referim, „*Corespondență (1920-1939)*”,

realizat de același cercetător neobosit al operei titulesciene, George G. Potra, restituie cititorilor români o importantă parte a activității și memoriei marelui diplomat român păstrată până de curând în arhivele americane. Iată cum descrie acest cercetător valorificarea documentelor Fondului Titulescu din SUA:

„La sfârșitul anului 2003, visul meu de a cerceta la Hoover Archives avea să se împlinească; după ce trecusem, în anul precedent, pentru prea puține zile, pe la Biblioteca Palatului Națiunilor de la Geneva, pe la Arhiva Academiei Diplomatice Internaționale de la Paris și pe la Biblioteca Congresului Statelor Unite ale Americii.

În perioada 1–21 decembrie 2003, am efectuat, împreună cu doamna Delia Răzdolescu, colega mea, o vizită de documentare și cercetare la Hoover Institution on War, Revolution and Peace – Hoover Archives and Library, Stanford University, Palo Alto, California, USA.

Mai fusesem în Statele Unite de trei ori – de două ori în trecere, iar în 2002, în Anul Titulescu, în calitate de comisar al unor expoziții consacrate marelui nostru înaintaș: la Washington, New York, Cleveland, Detroit, Chicago, Las Vegas –, dar trăiam de astă dată o febră deosebită.

Mă întâlnisem la mijlocul anului 2003 cu doamna Elena S. Danielson, director al Hoover Archives and Library, care a inclus în vizita întreprinsă în România și o întrevedere la Casa Titulescu. Atunci și acolo, distinsa cercetătoare

americană a avut revelația cunoașterii mai îndeaproape a preocupărilor titulesciene ale cercetătorilor români, producția editorială în materie, întregul ansamblu de manifestări desfășurate sau avute în vedere de Fundația Europeană Titulescu.

Am discutat despre intenția unei cercetări la Stanford University, despre ceea ce îmi propun și am avut surpriza unei reacții pline de solitudine, de mare promptitudine.

Pe baza opisurilor puse la dispoziție de arhiviștii de la Hoover Archives, am procedat, începând cu 1 decembrie 2003, timp de trei săptămâni, la (re)parcurgerea integrală a fondului Nicolae Titulescu.

Fondul Nicolae Titulescu cuprinde 16 cutii mari.

În cutiile 1–12 sunt păstrate cele 187 de caiete, însumând 9.350 de file, în care Nicolae Titulescu a plasat, în perioada 1923–1931, manu propria, însemnări personale, proiectele unor telegrame, memorandumuri, note, rapoarte etc. destinate unor persoane și instituții, cu precădere Ministerului Afacerilor Străine de la București, precum și unele copii după scrisori ce îi fuseseră adresate de unele personalități politice. Subscriu aprecierii lui Gh. Buzatu că cele 187 de caiete, invocate impropriu cu termenul de Jurnalul Titulescu, au avut o triplă menire: să-i servească în cursul tratativelor; să constituie probe irefutabile ale eforturilor sale în slujba țării, față de atacurile adversarilor săi politici, cunoscuți sau potențiali, interni și externi; să-i ofere temeiul memoriilor pe care intenționa încă de prin anii '20 să le scrie după retragerea sa din serviciul diplomatic.

Cutiile 13–14 cuprind scrisori primite de omul politic și diplomatul român de la numeroase personalități române și străine, iar cutiile 15–16 unele documente privind demiterea sa la 29 august 1936, cuvântări și articole din perioada 1935–1936, extrase din presa română și străină, din timpul vieții, dar și după moartea acestuia, alte informații privind posteritatea marelui diplomat român.

Scrierea istoriei politicii externe și a diplomației românești – din perioada interbelică – nu va putea să fie împlinită fără studierea profundă a fondului documentar Nicolae Titulescu, în general, și a celui de la Hoover Archives and Library, în particular”.

Așadar, la sfârșitul anului 2003, harnicii cercetători români de la Fundația Europeană Titulescu s-au întors în țară cu un adevărat tezaur oferit de gazdele americane: este vorba de aproximativ 12.000 de pagini, în xerocpii și 24 role de microfilm.

Contactul stabilit de reprezentanții Fundației Europene Titulescu la nivelul conducerii Arhivelor Hoover consolidează o relație de colaborare și deschide noi perspective de cercetare, în colecțiile acestora aflându-se fonduri documentare de mare valoare despre multe alte personalități politice și diplomatice românești.

Un rol determinant în desfășurarea activității reprezentanților Fundației Europene Titulescu sub aceste auspicii favorabile l-a avut doamna Elena S. Danielson, Associate Director – Hoover Library and Archives, care are o afecțiune deosebită pentru România, fiind timp de peste un deceniu, colaboratoare apropiată a diplomatului român George Duca, fiul lui I.Gh. Duca, care, stabilit după război în Statele Unite ale Americii, a funcționat la Hoover Archives, având un rol major în arhivarea fondurilor românești din Colecția Europeană Centrală și de Sud-Est.

Cele 354 de înscrisuri cuprinse în prezentul volum reprezintă în imensa majoritate scrisori primite de omul politic și diplomatul român de la numeroase personalități române și străine. Ele sunt în imensa lor majoritate originale, fiind redactate în limbile română (186), franceză (113), engleză (44), italiană (9), germană (2).

Semnatarii scrisorilor sunt personalități dintr-un larg șir: civili, militari, clerici, membri ai Casei regale sau ai Regenței, membri ai guvernului, parlamentari, diplomați, înalți funcționari internaționali, oameni de știință și cultură, dar și publiciști, militanți ai unor organizații pacifiste sau ai unor structuri etnice promotoare ale unor mișcări social-politice vizând obținerea autonomiei spațiilor din care proveneau, ziarști, simpli particulari ș.a. Printre semnatarii români ai acestor scrisori publicate în actualul volum se află *13 prim-miniștri* (fosti, actuali și viitori): Dumitru (Take) Ionescu, Ion I.C. Brătianu, Alexandru Averescu, Vintilă I.C. Brătianu, Ion Gh. Duca, Iuliu Maniu, Nicolae Iorga, Gheorghe G. Mironescu, Gheorghe Tătărescu, Gheorghe Argeșeanu, Constantin Argetoianu, Ion Antonescu, Nicolae Rădescu; *5 miniștri de Externe* (din perioada activității sale politice): Dumitru (Take) Ionescu, Ion Gh. Duca, Ion Mitileneu, Dimitrie I. Ghika, Gheorghe G. Mironescu; *6 viitori miniștri de Externe*: Nicolae Petrescu-Comnen, Grigore Gafencu, Mihail Manoilescu, Mihail R. Sturdza, Constantin Vișoianu, Gheorghe Tătărescu.

Diapazonul subiectelor este foarte divers, mergând de la probleme de principiu până la chestiuni personale, de la analize la proiecte, de la sugestii la indicații exprese, de la mulțumiri pentru urări de sănătate cu ocazia sărbătorilor până la răspunsuri la felicitări pentru succesele înregistrate pe plan internațional, de la invitații la acțiuni protocolare până la participarea la momente de vârf ale unor societăți academice, al căror membru era, până la delegarea de către autoritățile române la aniversarea unor universități mult centenare, de la cereri de ajutor din

partea unor instituții culturale în dificultate până la cele formulate de indivizi sărmani, de la solicitări pentru promovarea în funcție și grad sau pentru sporirea salariului unor persoane din spectrul corpului diplomatic român până la manoperele unui joc politic meschin sau diligențele generoase pentru promovarea valorilor și personalităților românești ș.a.

Pentru istoria politicii externe și a diplomației românești, cititorul va găsi în acest volum analize economico-financiare de mare profunzime și rafinament, însoțite de adevărate programe de acțiune pentru negocierile privind despăgubirile și datoriile de război, pentru apărarea intereselor românești atât pe plan bilateral, cât și la conferințele internaționale, pentru promovarea valorilor românești, pentru conturarea unei poziții oficiale, deplin concordantă cu Tratatul minorităților și interesele naționale, pentru susținerea punctului de vedere titulescian în chestiunea optanților ș.a. Parcurgerea acestor scrisori poate oferi, de asemenea, surse bogate de informații, aprecieri inedite privind evenimente și persoane, demersuri neașteptate, aducând în prim-plan personalități ale unei lumi dispărute, cu virtuțile și tarele ei, cu individualitatea inconfundabilă a scrisului lor.

Să mai precizăm că fiecare dintre aceste piese-document sunt însoțite de un număr de adnotări privind persoane, evenimente, acte politice sau manifestări publice, extrem de utile pentru mai buna înțelegere a lor.

Subscriem la părerea realizatorului acestor volume potrivit căreia efortul de a face demersuri de genul celui de față devine din ce în ce mai greu din cauza lipsei mijloacelor financiare, dar și din cauza restrângerii numărului celor pregătiți pentru acest tip de activitate complexă și, mai ales, a celor dispuși să se implice într-un exercițiu intelectual care presupune dăruire până la sacrificiu.

În același timp, însă, nu avem nicio îndoială că restituirea adevărată a lui Nicolae Titulescu, a românului cu cea mai vastă proiecție europeană din prima jumătate a secolului XX, precum și valorificarea operei acestuia, veritabil tezaur de cultură politico-diplomatică, reprezintă nu doar o necesitate de ordin științific, ci și o îndatorire patriotică și morală, care merită orice sacrificiu.

Dan Sulugiuc

VITRINA CĂRȚILOR

UN SCRITOR AUTENTIC

De curând a apărut cartea colegului și colaboratorului nostru Marian Teodorescu - *Câmpia în vreme de ceață*. Romanul are ca personaje principale niște țărani din Teleorman, supuși malaxorului de conștiințe al istoriei postbelice. Partidul cu activiștii săi, Securitatea și Procuratura sunt personajele colective dominante a căror prezență se simte și în aburii Câmpiei Române învăluite în ceață.

Autorul prezintă lumea satului și viața țăranilor din perioada cea mai jalnică (a NEP –ului românesc) și urmărește destine semnificative marcate de sentimente profunde ca prietenia, iubirea, dar nu de puține ori de ură și încrâncenare. Scriitorul descrie cu mult talent o lume pe care cu greu putem crede că a existat cu adevărat.

Marian Teodorescu are o bogată activitate jurnalistică și literară. Amintim cu această ocazie câteva din lucrările sale : *101 muzee și case memoriale (2008)* scrisă împreună cu Mihai Ghelețu, *Buchetul de garoafe (2010)* Liber, de voie, prin Europa (2011) și *La convergența a două lumi (2012)*.

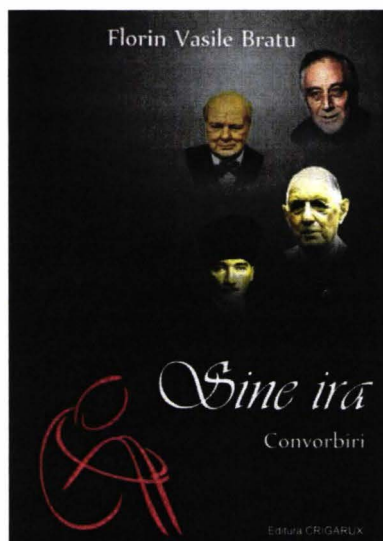
Teleormănean la origine, Marian Teodorescu are o îndelungată și prodigioasă activitate publicistică, apreciată de confracții și cititorii săi. Unul dintre critici, Octavian Știreanu, remarcă în scrierile sale,, spiritul frust, verbul direct ...și mai ales , nonșalanța cu care autorul folosește cam peste tot perosana întâi. Să scrii la persoana întâi este un act de temeritate intelectuală...

De aici impresia de robustețe a opiniilor, de certitudine a observației și de încredere în propriile evaluări... Peste toate, însă, domină autenticitatea scriiturii, naturațea mărturisirilor, firescul observațiilor”.(S.D.)

VITRINA CĂRȚILOR

CU GÂNDUL LA DURERILE ȚĂRII

Este un adevăr îndeobște recunoscut că poeții cu vocație autentică, scriitorii în general, sunt adesea cutia de rezonanță a durerilor neamului, simt și presimt mai devreme decât noi, ceilalți, pericolele care ne pândesc, suferințele care ne apasă, șerpii discordiei care pot duce o țară și un neam la pierzanie. Florin Vasile Bratu, despre care este vorba în rândurile care urmează, nu face excepție de la acest adevăr. Economist de profesie, manager performant ca director general și președinte onorific al uneia dintre cele mai renumite întreprinderi românești de comerț exterior

– *Industrialexport*, Florin Vasile Bratu nu și-a părăsit niciodată înclinația nativă de a-și îmbrăca gândurile și frământările în formă artistică pentru a parcurge mai ușor drumul spre inima publicului. Debutant cu fabule în revista „Urzica” (1961), apoi autor de romane (*O legătură ciudată* – 1982 și *Un manuscris de ocazie* – 1985), Florin Vasile Bratu revine în forță în plan artistic cu câteva cărți unice în felul lor, primite cu admirație dar și cu uimire nedisimulată de critica de specialitate. Este vorba îndeosebi de volumele: *A murit un popor. Versuri amare* (2010), *Povara drumului închis. Pamflete cordiale* (2011), *Durerea veșnică a neîmplinirii. Convorbiri și Lacome poveri* (2012), *Sine ira. Convorbiri* (2013).

Iată ce scrie, de pildă, criticul **Cristian Livescu**, în revista **Convorbiri Literare** din Iași: „Florin Vasile Bratu crede în forța cuvântului, în lirismul funciar; e adeptul unei poezii manifeste într-un registru liric în care convenția poetică transgresează inspirat mesajul, din familia poezilor stenici, cu atitudine patetic socială, poeți ai cetății, în linia Octavian Goga – Aron Cotruș – Adrian Păunescu”.

La rândul său, **Emil Lăzărescu**, director general (fondator) al revistei **Rațiunea** din Craiova, notează: „Adept al unui stil ce-i aparține, în exclusivitate, poetul Florin Vasile Bratu și-a ales cu motivată îndrăzneală forma de exprimare, apoi convins că-l reprezintă și-a consacrat-o, merituos, ca un veritabil instrument de lucru, încât să poată reda, pe cât de tranșant, pe atât și de plăcut ca receptivitate a discursului liric, momente cruciale ale istoriei noastre și universale...”.

Florin Vasile Bratu imaginează dialoguri, la timpul prezent, temeinic documentate în trecut, cu mari personalități române sau străine cunoscute (Ovidiu, Cezar, Cicero, Mustafa Kemal Atatürk, Delano Roosevelt, Winston Churchill, Charles de Gaule, Petre Țuțea, Panait Istrati, Nicolae Titulescu, Mihail Sadoveanu ș. a.), dar și cu anonimi, precum doi țărani care discutau în 1951 despre iminenta sosire a americanilor pentru a-i salva pe români din îmbrățișarea sovieticilor: „ - *Vin americanii! Sunt sigur, vin! Vor face ordine în țară. Acasă la ei nici rușii nu mai suportă atâtea judecăți poruncite și crime în masă. Ai auzit?... N-ai auzit?! Au spus la Radio Monte Carlo, mai au ceva de șlefuit la bomba lor, știi, bomba ce a speriat lumea... Apoi, gata! Vor da ultimatum rușilor să se retragă în granițele din ajun de primul război!... Înțelegi? Scăpăm de ei până la Crăciun!*” („Doi țărani”, din volumul *Sine ira (Fără ură)*. Convorbiri, Editura Crigarux, 2013, p.129).

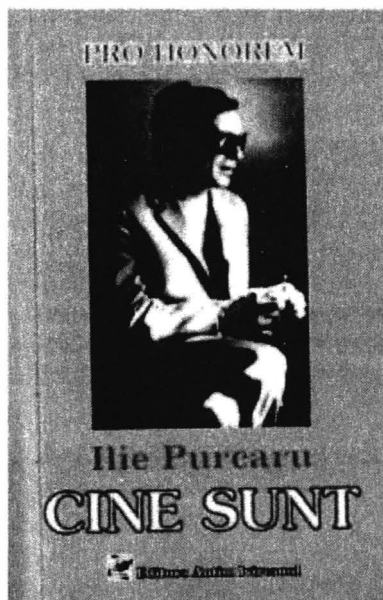
Să mai notăm că fiecare dintre dialogurile imaginate de autor este prefațat de expresii celebre din înțelepciunea lumii. Iată câteva: *Adevărul poate, uneori, să nu fie verosimil* (Blaise Pascal); *Nimeni nu poate uni o țară care are două sute șaizeci și cinci de feluri de brânză* (Charles de Gaule); *Rar merg împreună frumusețea și rușinea* (Juvenal); *Trădătorii sunt odioși chiar și acelorora pe care îi preferă* (Tacit).

„*Dacă după lecturare – ne declara recent Florin Vasile Bratu - , veți avea noi înțelesuri ale istoriei, înseamnă că autorul și-a atins scopul*”. O invitație la lectură și, deopotrivă, o posibilă concluzie la care subscriem (I.P.).

VITRINA CĂRȚILOR

UN ZIARIST DE EXCEPȚIE

Pentru că André Gide a apucat să zică o dată: „J'appelle «journalisme» tout ce qui sera moins intéressant demain qu'aujourd'hui”, multă lume crede că jurnaliștii sunt doar niște nume de o vremelnică notorietate, care dispar în noaptea uitării la fel de repede ca și știrea pe care au scris-o sau au difuzat-o. Este, la mijloc, o mare confuzie între adevăratul ziarist – ca „istoric al clipei” – și urmașii lui Papparazzo, personajul pitoresc din pelicula lui Fellini *La dolce vita*, încrâncenatul vânător de imagini-bombă cu și despre vedete. Care vedete, de multe ori, nu sunt decât niște eternități de-o clipă. Până la urmă, este vorba, iar și iar, despre raportul din succes și valoare, dintre notorietate și prestigiu sau, în ultimă instanță, dintre produsele de serie, la modă și creația durabilă.

Un nume de ziarist care a evadat de sub povara prescripției lui Gide este, fără doar și poate, **Ilie Purcaru**. Personaj captivant, spirit scotocitor, inventiv și mereu în contra tabu-urilor oficializate prin inerția gândirii unice. Când se va scrie cu adevărat o istorie a presei române, dincolo de prejudecăți mai vechi sau mai noi și de partizanate intolerante, Ilie Purcaru își va avea, cu siguranță, un loc al său, bine stabilit, iar lecția sa de presă va rămâne deschisă pentru cel ce se va apleca asupra ei cu dorința de a învăța ceva...

Până atunci, nu pot decât să salut frumoasa inițiativă a confratelui **Ioan Barbu** de la Râmnicu Vâlcea de a edita volumul „*Pro Honorem. Ilie Purcaru. Cine sunt – istoria unei vieți*”, apărut la Editura „Antim Ivireanul”, pe care îl consider a fi un remarcabil omagiu adus lui „Nenea Iliuță”, la împlinirea a opt decenii de la naștere. „În noiembrie 2013, ar fi împlinit 80 de ani”, scrie Ioan Barbu în emoționantul Cuvânt înainte al cărții. „Ilie Purcaru-omul și scriitorul de care ne este dor.” Și mai departe:” Ne-am gândit să-l omagiem cu volumul *Pro Honorem. Ilie Purcaru* (n. 5 nov. 1933 la Râmnicu Vâlcea–d. 10 octombrie 2008, la București).”

Sunt convins că fiecare dintre evocările cuprinse în carte va adăuga portretului gazetarului de excepție dimensiuni mai puțin cunoscute ale poetului,

eseistului și prozatorului Ilie Purcaru, conturând mai bine o personalitate de excepție.

Nu aș putea încheia aceste sumare notații fără a face o mențiune specială la un text a cărui valoare de document moral mi se pare demnă de reținut. Mă refer la amplul interviu pe care mai tânăra colegă de breaslă, Alice Diana Boboc, l-a realizat cu Ilie Purcaru și care are ca motto una dintre puținele profesiuni de credință direct exprimate ale acestuia: „Eu sunt reporterul-reporter, puțin idilic, puțin ludic, mai cu duhul blândeții.”

În tot, cartea aceasta rămâne o emoționantă și convingătoare mărturie despre omul Ilie Purcaru, despre gazetarul Ilie Purcaru și despre scrisul său, ceea ce, cu siguranță, ne va interesa, mâine, la fel de mult ca și azi.

Șerban Cionoff

Sfaturi pe lumină

27 – 82 – 04 ... 23

Acestea sunt cifrele definitorii pentru scriitorul columbian care m-a impresionat cel mai mult în ultimii 50 de ani : Gabriel García Márquez .

1927 – anul nașterii , 1982 – anul în care a fost distins cu premiul NOBEL pentru literatură , 2014 – anul în care ne aflăm și în care va împlini 87 de ani, iar 23 este numărul de volume tipărite .

Am recitat de curând „Vivir para contarla” din 2002 (Să trăiești și să povestești) , o povestire a propriei vieți , așa cum și-o amintea înainte de mizeria bolii care l-a făcut să „iasă din lume” , după cum spunea anul trecut , în 2012, cel mai apropiat dintre mulții săi frați .Medicii l-au diagnosticat cu „cancer limfatic încă din 1999 , dar abia anul trecut diagnosticul complet a fost de „demență” însoțit de anunțul că „ a încetat să mai scrie” .

Oribil , mi-este greu să-mi închipui lumea literelor fără el , fără „Un día después del sábado, 1955 (O zi după sâmbătă)” , fără „Cien años de soledad, 1967 (Un veac de singurătate)” , sau „El otoño del patriarca, 1975 (Toamna patriarhului)” și în orice caz „Crónica de una muerte anunciada, 1981 (Cronica unei morți anunțate)” . Sigur , nu s-au publicat la noi toate scrierile sale , dar pe cele pe care le mai cred cele mai importante , le-am citit și am rămas un „fan” al său .

A debutat forțat ca jurnalist , s-a străduit enorm să învețe de la scriitorii americani ai veacului tehnica nuvelei , a reportajului și mai apoi a romanului , nu a reușit să învețe și să semene cu nimeni și acesta a fost ,de fapt, marele lui noroc : a rămas el însuși , el , columbianul sărac , puțin comunist la tinerețe , prieten cu Fidel , dezamăgit mai târziu , dar niciodată de partea bogătaşilor dintre care a avut destui prieteni , a crescut în sărăcia cu lustru a bunicilor și părinților săi , ba la Aracataca , ba la Bogota , a fost student de mai multe ori , n-a terminat nimic , dar a devenit de cel puțin două ori „doctor honoris causa” al unor importante universități , și nu pentru studii , ci pentru TALENT .

Interesat o perioadă de cinematografie , studiind-o chiar la Roma , a colaborat (sub pseudonim), la scrierea unor scenarii și realizarea unor filme dintre care amintesc pe cele mai importante pentru cinematografia sud-americană: El gallo de oro(1964) (Cocoșul de aur), Roberto Galvadón și Tiempo para morir (1966) (Timp pentru moarte), En este pueblo no hay ladrones (1965) (În satul ăsta nu există hoți), Juego peligroso (1966) (Joc periculos), La viuda de Montiel (1979) (Văduva lui Montiel), Mária de mi corazón (1979) (Maria inimii mele), dar din păcate , în niciun scenariu nu vom putea regăsi elemente din influența târziului său prieten Woody Allen .

GABO , așa cum îi spun prietenii , a fost - și este ! – maestrul absolut al „scurtelor istorii, unde fantasticul și realul sunt combinate într-o lume liniștită , de bogată imaginație , reflectând viața și conflictele unui continent”: America de Sud . Pentru că pentru el , pentru Gabriel García Márquez , America de Sud nu este un continent, ci este o țară , care unește Columbia și Peru și Uruguai și Argentina și Cuba și Brazilia ... așa cum pentru noi se încearcă abia acum să apară noua superțară - EU. Este oare chiar același lucru ?

Oricât de mult l-aș iubi și admira pe Gabo , nu cred .

Mihai Miron

PERISCOP LA NUMĂRUL 25

În urmă cu 5 (cinci) ani și mai bine am avut plăcuta surpriză să aflu de revista "Periscop". N-am știut nimic înainte de a o avea în mână. Nu-mi mai amintesc ce număr era, dar era curajos.

Am aflat și din ce citeam, cât și din auzite de cei care au gândit la nașterea ei, de fapt am gândit la colegii lor (foști) sau mai precis la CIE. Și era normal, firesc, pentru ei, această structură fiindu-le nu aproape, ci ființă comună. Așa era pe timpurile grele, Serviciul de Spionaj (cu altă denumire), cunoscut de mine când aveam doar 25 de ani, fiind tânăr absolvent al facultăților de filologie și relații internaționale.

Sunt conștient că toți îmi împărtășesc convingerea că DGIE în care am intrat eu era o instituție robustă și conștientă de sine, de rolul său, că majoritatea copleșitoare a cadrelor ce o formau era devotată țării și poporului, și nu partidului și șefului acestuia cum se vântură acum cu voluptate. Știu că printre aceștia au fost și trădători, dar tot atât de conștient sunt că nu există grâu frumos și mare fără pleavă.

Revin totuși. Mi-am propus să vorbesc de o revistă născută pentru a ne îmbogăți viața din ce în ce mai de neînțeles, care se învârtă în jurul nostru, fără să știm exact unde duce. Și, vorbind de revistă nu avem cum să nu vorbim de "nașii" ei, de cei care s-au gândit, cum ziceam mai sus, la un asemenea lucru minunat. Și, știm cu toții, că nu e un lucru ușor și la îndemâna oricui să gândească, dar ei au făcut-o și au făcut-o pozitiv, gândeau pozitiv (că tot e la modă), noi ziceam în vechimea apropiată că gândeam sănătos, la un lucru util și necesar unor oameni, colegi de-ai lor, poate prieteni. E bine să-ți amintești că a fost cineva care s-a gândit la ceva bun pentru tine, dar e frumos și benefic să-î fii recunoscător și să-i arăți acest lucru.

Mă gândeam să nu-i menționez, dar m-am răzgândit. Ei sunt Petru NEGHIU, am înțeles, principalul "vinovat", secondat cu brio de Paul CEAUȘU și Alexandru OMEAG. N-a fost de la început ideea de revistă, dar lucrurile s-au decantat ulterior, până la urmă și s-au încheat în revista așteptată cu nerăbdare de cititorii ei. Și uite așa, într-o vreme nu prea îndepărtată a apărut revista. Atunci ca și acum "vremurile" sunt greu de înțeles și, nu știu de ce facem totul să nu le putem înțelege. Sau le înțelegem ori le lăsăm să treacă mai departe. Dar gata. Nu cred că e bine.

Ceea ce vreau să zic în puține rânduri este că revista a venit pentru a spune lucruri la care gândim mulți și ne dă ea, revista, posibilitatea să marcăm și

altfel vremea când mulți dintre noi se consideră "expirați". Din acest motiv trebuie să mulțumim părinților revistei deoarece avem ceva care ne ține treji.

Nu știu dacă vreodată a existat o revistă a Serviciului de spionaj, indiferent cum se numea el, unde cadre ale acestei structuri să aibă posibilitatea de a-și arăta deschis părerile (fie că erau cadre active sau în situația noastră) sau aprecierile și gândurile despre vremea pe care o trăiau.

Sigur, nu toți cei care scriu în revistă au practicat ziaristica, profesia lor fiind alta, dar aveau afinități cu scrisul și încă ce scris. Păi tocmai de aceea găsim în "Periscop" pagini memorabile ale colegilor noștri despre care nu am știut că dispun de asemenea daruri.

Cum ziceam, revista e incitantă, cutezătoare, documentată, curajoasă, răscumpărătoare, recunoscătoare, acuzatoare, plină de demnitate pentru o structură de asemenea anvergură și importanță și mai pot adăuga o jumătate de pagină de calități sau caracteristici. Mă opresc de teamă că voi fi etichetat.

Având în vedere cui aparține și cine o scrie mi se pare absolut normal ca revista să aibă aplecare spre principala, dar nu singura preocupare a celor care o scriu și a principalilor cititori: spionajul și, de la o asemenea revistă ca "Periscop" asemenea teme erau de așteptat să fie tratate, iar judecata de până acum confirmă că cele publicate nu au dezamăgit cititorii, ba dimpotrivă. Această cum să-i zicem "preocupare" sau "artă" (o!!!, câți vor deschide urechile și-și vor căsa ochii mari sau invers) veche, veche nu e altceva (încerc o posibilă definiție restrictivă) decât o relație cel mai adesea de *prietenie amăgitoare* între doi indivizi aparținând unul unei structuri de informații și celălalt fiind plasat într-un loc de interes din punctul de vedere al structurii menționate și dispus să furnizeze date secrete primului în baza unui acord motivat diferit de cei doi. De regulă, dar nu obligatoriu, baza constituind-o cointeresarea materială și mai rar ideologică. De asemenea lucruri dar în complexitatea lor voalată se ocupă, în principal, articolele din "Periscop". Sigur, gama acestora este mult mai largă.

Din acest considerent, "Periscop" și-a făcut repede drum printre puzderia de gazete și reviste existente pe plaja sau pe piața publicisticii, iar făuritorii acestora au catalogat-o ca atare. Poate că penetrarea revistei în lumea mediei se datorează și ariei largi de preocupări în afara "tematicii de specificitate" cum se afirmă (spionajul), cuprinzând probleme de interes din domeniul politicii, istoriei, sociologiei, chiar al cancanurilor de calitate vizând mari personalități sau odraslele lor. Sunt la ordinea zilei chestiuni mult mai grele, mai importante ca terorismul și globalizarea, aceasta din urmă fiind de fapt marea "binefacere" ce ne este prezentată

cu atâta mărinimie și ne va îmbrățișa cu atâta patimă încât să nu ne mai vedem deloc, sau să ne supărăm.

Nu putem încheia aceste rânduri fără a menționa pe unii din cei care trudesesc în așterne pe hârtie gânduri, amintiri, aprecieri și istorisiri despre temele prezentate ca IP, PN, AO, MM, PDD, IB, AB, OC,PD, LP, VF, VDF, Gh.B și ceilalți, pe care nu-i cunosc. Nu scăpăm din vedere marile personalități din cultura română care au binevoit să înobileze revista noastră, înscrise fiind, după cum știți pe pagina a doua.

Acestea fiind zise, să urăm revistei noastre multe, multe numere de acum înainte și viață cât mai lungă.

Să ne trăiești **PERISCOP !**

Leon Toader

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI

Colaborări

De curând, Asociația noastră a primit din partea **Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”** nr. 7 al revistei „România Eroică” și invitația de a încheia un protocol de colaborare cu această asociație care numără peste 80.000 de membri.

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a fost înființată în anul 1919 și a funcționat până în 1948 când a fost desființată. La data de 28.11. 1997 , „Comitetul Național pentru **Îngrijirea Monumentelor și Cimitirelor Eroilor**” își schimbă denumirea în „**Asociația Națională Cultul Eroilor**”, iar în anul 2012, în urma aprobării adunării generale și a Hotărârii Judecătoreiei Sectorului 1, București și-a luat denumirea de **Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”**

Principalele obiective ale asociației sunt :

- identificarea, restaurarea, îngrijirea și protejarea operelor comemorative de război ridicate întru cinstirea românilor căzuți la datorie pentru Țară ;
- participarea la realizarea de noi monumente, troițe, plăci comemorative, în țară și străinătate , menite să eternizeze memoria eroilor neamului românesc ;
- cultivarea dragostei și a atașamentului față de Patrie, a respectului pentru simbolurile naționale , a sentimentelor de recunoștință și cinstire a înaintașilor noștri care s-au jertfit pentru apărarea gliei străbune ;

- atragerea tinerei generații la activitatea de îngrijire a cimitirelor și a operelor comemorative de război ;

- organizarea și participarea la activitățile închinare Zilei Eroilor , care se comemorează în fiecare an de „ Ziua Înălțării Domnului” ;

- înaintarea de propuneri autorităților în drept pentru ca numele unor eroi și martiri să fie atribuite unor localități, străzi , piețe, unități militare, instituții de învățământ etc ;

- revigorarea și propagarea cultului eroismului românesc din toate timpurile în rândul tineretului școlar și al cetățenilor de toate vârstele prin publicații, conferințe, emisiuni radio, T.V., ceremonialuri militare și religioase. (S.Dan)

* * *

Activități diverse

- La **21 ianuarie 2014** a fost organizată aniversarea membrilor care au împlinit vârstele de 70,75, 80 și 85 de ani în semestrul 2/2013. Cu acest prilej conducerea Asociației le-a adresat mulțumiri pentru activitatea desfășurată și urări de sănătate pentru participanți și familiile lor.

- La data de **27 februarie 2014**, la sediul Asociației a avut loc o întâlnire cu președinții Caselor de pensii din structurile de siguranță națională.

Cu această ocazie au fost abordate chestiuni de interes pentru pensionarii militari și din structurile de siguranță națională, realizarea unei strânse colaborări pentru soluționarea diverselor probleme ale acestora, precum și noi prevederi legislative în domeniu.

- Urmând o frumoasă tradiție, cu ocazia **Zilei de 8 Martie**, președintele și secretarul general, în numele Consiliului Director, au transmis felicitări tuturor membrilor Asociației. Acțiunea s-a bucurat de succes, având ecouri pozitive în rândul colegelor noastre.

- La **25 martie 2014** , redactorul șef al revistei „Periscop” a participat ca invitat la o manifestare organizată de Institutul de Sociologie al Academiei Române pentru marcarea a 96 de ani de la unirea Basarabiei cu Țara.Cu această ocazie a fost prezentat un film documentar și a fost lansat , în prezența autorului , un nou volum al istoricului american Larry L. Watts –

„ ALIAȚI INCOMPATIBILI. România, Finlanda, Ungaria și al Treilea Reich”. Noua lucrare care completează cele două cunoscute volume anterioare ale autorului, demontează de această dată o serie de legende (mituri) ale propagandei nedrepte care au transformat România dintr-un stat obligat să se apere într-un stat „agresor” pe timpul ultimei conflagrații mondiale. Vom reveni asupra acestei cărți într-un număr viitor.

Moderatorul întregii acțiuni a fost prof.dr. Ilie Bădescu, directorul Institutului de Sociologie al Academiei Române, unul dintre distinșii membri ai consiliului științific al revistei „Periscop”.

- În conformitate cu prevederile statutare și hotărârile Consiliului Director al Asociației, la **17 mai 2014** se va desfășura **Adunarea Generală** având pe ordinea de zi următoarele:

- **Informare** cu privire la activitățile desfășurate în perioada mai 2013 – mai 2014.

- **Prezentarea bilanțului financiar și a planului de cheltuieli** pe anul în curs.

- **Moment festiv** pentru marcarea împlinirii a **15 ani de la înființarea Asociației**.

Sunteți așteptați cu drag, în număr cât mai mare!

Gheorghe Iordache

Materialele publicate în PERISCOP nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe. Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora.

PERISCOP

Publicație a Asociației

Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe.

Telefon/Fax: 021.210.9936; www.acxie.ro; e-mail: office@acxie.ro

Articolele pot fi reproduse numai cu permisiunea editorului.

ISSN 1843 – 8962

Tipografia Semne '94 SRL. www.semneartemis.ro

<https://biblioteca-digitala.ro>

